

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:

-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ-

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ : *«Διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστριών γυναικών στην ελληνική κοινωνία : Η περίπτωση των θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης».*

ΣΥΓΓΡΑΦΗ: ΤΣΑΚΑΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ:

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΛΗ :

Ι. ΨΗΜΜΕΝΟΣ

Κ. ΣΚΛΑΒΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Παρουσίαση του φαινομένου της σωματεμπορίας.....	10-27
1.1 – Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου του trafficking.....	10
1.2 – Η σωματεμπορία σε σχέση με τη μετανάστευση και η ιστορική εξέλιξη του φαινομένου.....	17
1.3 – Διεθνισμός και διεθνική σωματεμπορία.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας.....	28-43
2.1 – Το Διεθνές νομικό πλαίσιο.....	28
2.2 – Το Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο.....	32
2.3 – Το Εθνικό νομικό πλαίσιο.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας.....	44-75
3.1 – Δράσεις και προγράμματα.....	45
3.2 – Γενικές αντιλήψεις για το trafficking.....	64
3.3 – Προβλήματα και δυσλειτουργίες.....	70
3.4 – Βελτιωτικές προτάσεις για τις υπηρεσίες και τους οργανισμούς.....	72
Συμπεράσματα	76
Πηγές	79
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	80
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	81
Παράρτημα	83

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση μεταβάλλει τα δημογραφικά, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δεδομένα των χωρών υποδοχής, αυξάνει τον αριθμό των κοινωνικών υποκειμένων που παίρνουν μέρος στη συλλογική ζωή και που έρχονται σε αντιπαράθεση για τον έλεγχο των διαδικασιών ανακατανομής των υλικών και συμβολικών αγαθών.¹ Η μετανάστευση πριμοδοτεί συνεπώς μια κοινωνική διαδικασία επαναπροσδιορισμού των θέσεων, των ρόλων και του κύρους. Σε μια περίοδο έντονων διεθνών και κοινωνικών συγκρούσεων και γενικού αποπροσανατολισμού, οι μετανάστες εμφανίζονται λοιπόν ως μια πρόσθετη απειλή στην επισφαλή κοινωνική συλλογικότητα και αλληλεγγύη. Οι ξένοι προσλαμβάνονται ως μη νόμιμοι ανταγωνιστές στη νομή των επικεντρωμένων γύρω από το κράτος υποσχέσεων αλληλεγγύης και ασφάλειας με αποτέλεσμα η μετανάστευση ως κοινωνικό φαινόμενο και ως μια διαδικασία ανταλλαγής πληθυσμών, πολιτισμικών αξιών και συμπεριφορών να καθίσταται τις περισσότερες φορές μια διαδικασία κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών στην εκάστοτε χώρα υποδοχής. Η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο δυσμενής όταν υφίσταται η ύπαρξη δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που εκμεταλλεύονται τη μη νόμιμη είσοδο και κατάσταση των μεταναστών στην χώρα και τους εξωθούν στην εγκληματικότητα, ιδιαίτερα στην περίπτωση των γυναικών μεταναστριών, όπου η διάσταση του φύλου είναι έντονη και που πολύ συχνά, μέσα σε αυτό το πρίσμα πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης.²

Η παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών θεωρείται ως βασικός παράγοντας τόσο της γυναικείας μετανάστευσης, όσο και της διεθνικής σωματεμπορίας.³ Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των ρόλων των γυναικών και η θηλυκοποίηση της μετανάστευσης σε συνδυασμό με την παγκόσμια φτώχεια οδηγούν σε νέες μορφές εγκλημάτων όπως αυτό της εμπορίας και διακίνησης γυναικών. Εξίσου σημαντικοί είναι οι παράγοντες της ανεργίας, της έλλειψης εκπαίδευσης και πρόσβασης στους διάφορους οικονομικούς και κοινωνικούς πόρους όπου οι περισσότερες χώρες προέλευσης θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας έχουν υποστεί σοβαρές οικονομικές

¹ βλ. Μ. Παύλου και Δ. Χριστόπουλος, 2004, *Η Ελλάδα της μετανάστευσης- Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*, εκδ. Κριτική, Αθήνα.

² βλ. Gabriella Lazaridis, 2002, *Trafficking and Prostitution- The growing exploitation of migrant women in Greece*, University of Dundee UK.

³ Αναφορά που έχει να κάνει περισσότερο με την άποψη των υποστηρικτριών του φεμινιστικού κινήματος, ωστόσο αποτελεί μια έκδηλη πραγματικότητα.

και κοινωνικές μεταπτώσεις. Η ανεργία, η φτώχεια, τα μικρά εισοδήματα και ο πληθωρισμός αυξήθηκαν. Ως συνέπεια των ένοπλων συγκρούσεων, της οικονομικής ύφεσης και της έλλειψης ισχυρού κράτους δικαίου οι συνθήκες διαβίωσης χειροτερεύουν, επιτρέποντας την ανάπτυξη παραοικονομιών. Η παράνομη διακίνηση αγαθών, όπλων και ανθρώπων καθώς και η ανέλεγκτη μετανάστευση, είναι φαινόμενα που αποτελούν τον νέο κανόνα σε πολλές από τις χώρες προέλευσης.

Στόχος αυτής της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση και η ανάδειξη του ρόλου των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του εγκληματικού φαινομένου του trafficking καθώς και της έκτασης του φαινομένου στον κοινωνικά ευπαθή πληθυσμό των γυναικών που υπόκεινται σε σεξουαλική εκμετάλλευση και είναι κυρίως θύματα μετανάστριες .

Το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας επικεντρώνει στον ρόλο και την λειτουργία των επίσημων και ανεπίσημων κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη, προστασία και καταστολή του φαινομένου της σωματεμπορίας καθώς και την αρωγή των θυμάτων. Οι διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού ⁴ θα διερευνηθούν μέσα από την καταγραφή των κοινωνικών υπηρεσιών δημόσιων αλλά και μη κυβερνητικών φορέων που αναλαμβάνουν τον τομέα της καταστολής και της πρόληψης του φαινομένου της σωματεμπορίας μέσα από στοχευμένα προγράμματα και παρεμβάσεις.

Αποτελεί κοινό τόπο ότι σχεδόν σε όλα τα μέρη του πλανήτη δισεκατομμύρια άνθρωποι αντιμετωπίζουν την απειλή της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της ταυτότητας αλλά ακόμα και της ίδιας τους της ζωής. Από τη συνεχώς διευρυνόμενη φτώχεια, την πείνα και την εξαθλίωση ως την ραγδαία αυξανόμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση, την εξάντληση των φυσικών πόρων, τις κλιματικές αλλαγές αλλά και τις θρησκευτικοπολιτικές διενέξεις και συγκρούσεις, το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας, ειδικά στον «Τρίτο Κόσμο», βιώνει καταστάσεις που βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με την ασφάλεια και την ευημερία που χαρακτηρίζει μεγάλα τμήματα του βιομηχανικά αναπτυγμένου κόσμου.

Η μετανάστευση δεν είναι ένα παροδικό φαινόμενο, αλλά ένα νέο σύστημα κινητικότητας πληθυσμών με συνέχεια μέσα στο χρόνο.⁵ Η περίοδος από τον 2ο

⁴ βλ. Δ. Παπαδοπούλου, 1999, *Κοινωνικός Αποκλεισμός για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...*, εκδ. Αρμός, Αθήνα.

⁵ Θα πρέπει να γίνει σαφές ότι η μετανάστευση εδώ, χρησιμοποιείται με τον ευρύτερο ορισμό της έννοιας δηλαδή της σύγχρονης μετανάστευσης μόνιμης, προσωρινής ή και εποχιακής η οποία συνίσταται στην μετακίνηση όχι απλώς από αναπτυσσόμενες σε ανεπτυγμένες χώρες αλλά από μη

παγκόσμιο πόλεμο έως και το 1975 χαρακτηρίζεται από έντονα μεταναστευτικά κινήματα, από την εποχή αυτή οι οικονομικοί παράγοντες αποτελούν μια από τις κινητήριες δυνάμεις των μεταναστευτικών κινήσεων. Ο μετανάστης δεν είναι τις περισσότερες φορές μόνο ένας ξένος αλλά και εργάτης, η επιβίωση απαιτεί την εργασία και η ενσωμάτωση είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται όχι μόνο με βάση το παρελθόν του αλλά και με βάση το παρόν κοινωνικό πλαίσιο.⁶ Ο αριθμός των προσφύγων αυξήθηκε και έχουμε μετακινήσεις από την Ανατολική Γερμανία προς την Δυτική, οι Ιταλοί μετακινήθηκαν κυρίως προς τον Βορρά, ενώ όσοι διώχθηκαν από την ΕΣΣΔ μετανάστευσαν στην Γαλλία, Μ. Βρετανία, και την Σουηδία. Από τα μέσα του 1950 η αναδόμηση που έγινε στην Ευρώπη λόγω των καταστροφών του πολέμου, οδήγησε στην αναζήτηση νέων εργατικών χεριών, κάτι που συνεπάγεται την αύξηση της μετανάστευσης. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 οι χώρες της Μεσογείου άρχισαν να αναπτύσσονται και να καταγράφονται στον μεταναστευτικό χάρτη όχι πλέον ως χώρες αποστολής αλλά ως χώρες υποδοχής μεταναστών.

Η σύγχρονη μετανάστευση αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία, η οποία αντικαθιστά τους παλιούς μεταναστευτικούς προορισμούς με νέους. Οι προορισμοί αυτοί χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία και διαφοροποίηση ως προς την κοινωνική διαστρωμάτωση, από την ανάπτυξη άτυπων μορφών μετακίνησης και από τη θηλυκοποίηση συγκεκριμένων μεταναστευτικών ροών.⁷ Η θέση των γυναικών μεταναστριών στις σύγχρονες μετακινήσεις γίνεται πιο σύνθετη και διαφοροποιείται συγκριτικά με παλιότερα. Μέχρι την δεκαετία του '80, ο μόνος τύπος μετανάστευσης που συνδεόταν με τις γυναίκες ήταν αυτός της οικογενειακής επανένωσης δηλαδή των γυναικών που μετανάστευαν για οικογενειακούς λόγους. Κατά την τελευταία εικοσαετία εμφανίζεται η τάση για αυτόνομη μετανάστευση των γυναικών. Σήμερα όλο και περισσότερες γυναίκες μεταναστεύουν μόνες τους ως αρχηγοί νοικοκυριών και οικονομικά ενεργά υποκείμενα, ενώ λιγότερες σε σχέση με το παρελθόν μεταναστεύουν ως εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας ακολουθώντας τους συζυγούς τους. Η νέα αυτή εξέλιξη έχει καταγραφεί με τον όρο «θηλυκοποίηση της μετανάστευσης» αναγνωρίζοντας την έμφυλη διάσταση της μετανάστευσης. Πράγματι οι γυναίκες μετανάστριες καταπιέζονται τριπλά στη διαδικασία της

αναπτυγμένες βιομηχανικά προς βιομηχανικές χώρες. Δεν συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα εργασία η κατηγορία των προσφύγων.

⁶ βλ. Α.Μ. Μουσούρου, 1991, *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.

⁷ βλ. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, 2006, *Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα- Τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του ΚΕΘΙ*, Αθήνα.

μετανάστευσης εξαιτίας του φύλου τους, της εθνικής υπηκοότητάς τους και της θέσης τους ως ξένες στην κοινωνία υποδοχής.

Αυτό είναι το ευρωπαϊκό πλαίσιο των μεταναστεύσεων τον τελευταίο αιώνα και έχει προκύψει μια ποικιλία των κατηγοριών μετανάστευσης όσον αφορά την εργασία (νόμιμη και παράνομη), οικογενειακή συγκέντρωση και σχηματισμός, γάμος, πορνεία, αναζητούντες άσυλο και πρόσφυγες. Από το πέρασμα των χωρών αποστολής σε χώρες υποδοχής υφίσταται και το πέρασμα από τις νόμιμες μορφές μετανάστευσης στις άτυπες μορφές ή ακόμα και παράνομες δηλαδή στην λαθρομετανάστευση. Οι άνθρωποι, αναζητούν την τύχη τους σε ένα άλλο κράτος, τρέφοντας ελπίδες για ευημερία και ανάπτυξη και το μόνο που συναντάνε είναι φτώχεια, ρατσισμό και ανεργία. Οδηγήθηκαν λοιπόν στην μη οργανωμένη μετανάστευση και με όρους άθλιους, αναγκάζονται να προσαρμοστούν για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Αυτό το συναντάμε πιο έντονα στην Νότια Ευρώπη, όπου τα συστήματα πρόληψης και πρόνοιας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένα. Βλέπουμε λοιπόν την σεξουαλική εκμετάλλευση, πορνεία και εργασία, το συμβιβασμό του κάθε ξένου εργαζόμενου σε εξευτελιστικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες προκειμένου να επιβιώσει και την ξεδιάντροπη νοοτροπία των ντόπιων ανθρώπων, που, προκειμένου να πλουτίσουν, ξεπερνούν κάθε όριο της ανθρώπινης βίας και κατάπτωσης.

Ο βασικότερος λόγος ανάδυσης νέων μορφών μετανάστευσης είναι εύλογα και κυρίως πρακτικά, η επίσημη απαγόρευση της νόμιμης μετανάστευσης με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε συνεχώς σε νέες μορφές μετανάστευσης όπου το στοιχείο της άτυπης ή άτακτης μετακίνησης από την μία χώρα στην άλλη να είναι πολύ έντονο και σιγά σιγά να καθίσταται σύνηθες και αναμενόμενο.⁸ Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζουν την ιδέα μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής αλλά ουσιαστικά σταματούν την υπογραφή των διακρατικών συμφωνιών για μια νόμιμη και τυπική μεταναστευτική κίνηση ώσπου ο εκάστοτε μετανάστης οικονομικός ή πολιτικός να αναγκάζεται να εισέρχεται σε μια χώρα λαθραία όπου οι έννοιες της ένταξης και ενσωμάτωσης φυσικά και παύουν να εφαρμόζονται αλλά ακόμα και τα ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα του διατρέχουν κίνδυνο.

Συνοδευτικοί λόγοι για αυτή την εξάπλωση των μορφών μετανάστευσης και το πέρασμα από την νόμιμη στην μη οργανωμένη μετακίνηση θα λέγαμε ότι είναι η

⁸ βλ. Χ. Μπάγκαβος, Δ. Παπαδοπούλου, 2001, *Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, Μελέτες του ΙΝΕ/ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

έξαρση και η εξάπλωση της φτώχειας ανά τον κόσμο, η συνεχής αναζήτηση εργασίας ακόμα και σε εξευτελιστικές συνθήκες απασχόλησης σε συνδυασμό με την έλλειψη κοινών ευρωπαϊκών μεταναστευτικών πολιτικών μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα στηρίζουν την μετανάστευση και θα την προστατεύουν μέσω διμερών συμβάσεων συνεργασίας και θα ενθαρρύνουν την κοινωνική διαδικασία της μετανάστευσης ως μια νομοτυπική και υγιή διαδικασία ανταλλαγής πληθυσμών. Την ίδια στιγμή που η Ευρώπη των εθνικών κρατών κλείνεται απέναντι στους μετανάστες, στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπτύσσεται ένας ωφελμιστικός όσο και τεχνοκρατικός λόγος, για την διαχείριση του φαινομένου. Η ανάγκη για μια ενιαία πολιτική για την μετανάστευση και για μέτρα ένταξης και απόδοσης δικαιωμάτων στους μετανάστες γεννιέται στην Ευρωπαϊκή Ένωση από την εκτίμηση των αναγκών της ενιαίας οικονομίας των κρατών-μελών. Στην ουσία όμως αυτή η ενιαία και κοινή μεταναστευτική πολιτική φαντάζει ακόμα μια ουτοπία.⁹

Η υπόθεση εργασίας μας πάνω στην οποία βασίστηκε η έρευνα πεδίου διατυπώνεται ως εξής : **«Οι σύγχρονες μορφές μετανάστευσης που δεν στηρίζονται σε διμερείς συμβάσεις και στην νόμιμη ή τυπική μετακίνηση εργατικών χεριών, αλλά αντίθετα αποτελούν περισσότερο ανοργάνωτες και παράνομες μετακινήσεις διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων ενθαρρύνουν την κατασκευή νέων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας όπως αυτό του ‘trafficking’. Έτσι γίνονται αισθητά τα στοιχεία της προσωρινότητας και της ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου της σωματεμπορίας με αποτέλεσμα την μη επαρκή αντιμετώπισή του».** Με βάση αυτήν την υπόθεση εργασίας θα διεξαχθούν τα συμπεράσματά μας σχετικά με τις διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστριών γυναικών στην ελληνική κοινωνία και της περίπτωσης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και ανάλογα με τα αποτελέσματα που θα προκύψουν θα επιχειρήσουμε να επαληθεύσουμε, να απορρίψουμε ή να επαναδιατυπώσουμε την υπόθεση εργασίας μας.¹⁰

⁹ Όπως θα δούμε παρακάτω, η ενιαία και κοινή μεταναστευτική πολιτική στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντικαθίσταται από μια νέα τάση στον άξονα των μεταναστεύσεων, αυτής του διεθνισμού ή της διεθνικότητας.

¹⁰ Η έννοια του «αποκλεισμού» είναι μια πολυσυζητημένη και πολυαμφισβητημένη έννοια. Ο όρος αποκλεισμός είναι απόρροια μιας ανάγκης πολιτικής διαχείρισης των αλλαγών της οικονομικής και κοινωνικής τάξης των κρίσεων που δοκιμάζουν οι κοινωνίες του δυτικού κόσμου και νοείται σε αντιπαράθεση με την έννοια της ένταξης για να περιγράψει την κοινωνική πραγματικότητα. Προέρχεται από την έννοια του ρήματος enclose και εσωκλείει θέματα σχέσεων εξουσίας. Η έννοια του αποκλεισμού χαρακτηρίζει μια συνεχόμενη διαδικασία και σε καμία περίπτωση δε χαρακτηρίζει

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω από την δεκαετία του 1980 και ύστερα αποτελεί κοινό τόπο η σχετική διακοπή των νόμιμων μεταναστεύσεων ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνεπώς διακοπή ή αναστολή των νόμιμων διμερών συμβάσεων για την μεταναστευτική κίνηση. Έτσι υφίσταται μια συρρίκνωση των μεταναστευτικών πολιτικών, κυρίως των χωρών υποδοχής, που θα ενθαρρύνουν την νόμιμη γεωγραφική κινητικότητα και θα προστατεύουν έστω νομοτυπικά τους οικονομικούς αλλά και πολιτικούς μετανάστες. Σε συνδυασμό με την έξαρση της φτώχειας, την αύξηση της ανεργίας και την μείωση των εργατικών χεριών η μη οργανωμένη μετανάστευση γνωρίζει μεγάλη άνθηση. Όλα τα παραπάνω οδηγούν αβίαστα στην περαιτέρω αύξηση και οργάνωση παράνομων δικτύων και παράνομης εισόδου στην εκάστοτε χώρα καθώς και παράνομης εργασίας και άτυπων μορφών απασχόλησης σε άθλιες συνθήκες καταπάτησης ακόμα και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹¹ Επιπροσθέτως αρχίζουν να κάνουν την εμφάνιση τους παράνομα και εγκληματικά κυκλώματα διαχείρισης όλης αυτής της άτυπης κατάστασης που παραπέμπουν σε νέες παράνομες μορφές στην αγορά εργασίας, στην σεξουαλική εκμετάλλευση και κατ' επέκταση στο δουλεμπόριο και στην σωματεμπορία.

Κοινωνιολογικά, θα λέγαμε, αυτή είναι η πορεία μέσα από την οποία καταλήγουμε στο trafficking και στην σεξουαλική εκμετάλλευση των μεταναστριών στην ελληνική κοινωνία. Θα πρέπει εδώ να διευκρινιστεί ότι το trafficking είναι ένα σχετικά νέο εγκληματικό, κοινωνικό φαινόμενο που εσωκλείει και λαμβάνει ποικίλες διαστάσεις όπως αυτή της μη οργανωμένης μετανάστευσης, της σεξουαλικής αλλά και της εργασιακής εκμετάλλευσης, της πορνείας και της δουλείας.¹² Συχνά ο όρος του trafficking μπερδεύεται με τις έννοιες της πορνείας, της μετανάστευσης και του σωματεμπορίου ως αυτούσιες και αυτοτελείς έννοιες αλλά στην πραγματικότητα αποτελεί ένα σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο που περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω και κάνει ακόμα πιο δύσκολο το έργο της κρατικής μηχανής, των κοινωνικών υπηρεσιών (κυβερνητικών και μη κυβερνητικών), καθώς και των

μια κατάσταση αλλά μια σειρά καταστάσεων. Μέσα από την διαδικασία του κοινωνικού αποκλεισμού νοείται η κατάσταση της περιθωριοποίησης και της αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων που φέρνει ακόμα και στην χαλάρωση ή στην διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού. Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω οι γυναίκες μετανάστριες που έρχονται στην Ελλάδα και πέφτουν θύματα οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, βιώνουν σταδιακά τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση.

¹¹ βλ. Ι. Ψημμένος, 1995, *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια- Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα*. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

¹² βλ. Γρ. Λάζος (σε συνεργασία με τη Μ. Ζάννη), *Διεθνική σωματεμπορία και εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα του 2002*, STOP NOW- ΚΕΔΕ, Αθήνα 2003, text at : <http://www.stop-trafficking.org/TRAFFICKING%20GREECE%202002%20FINAL%20B.pdf>

εκάστοτε νομοθεσιών για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου αλλά και για την προστασία και αρωγή των θυμάτων.¹³ Στα πλαίσια διεξαγωγής αυτής της διπλωματικής εργασίας θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε ακριβώς αυτήν την λειτουργία και τον ρόλο των κοινωνικών υπηρεσιών, που με μια πρώτη ματιά και σε σύγκριση με την σημαντικότητα και την πολυπλοκότητα του φαινομένου του trafficking, φαίνεται να είναι ανεπαρκείς και σε μια σχετική αναντιστοιχία με την έξαρση του φαινομένου της σωματεμπορίας.

Όσον αφορά την μεθοδολογία, η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας θα γίνει μέσα από την βιβλιογραφική έρευνα και την βιβλιογραφική επισκόπηση βασισμένη στο θέμα και στο αντικείμενο της εργασίας, την εξειδικευμένη έρευνα στα προγράμματα και τις υπηρεσίες για την πρόληψη και την καταστολή του trafficking και στην διεξαγωγή συνεντεύξεων σε αρμόδιους υπαλλήλους φορέων όσον αφορά τις δράσεις και τις στοχευμένες παρεμβάσεις των κοινωνικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Τέλος επιχειρήθηκε η διανομή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενός σύντομου ερωτηματολογίου με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, σε αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες κυρίως σε επαρχιακές πόλεις.

Η διπλωματική εργασία περιλαμβάνει: το πρώτο κεφάλαιο όπου αποτυπώνεται η παρουσίαση του θέματος της σωματεμπορίας με την εννοιολογική αποσαφήνιση του trafficking, την ιστορική εξέλιξη του φαινομένου καθώς και την σχέση της σωματεμπορίας με την μετανάστευση. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνει αποκλειστικά στο νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο του φαινομένου σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και τέλος στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας καθώς και περαιτέρω διαπιστώσεις και αναλύσεις, ακολουθούν τα συμπεράσματα και οι εκτιμήσεις.

¹³ βλ. T.D. Truong, 2003, *Gender, Exploitative migration and the sex industry : A European perspective*, εκδ. Sage, Hague.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ.

1.1 - Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου του trafficking.

Ο όρος -trafficking- είναι ένας αγγλόφωνος όρος που έχει επικρατήσει και καθιερωθεί στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και ανά τον κόσμο για να υποδηλώσει το κοινωνικό φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας και ετυμολογικά κατάγεται από την λέξη “traffic” δηλαδή την διαδικασία της κίνησης. Με τον όρο trafficking εννοούμε μεταφορικά, την διακίνηση ατόμων από χώρα σε χώρα. Παρακάτω θα χρησιμοποιηθεί ο όρος trafficking αλλά και ο όρος διεθνική σωματεμπορία ή εμπορία ανθρώπων ως ταυτόσημες έννοιες.

Η σωματεμπορία ως λέξη σημαίνει εμπόριο σώματος, εμπορία λευκής σάρκας αντίστοιχα και η εμπορία ανθρώπων είναι αυτό που υποδηλώνει η λέξη: άνθρωπος εμπορεύεται άνθρωπο.¹⁴ Πιο συγκεκριμένα, σημαίνει πώληση του σώματος της γυναίκας και ειδικότερα των σεξουαλικών της θέλγητρων με σκοπό το κέρδος.¹⁵ Στο έγκλημα της σωματεμπορίας ο σωματέμπορος προσλαμβάνει γυναίκες που εκπορνεύονται ακούσια και κερδοσκοπεί από αυτό το επάγγελμα. Δράστης του παραπάνω εγκλήματος μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, άνδρας ή γυναίκα, το θύμα είναι όμως σε κάθε περίπτωση γυναίκα.¹⁶ Συνεπώς με τον όρο «Διεθνική Σωματεμπορία» εννοούμε την στρατολόγηση και μεταφορά γυναικών κυρίως από τη μία χώρα στην άλλη με σκοπό την προώθηση τους στην πορνεία και την περαιτέρω σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Η προώθηση και παραμονή των γυναικών στην πορνεία γίνεται με διάφορες μεθόδους όπως απαγωγή, απάτη, παραπλάνηση, βιασμός, ξυλοδαρμός, εθισμός στα ναρκωτικά. Αυτή η σύγχρονη μορφή δουλεμπορίου διενεργείται από τον σωματέμπορο με σκοπό το κέρδος και στηρίζεται-χρηματοδοτείται από τον πελάτη που συχνά χωρίς να γνωρίζει την κατάσταση αποσκοπεί στην σεξουαλική του ευχαρίστηση.

Ο επίσημος ορισμός του trafficking αντλείται διεθνώς από το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με σκοπό την σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των γυναικών και

¹⁴ βλ. «Τέλειο Λεξικό της Δημοτικής Γλώσσας», 1991 , εκδ. Άτλας.

¹⁵ βλ. Αντ. Δ. Μαγγανάς, 1994, *Τα εκδιδόμενα άτομα- πορνεία : παρέκκλιση ή παράβαση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

¹⁶ βλ. Γρ. Λάζος, 2002, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Η εκδιδόμενη*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

των παιδιών, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των *Ηνωμένων Εθνών* Ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (μαζί με το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών μέσω ξηράς, αέρα και θάλασσας) και φαίνεται να είναι ο πιο συνεκτικός και σαφής όπου αναφέρεται ότι:¹⁷

α) Με την “Παράνομη Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική-Οικονομική Εκμετάλλευση” θα εννοείται η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση, η εγκατάσταση ή η παραλαβή προσώπων, μέσω της απειλής ή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού της απαγωγής, του δόλου, της εξαπάτησης, της κατάχρησης μιας ευάλωτης ή τρωτής θέσης, της προσφοράς ή της αποδοχής οικονομικού ή άλλου οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου το οποίο ασκεί έλεγχο ή εξουσία επί άλλου προσώπου για το σκοπό της εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση θα περιλαμβάνει κατ’ ελάχιστο: την εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, τη διαμόρφωση συνθηκών σκλαβιάς ή παρόμοιων με αυτή πρακτικών, τη διαμόρφωση συνθηκών δουλείας ή τη λήψη σωματικών οργάνων.

β) Η σύμφωνη γνώμη του θύματος της παράνομης διακίνησης στη σκοπούμενη εκμετάλλευση, έτσι όπως η τελευταία διατυπώνεται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου, δεν θα λαμβάνεται υπ’ όψιν, εφόσον για την επίτευξη της έχει χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα μέσα που αναφέρονται στην παραπάνω υποπαράγραφο (α).

γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση ή παραλαβή ενός παιδιού για το σκοπό της εκμετάλλευσης θα θεωρείται “παράνομη διακίνηση προσώπων” ακόμα και αν δεν συμπεριλαμβάνει κανένα από τα μέσα που διατυπώνονται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου

δ) Ως “παιδί” θα εννοείται κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των δεκαοχτώ ετών.

Τα δυο Πρωτοκόλλα της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα*, το ένα ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική τους εκμετάλλευση και το άλλο ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών, απαγορεύουν διεθνικά εγκλήματα που διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ τους.

¹⁷ βλ. United Nations, 2000, *The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children*, supplementing the Convention Against Transnational Organized Crime United Nations, Advance copy, United Nations.

Η λαθρεμπορία μεταναστών, αφορά στο παράνομο πέρασμα συνόρων, που σημαίνει ότι είναι παραβίαση που γίνεται ενάντια στο κράτος. Αντιθέτως, η παράνομη διακίνηση προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική τους εκμετάλλευση αφορά στην παραβίαση των δικαιωμάτων του ατόμου που διακινείται. Για τον λόγο αυτό, η έννοια “θύμα” χρησιμοποιείται στο Πρωτόκολλο ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση, ενώ δεν αναφέρεται καθόλου στο Πρωτόκολλο ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών. Συνεπώς, η διακίνηση προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική εκμετάλλευση, αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο ως σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ως σοβαρή μορφή δουλείας.¹⁸

Ο ορισμός αυτός αναλύεται σε τρεις βασικές κατηγορίες χαρακτηριστικών γνωρισμάτων: τις εγκληματικές πράξεις, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την διάπραξη αυτών των εγκλημάτων και τις μορφές εκμετάλλευσης. Αποτελώντας τον πρώτο σφαιρικό ορισμό σε διεθνές επίπεδο, μπορεί να συγκροτήσει μια κοινή βάση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διεθνικής σωματεμπορίας. Παρόλα αυτά, δεν συνιστά έναν εξαντλητικό ορισμό καθώς έχει περιορισμένη σκοπιά και δίνει έμφαση μόνο στις πράξεις που έχουν διεθνικό χαρακτήρα και εμπλέκουν οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα, ενώ αρκετές φορές, η εμπορία ανθρώπων γίνεται εντός των συνόρων μιας χώρας και από μεμονωμένα άτομα που δεν αποτελούν μέρος μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας. Η παραπάνω αποσαφήνιση του Παλέρμο υιοθετήθηκε για να παράσχει μια πιο σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα του εγκληματικού αυτού φαινομένου.

Από όλα τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι ακόμα και η εννοιολογική αποσαφήνιση της διεθνικής σωματεμπορίας είναι πολυδιάστατη και πολύπλευρη, γεγονός που πολλές φορές οδηγεί σε παρανοήσεις.¹⁹ Γενικά, ο εννοιολογικός προσδιορισμός της διεθνικής σωματεμπορίας είναι σύνθετος καθώς συγχέεται συχνά με παραπλήσιες έννοιες όπως η μη οργανωμένη μετανάστευση και η πορνεία. Η σχέση όμως της διεθνικής σωματεμπορίας με τη μετανάστευση είναι στενή, όπως και θα δούμε λεπτομερώς στο παρακάτω υποκεφάλαιο, καθώς η παράνομη διακίνηση είναι επίσης μια μορφή μετακίνησης, με τη διαφορά ότι η πρόθεση του διακινητή

¹⁸ Η διεθνική σωματεμπορία έχει χαρακτηριστεί ως μορφή βίας κατά των γυναικών από το 1995, στην Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, κατά την 4^η Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για τη Γυναίκα.

¹⁹ Αναφορικά με την σύγχυση που επικρατεί γύρω από έναν σαφή ορισμό για το κοινωνικό φαινόμενο του trafficking, θα λέγαμε λακωνικά ότι αποτελεί την στρατολόγηση και μεταφορά γυναικών με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική τους εκμετάλλευση (εκπόρνευση) με κύρια στοιχεία τον εξαναγκασμό και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

είναι να εκμεταλλευτεί τη μετανάστρια και μετά την επίτευξη της εισόδου σε μια άλλη χώρα, στο πλαίσιο μιας μακρόχρονης εκμεταλλευτικής και καταναγκαστικής σχέσης, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις, η σχέση του λαθρεμπόρου με το/τη μετανάστη/-τρια τελειώνει από τη στιγμή που έχει επιτευχθεί η παράνομη είσοδος. Επομένως, η διάκριση μεταξύ των λαθραία μετακινούμενων και αυτών της διεθνικής σωματεμπορίας μπορεί να καθοριστεί μόνο αφότου το άτομο έχει φθάσει στη χώρα προορισμού.

Η επικρατούσα μορφή παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, στην Ελλάδα, αφορά στην ένταξη και εκμετάλλευσή τους στην πορνεία. Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων των διακινούμενων ατόμων σχετίζονται άμεσα με το φύλο τους, καθώς η πλειονότητα αυτών, είναι γυναίκες και ανήλικα κορίτσια, τονίζεται όμως ότι η σωματεμπορία περιλαμβάνει την ακούσια εισροή του ατόμου στην πορνεία και την σεξουαλική του εκμετάλλευση. Η χρήση του όρου «σεξουαλική εκμετάλλευση» φαίνεται να είναι ανεπαρκής καθότι δεν αποδίδει επαρκώς τη διττή φύση της εκμετάλλευσης: η εξαναγκαστικά εκδιδόμενη υφίσταται σεξουαλική εκμετάλλευση από τον πελάτη και οικονομική εκμετάλλευση της σεξουαλικότητάς της από τον διεθνοσωματέμπορο. Αν για τον σωματέμπορο η γυναίκα έχει ανταλλακτική αξία, για τον πελάτη αποτελεί αξία χρήσης, χρησιμότητα. Οπότε ίσως είναι πιο εύστοχο η συγκεκριμένη μορφή εκμετάλλευσης να αποδίδεται ως εμπορευματική ή σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση.²⁰ Έτσι είναι σημαντικό, ο όρος της διεθνικής σωματεμπορίας να εννοεί όχι μόνο τη σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων, καθώς δεν αποτελούν παρά μόνο εμπορεύματα που αποδίδουν κέρδος στους ιδιοκτήτες και ηδονή στους πελάτες. Είναι απαραίτητο λοιπόν να διευκρινιστεί ότι η εκμετάλλευση που υφίσταται μια γυναίκα-θύμα σωματεμπορίας και trafficking αγγίζει τα όρια της δουλείας και σίγουρα αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η διαδικασία του φαινομένου της σωματεμπορίας περιλαμβάνει τρία διαδοχικά στάδια²¹: α) την στρατολόγηση (απαγωγή, ολική ή μερική εξαπάτηση, υποδούλωση /δέσμευση λόγω χρεών), β) την μεταφορά από την χώρα προέλευσης στην χώρα

²⁰ βλ. Γρ. Λάζος (σε συνεργασία με τη Μ. Ζάννη), 2003, *Διεθνική σωματεμπορία και εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα του 2002*, STOP NOW- ΚΕΔΕ, Αθήνα.

²¹ βλ. Λάζος Γρ., 2002, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο πελάτης*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

προορισμού (με πλοίο, τρένο, αεροσκάφος, οδικώς και πεζή, ταξί, αυτοκίνητα, φορτηγά, απροκάλυπτα ή κρυφά) και γ) την εμπορευματική ή οικονομική /σεξουαλική εκμετάλλευση με κυρίαρχο σχήμα τη χώρα προέλευσης, τη χώρα διαμετακόμισης και τη χώρα υποδοχής (κακομεταχείριση, κατακράτηση των ταξιδιωτικών εγγράφων και των εγγράφων ταυτότητας, περιορισμός/κράτηση και συνεχής επιτήρηση μέσα σε οίκους ανοχής ή άλλα ασφαλή σπίτια, συνεχής αλλαγή τόπου, απειλές, εκφοβισμοί κ.ο.κ).²²

Η εμπειρία από την επιβολή του νόμου καταδεικνύει ότι σε όλο το φάσμα δράσης, λειτουργούν μεγάλες επιχειρήσεις και διεθνή δίκτυα, τα οποία συγκροτούν μια περίπλοκη και καλά οργανωμένη «βιομηχανία» με πολιτική υποστήριξη και οικονομικούς πόρους τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες διαμετακόμισης και προορισμού. Η εμπορία ανθρώπων οργανώνεται με τον συνδυασμό αλλοδαπών και εγχώριων εγκληματικών ομάδων, όπου ομάδες αλλά και μεμονωμένα άτομα είναι αρμόδια για τις διαφορετικές φάσεις της εμπορίας τόσο στη χώρα προέλευσης (για παράδειγμα στρατολόγηση, παροχή πλαστών εγγράφων κ.λ.π.) όσο και στη χώρα προορισμού (πειθαρχία, μαστροπεία, συλλογή χρεών, διαφθορά κρατικής υπαλληλίας κ.λ.π.). Το τοπικό δίκτυο μεσαζόντων που ενεργεί στις χώρες διαμετακόμισης φροντίζει κυρίως για τη συνοδεία, τη μεταφορά και την παροχή καταφυγίου ώστε να διευκολύνει τη μετακίνηση των ατόμων. Επιπλέον, η διαπλοκή των νόμιμων επιχειρήσεων με τη σωματεμπορία είναι σημαντική, όπου γραφεία εύρεσης εργασίας και γραφεία γάμου εμπλέκονται στη φάση της διακίνησης και ένα πλήθος από διαφορετικές «νόμιμες» επιχειρήσεις (όπως αγροτικές επιχειρήσεις, οικοδομικά γραφεία, βιομηχανίες κατασκευής ρούχων, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης κ.λ.π.) εμπλέκονται στο στάδιο της εκμετάλλευσης.²³ Και ενώ τα διακινούμενα άτομα αντιμετωπίζονται από το οργανωμένο έγκλημα ως οποιοδήποτε άλλο προς διακίνηση και εκμετάλλευση αγαθό, ως το «ιδανικό» εμπόρευμα, κυριαρχούν στερεότυπα και κοινωνικοί μύθοι που αποκρύπτουν την πραγματικότητα και δημιουργούν πλασματικές έννοιες και φαντασιακές καταστάσεις αποτρέποντας έτσι την επιστημονική ερμηνεία, εξήγηση και αντιμετώπιση του φαινομένου αφήνοντας να εννοηθεί ότι όλες οι μετανάστριες διακινούνται στη χώρα προορισμού

²² βλ. Γ. Τσακλάγκανου, 2002, *Ενημερωτική μελέτη για τη διεθνή σωματεμπορία (trafficking)*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), Αθήνα.

²³ βλ. Στρατηγάκη Μ., 2006, *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα

με τη θέληση τους, ότι γνωρίζουν πως θα εργαστούν στην βιομηχανία του σεξ και τέλος ότι όλες οι εκδιδόμενες συμμετέχουν εκούσια στην αγορά της πορνείας.

Αν και κάθε περίπτωση διεθνικής σωματεμπορίας είναι μοναδική, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά που αποδίδονται στη διαδικασία ανάπτυξης του φαινομένου: α) εντός των χωρών προέλευσης υπάρχει μια φαινομενικά ατελείωτη προσφορά γυναικών διαθέσιμων για εκμετάλλευση, β) εντός των χωρών προορισμού υπάρχει μια φαινομενικά ατελείωτη ζήτηση για τις υπηρεσίες των γυναικών αυτών και γ) οργανωμένα δίκτυα, μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας επιχειρήσεις, έχουν αναλάβει τον έλεγχο αυτού του οικονομικού σχήματος με σκοπό την εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων και την παραγωγή τεράστιων κερδών. Αυτό που είναι σίγουρα εμφανές και παρατηρήσιμο είναι ότι οι χώρες προέλευσης υφίστανται σημαντικές κοινωνικές μεταπτώσεις, οικονομικές και πολιτικές μεταβολές, δημιουργώντας έτσι ένα πλαίσιο τρωτότητας, καθώς η φτώχεια και η στέρηση οδηγούν τους ανθρώπους στην αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Σε παγκόσμιο επίπεδο οι εκτιμήσεις αναφέρουν ότι 700.000 - 4.000.000 γυναίκες και παιδιά διακινούνται κάθε χρόνο δια μέσου διεθνών συνόρων από τα εγκληματικά δίκτυα εμπορίας ανθρώπων. Μερικές μη κυβερνητικές οργανώσεις εκτιμούν ότι ο αριθμός είναι σημαντικά μεγαλύτερος, ιδίως αν συμπεριληφθεί και η εμπορία για σκοπούς επαγγελματικής εκμετάλλευσης.²⁴

Η παράνομη διακίνηση και εμπορία προσώπων με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο, το οποίο έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις και έχει επιφέρει σημαντικές συνέπειες στις κοινωνίες που παρατηρείται [τυπικοί κοινωνικοί θεσμοί (πολιτεία, οικογένεια) και άτυποι (σχέσεις της καθημερινότητας, ο πολιτισμός των φύλων κ.λ.π.)].²⁵ Δεν αποτελεί μόνο ένα επεισοδιακό φαινόμενο που θίγει μερικά μεμονωμένα άτομα, καθώς πρόκειται για διαρθρωτικής φύσης φαινόμενο με εκτεταμένες επιπτώσεις στον κοινωνικό, τον οικονομικό και πολιτιστικό ιστό των κοινωνιών μας. Δημιουργεί ένα πλέγμα κοινωνικών σχέσεων με προβληματικό χαρακτήρα, όσον αφορά στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στα θέματα ισότητας των δύο φύλων. Αναφορικά με την Ελλάδα, σύμφωνα με τον κ. Λάζο, οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν και

²⁴ βλ. Λάζος Γρ., 2002, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Η εκδιδόμενη*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

²⁵ βλ. Συκιώτου Α.Π., 2003, *Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην απότομη αλλαγή του πεδίου της πορνείας, ήταν θεμελιακές, μη αναστρέψιμες και θεαματικές καθώς προκλήθηκαν από ένα νέο στοιχείο, αυτό της εμφάνισης των αλλοδαπών γυναικών τις οποίες προώθησαν και εκμεταλλεύθηκαν οργανωμένα δίκτυα διεθνοσωματεμπορίας για να ικανοποιήσουν μια πολυπληθή πορνοπελατεία που είχε την ανάγκη διαφορετικών επιλογών, εμπειριών και παραστάσεων. Είναι προφανές ότι εάν από τη μια τα άτομα δέχονται να διακινδυνεύσουν τη θυματοποίησή τους από τους σωματέμπορους προκειμένου να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους, από την άλλη στις χώρες προορισμού υπάρχει ανησυχητική τάση για χρήση φτηνού και αδήλωτου εργατικού δυναμικού, καθώς και για εκμετάλλευση γυναικών στην πορνική αγορά.

Βασικό χαρακτηριστικό των διακινούμενων γυναικών είναι η αυξημένη πολυεθνικότητά τους. Το βασικό σώμα των διακινούμενων προσώπων, ιδίως από το 1990 και μετά, προέρχεται από την Ρωσία, την Ουκρανία, την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Μολδαβία και από δεκάδες διαφορετικές χώρες.²⁶

Κυρίαρχοι πορνικοί τομείς είναι τα μπαρ και τα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης και ακολουθούν οι οίκοι μασάζ, το πεζοδρόμιο, οι οίκοι ανοχής και η κατ' οίκον πορνεία.

Τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας υπόκεινται σε πολλαπλές παραβιάσεις των ατομικών δικαιωμάτων τους: αρχικά, σε ψυχολογική, σωματική και σεξουαλική βία, για να υποταγούν στη θέληση του διακινητή. Κρατούνται σε συνθήκες σκλαβιάς και υπόκεινται σε εξαναγκαστική εργασία. Δεν έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν το ίδιο τους το σώμα, τους αφαιρούνται τα νόμιμα έγγραφά τους (διαβατήρια, ταυτότητες κ.τ.λ.) και τους αφαιρούνται τα χρήματα που κερδίζουν από την εξαναγκαστική εργασία. Οι συνθήκες διαβίωσης των θυμάτων της διεθνικής σωματεμπορίας χαρακτηρίζονται από: πλημμελή και κακή διατροφή, παρατεταμένη έλλειψη και αταξία ύπνου, προβλήματα υγείας (σωματικής, ψυχικής κ.λ.π.), κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών, βιασμούς, ξυλοδαρμούς και εξευτελισμούς, βασανισμούς νουθεσίας ή παραδειγματισμού ακόμα και θανατώσεις.²⁷ Η αυτοεικόνα των θυμάτων διαμορφώνεται όχι μόνο από την εσωτερίκευση των αρνητικών προτύπων αλλά και από τις πλατιά διαδεδομένες αρνητικές παραστάσεις των φορέων του άτυπου και του τυπικού κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος απέναντι στο θύμα σεξουαλικής βίας.

²⁶ Για τα μεθοδολογικά προβλήματα που αφορούν στην καταμέτρηση του φαινομένου, βλ. σχετικά: Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου, 2007, *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών*, Αθήνα.

²⁷ Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, 2008, *Μελέτη- Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Ανθρώπων με σκοπό την οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση*, Αθήνα.

Έτσι πέρα από το τραύμα που προκαλεί το ίδιο το έγκλημα τα θύματα έχουν να αντιμετωπίσουν και τα συναισθήματα ντροπής και ενοχής που τους δημιουργούνται λόγω του κοινωνικού στίγματος που τους αποδίδεται.

Στη διεθνική σωματεμπορία δεν υπάρχει ελεύθερη βούληση. Τα θύματα έχουν υποστεί κάποια μορφή εξαναγκασμού ή εξαπάτησης από τους σωματέμπορους. Είναι, μάλιστα, δυνατό τα θύματα σε κάποιες στιγμές ή φάσεις να είχαν συναινέσει ή και ενεργήσει αυτοβούλως σχετικά με τη μετανάστευση ή την εργασία τους, αλλά να εξαναγκάστηκαν ή να εξαπατηθήκαν μετέπειτα. Τις περισσότερες φορές τα θύματα διακίνησης και εκμετάλλευσης δεν καταλαβαίνουν ότι είναι θύματα, και βιώνουν έντονα συναισθήματα ντροπής. Έχει βρεθεί ότι η διεθνική σωματεμπορία και τα βασανιστήρια έχουν παρόμοιες επιπτώσεις στα θύματα τους: υποφέρουν από ψυχολογικά προβλήματα όπως μετα-τραυματική διαταραχή με συμπτώματα άγχους (stress), σοβαρές μορφές κατάθλιψης, φόβου, ανησυχία και φοβίες και δυσκολία ανάκλησης και έκφρασης της εμπειρίας του βιασμού. Μολονότι θύματα σωματεμπορίας είναι δυνατόν να είναι οι πάντες, οι άνδρες, γυναίκες, κορίτσια και αγόρια, η πλειονότητα των θυμάτων είναι γυναίκες και κορίτσια.²⁸ Συνεπώς, η διάσταση του φύλου είναι έντονη στο έγκλημα της διεθνικής σωματεμπορίας.

Σε γενικές γραμμές οι παράγοντες που συντελούν στην διεθνική σωματεμπορία είναι σύνθετοι και πολύπλοκοι, πολλές φορές αλληλοεπηρεάζονται, αλληλεξαρτώνται και εντάσσονται σε συγκεκριμένα χρονικά και τοπικά πλαίσια. Οι σωματέμποροι συχνά αλλάζουν δρόμους διαμετακόμισης, ανάλογα με την πολιτική και οικονομική αστάθεια που υπάρχει στις χώρες. Παρατηρείται δε πολλές φορές τα διακινούμενα άτομα να μεταφέρονται όχι μόνο από τις αναπτυσσόμενες περιοχές στις ανεπτυγμένες αλλά και μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών.

1.2 - Η σωματεμπορία σε σχέση με την μετανάστευση και η ιστορική εξέλιξη του φαινομένου.

Η μετανάστευση ως μια κοινωνική διαδικασία μετακίνησης πληθυσμιακών ομάδων από χώρα σε χώρα και η σωματεμπορία ως μια παράνομη δραστηριότητα εμπορίας λευκής σάρκας, είναι δυο φαινόμενα τα οποία παρουσιάζουν κοινά σημεία με κύρια

²⁸ Πληροφορίες που προέρχονται από τη παροχή συνεντεύξεων.

βάση το στοιχείο της κίνησης και της διακίνησης.²⁹ Βεβαιότατα θα λέγαμε ότι, σαν κοινωνικά φαινόμενα υποδηλώνουν και περικλείουν πολύ διαφορετικές έννοιες μεταξύ τους καθότι η μετανάστευση είναι μια θετικής σημασίας δραστηριότητα για τον κοινωνικό ιστό³⁰ με την ανταλλαγή πληθυσμών είτε για οικονομικούς είτε για πολιτικούς λόγους, σε αντίθεση με την σωματεμπορία ή trafficking που αποτελεί εγκληματικό φαινόμενο κοινωνικής παθογένειας και πλήττει τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες των γυναικών και των παιδιών και αποτελεί δραστηριότητα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Δε μπορεί κανείς να μιλήσει για το trafficking, χωρίς να εξετάσει τη σχέση του με τη μετανάστευση και ιδιαίτερα - σχετικά με τις γυναίκες - την ολοένα αυξανόμενη «γυναικεία» μετανάστευση.³¹ Η παράνομη διακίνηση είναι και αυτή μια μορφή μετακίνησης, εκείνο όμως που αλλάζει σε σχέση με τη μετανάστευση είναι η έλλειψη συναίνεσης του μετακινούμενου και στις μετέπειτα διαδικασίες. Στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου οι οικονομικές συνθήκες είναι δύσκολες, οι ευκαιρίες για τις γυναίκες είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Έτσι, η αναζήτηση δουλειάς σε μια άλλη χώρα καθίσταται απαραίτητη για την επιβίωση όχι μόνο της μετανάστριας αλλά και της οικογένειάς της. Σε αυτό το πλαίσιο, το να αποτρέψει μια οικογένεια το κορίτσι από τη μετανάστευση αποτελεί πλέον πολυτέλεια. Οι διακινητές εμφανίζονται ως καλοθελητές προκειμένου να διευκολύνουν τη μετακίνηση των επίδοξων μεταναστριών. Βάζουν αγγελίες για δουλειές σε μια άλλη περιοχή ή μια άλλη χώρα, στις οποίες πολλές κοπέλες ανταποκρίνονται, ελπίζοντας να βρουν μια δουλειά που θα τους εξασφαλίσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Η μετανάστευση και η μετακίνηση γυναικείων πληθυσμών, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης τοποθετούν τις γυναίκες σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς απροστάτευτες από τον νόμο. Αυτήν την

²⁹ Αναφορά που έχει να κάνει με την πρακτική και λειτουργική διαδικασία εν συγκρίσει των δυο φαινομένων.

³⁰ Με αφορμή τις σύγχρονες μεταναστευτικές πολιτικές, εισέρχεται στη χώρα ένα ιδιαίτερο μεταναστευτικό, εργατικό δυναμικό το οποίο σαφέστατα ξεχωρίζει από το ντόπιο όσον αφορά την ποιότητα και την εξέλιξη των εργασιακών σχέσεων για την ενσωμάτωση του στην κοινωνία υποδοχής αλλά και στη βάση της κοινωνικής προστασίας γύρω από θέματα ασφάλειας και κοινωνικής αλληλεγγύης.

βλ. Ι. Ψημμένος, 2008, *Οικιακή εργασία των μεταναστριών και Κοινωνική Προστασία*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

³¹ βλ. Τσακλάγκανου Γ., 2002, *Ενημερωτική μελέτη για τη διεθνική σωματεμπορία (trafficking)*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), Αθήνα.

πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι σωματέμποροι. Το κύριο στοιχείο, που ξεχωρίζει την διεθνική σωματεμπορία από άλλες μορφές μετανάστευσης, είναι ο εξαναγκασμός και η εξαπάτηση³² άρα υπάρχει αιτιατή σχέση μεταξύ πολιτικών και νόμων για την μετανάστευση και της διεθνικής σωματεμπορίας.

Οι γενεσιουργές αιτίες της μετανάστευσης των γυναικών και της διεθνικής σωματεμπορίας είναι κατά ένα μεγάλο μέρος κοινές. Η σχέση είναι εμφανής, από την μια η επιθυμία για μετανάστευση και οι οικονομικές και πρακτικές δυσκολίες και από την άλλη η ανάγκη για βοήθεια και η μετέπειτα εξάρτηση από τους μεσάζοντες στη διαδικασία της μετανάστευσης που συχνά αποδεικνύονται διακινητές ή δουλέμποροι. Αυτοί οι παράγοντες αφορούν βέβαια τόσο την λαθρομετανάστευση όσο και την διεθνική σωματεμπορία. Η λαθρομετανάστευση εμφανίζεται όταν υπάρχουν περιορισμοί στην νόμιμη οικονομική μετανάστευση (αν και δεν αποτελεί κανόνα). Όταν μια γυναίκα αποφασίζει να μεταναστεύσει λαθραία, εκτίθεται στα δίκτυα εξαπάτησης και καταναγκασμού της διεθνικής σωματεμπορίας. Το να πέσει μια γυναίκα θύμα διεθνικής σωματεμπορίας κατά την προσπάθειά της να μεταναστεύσει, εξαρτάται από πλήθος παραγόντων. Ανάμεσα σε άλλους είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων, για την εξασφάλιση, ασφαλούς έστω και λαθραίας μεθόδου μετακίνησης δηλαδή έλλειψη δυνατότητας αγοράς διαβατηρίων, βίζας και εισιτηρίου, η έλλειψη επαφών και στήριξης στο εξωτερικό, εξωπραγματικές ελπίδες και λάθος πληροφόρηση για τις ευκαιρίες εργασίας στο εξωτερικό ή στην χώρα υποδοχής. Αυτοί οι παράγοντες συνήθως συνδυάζονται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας και με την ευκολία της να εμπιστευθεί και να εξαρτηθεί από τρίτους μεσάζοντες οι οποίοι υπόσχονται να εξασφαλίσουν ασφαλή μετακίνηση και καλή δουλειά στην χώρα προορισμού, με αντάλλαγμα ποσοστό από τους μελλοντικούς μισθούς της.³³ Υπάρχουν και περιπτώσεις καταναγκαστικής μετανάστευσης, όπου το κορίτσι ή η γυναίκα παραδίδεται στο σωματέμπορο/διακινητή από την οικογένεια της, ούτως ώστε να δουλέψει στο εξωτερικό για να ξεπληρώσει το χρέος της οικογένειας της ή και περιπτώσεις όπου το θύμα απαγάγεται από τον σωματέμπορο/διακινητή.

³² βλ. M. Jandl, 2005, *Irregular migration- Human smuggling and the Eastern enlargement of the European Union*, International Centre for Migration Policy Development, Vienna.

³³ Truong T.D., 2003, *Gender Exploitative Migration and the Sex Industry: A European Perspective*, Sage Publications, London.

Η σχέση του trafficking με τη μεταναστευτική πολιτική των χωρών υποδοχής είναι λοιπόν άμεση. Οι σκληροί μεταναστευτικοί νόμοι ευνοούν το ρόλο των μεσαζόντων που βοηθούν την καταπάτηση τους και θέτουν συχνά τις ευάλωτες κατηγορίες των υποψήφιων μεταναστών σε ακόμα δυσχερέστερη θέση.

Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας ή του trafficking είναι ένα σχετικά πρόσφατο κοινωνικό, εγκληματικό φαινόμενο που ξεκίνησε στο 1983-84 με την είσοδο στην Ελλάδα αλλοδαπών γυναικών από την Πολωνία, την Ταϊλάνδη και τις Φιλιππίνες. Η είσοδος των γυναικών στις χώρες αυτές σχεδόν εξαντλήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, οπότε με την κατάρρευση του πρώην ανατολικού μπλοκ άρχισε η είσοδος νέων πληθυσμών κυρίως από τη Ρωσία, την Ουκρανία και την Αλβανία και δευτερευόντως από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Γιουγκοσλαβία και άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.³⁴ Η Ελλάδα, από την δεκαετία αυτή και έπειτα, μετατρέπεται σε χώρα προορισμού αλλοδαπών μεταναστών όχι μόνο νόμιμων αλλά κυρίως παράνομων, καθώς και χώρα διακίνησης των μεταναστών αυτών που λαμβάνει της διαστάσεις της διεθνικής σωματεμπορίας. Από το 1993, οι αλλοδαπές αποτελούν τη πλειοψηφία του πληθυσμού της χώρας, ενώ το 1996 σε καθεμία ελληνίδα εκδιδόμενη αντιστοιχούσαν περισσότερες από τρεις αλλοδαπές. Όταν το σωματεμπόριο παρουσίασε ύφεση την δεκαετία του 1980, οι γυναίκες της ΝΑ Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης προωθήθηκαν στην αγορά της Δύσης και εκτόξευσαν τον τζίρο σε πρωτοφανή επίπεδα.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το trafficking αναπτύχθηκε σε ευρύτατο κοινωνικο-οικονομικό θεσμό, μια πλατιά αγορά που επεκτάθηκε στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας με πελατεία άνδρες από το σύνολο των κοινωνικών τάξεων και κατηγοριών.³⁵ Συμπληρωματικά θα λέγαμε ότι, το φαινόμενο της σωματεμπορίας μεταλλάσσεται, και από την ύφεση που παρουσιάζει από το '80 και έπειτα, περνάει σε μια φάση εκσυγχρονισμού. Από μια περίοδο πρωτόγονης συμπεριφοράς σε μια περίοδο ορθολογικής διαχείρισης οργανωμένου εγκλήματος, που συνδυάζεται με τη υπεράσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων, την αξιοπρεπή τους διαβίωση, την φαινομενική προστασία τους κατά την διαχείριση τους και την συνεχή επαγρύπνηση

³⁴ βλ. Στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης - Παράρτημα-.

³⁵ Goodey J., 2003, *Migration, crime and victim hood -Responses to sex trafficking in the European Union*, Sage Publications, London.

σε νέες μορφές πρόληψης και καταστολής του, από το κύκλωμα των σωματεμπόρων. Αυτή είναι μια εξελιγμένη μορφή, δηλαδή το λεγόμενο «χαμογελαστό trafficking».³⁶

Ευθύς εξαρχής το trafficking βρέθηκε σε καθεστώς παρανομίας. Με τους παλαιότερους νόμους, τον Ν.1193 του 1981 και τον Ν.2734 του 1999 ενέπιπτε με άνεση στα αδικήματα της μαστροπείας και της σωματεμπορίας, ενώ με τον Ν.3064 του 2002 συνιστά ειδικό αδίκημα την εμπορία ανθρώπων. Το συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο δεν εμπόδισε την γιγάντωση της εξαναγκαστικής πορνείας αλλοδαπών ώστε σήμερα να αποτελεί την κυρίαρχη μορφή πορνείας στην Ελλάδα. Η νόμιμη πορνεία έχει απωθηθεί στο περιθώριο, με την νόμιμη εκδιδόμενη να βρίσκεται κατά κανόνα σε καθεστώς οικονομικής και ηθικής ένδειας και υπό τον έλεγχο διαφόρων παράσιτων και προαγωγών. Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι ένα σημαντικό και ίσως αυξανόμενο τμήμα της παρουσιάζει στοιχεία μετεξέλιξης σε εξαναγκαστική. Τα τοπικά δίκτυα μαστροπείας-σωματεμπορίας, αν και αποσυντέθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1980 ξανακάνουν την εμφάνιση τους και αναπτύσσονται κατά την τελευταία εξαετία, αξιοποιώντας την μέθοδο των διαφημίσεων στα έντυπα μαζικής κυκλοφορίας και την νέα τεχνολογία κινητής τηλεφωνίας. Η δυναμική των εξελίξεων δείχνει ότι ο αριθμός των θυμάτων γυναικών θα αυξηθεί στο μέλλον και αυτό έχει να κάνει, από την μια πλευρά με μετεξελίξεις των δικτύων που αποσκοπούν στην αύξηση της ευκινησίας τους και της ικανότητας τους να εξουδετερώνουν την αποδοτικότητα των δράσεων της αστυνομίας και από την άλλη με την σταδιακή αλλαγή των χαρακτηριστικών και των νοοτροπιών των αλλοδαπών εκδιδόμενων που προωθούνται στην Ελλάδα κατά την τελευταία πενταετία.³⁷

Από όλα τα παραπάνω καθίσταται σαφές, πόσο στενή και συμπληρωματική είναι η σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και της σωματεμπορίας καθότι η πρώτη αποτελεί την απαρχή της συνέχισης της διαδικασίας της δεύτερης. Πολλές φορές βέβαια είναι δυνατόν να καταγράφονται κρούσματα σωματεμπορίας χωρίς την διαδικασία της μεταναστευτικής κίνησης, αλλά αυτές οι περιπτώσεις είναι ελάχιστες. Επιπροσθέτως, η πολύ σημαντική ειδοποιός διαφορά μεταξύ μετανάστευσης και σωματεμπορίας είναι ακριβώς αυτό το στοιχείο της εξαπάτησης και του εξαναγκασμού. Με τις νέες

³⁶ Ο ορισμός του χαμογελαστού trafficking (“happy trafficking”), αναφέρεται σε μια εξελιγμένη μορφή του εγκλήματος της σωματεμπορίας όπου οι διακινητές μεταχειρίζονται τα θύματα χωρίς να ασκούν σε αυτά σωματική βία, βιασμούς και ξυλοδαρμούς αλλά προσφέροντας τους μεγαλύτερες χρηματικές αμοιβές και με τον λεκτικό και ψυχολογικό εξαναγκασμό τις πείθουν να παραμείνουν στη κατάσταση δουλείας τους. Αποτελεί οξύμωρο σχήμα και από πολλούς αμφισβητήσιμο.

³⁷ βλ. Αγγ. Α. Τσιγκρής, 1997, *Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας- Τα αποτελέσματα μιας έρευνας*, εκδ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

κατασταλτικές μεταναστευτικές πολιτικές, ο συνήθης νομοτυπικός μετανάστης μετατρέπεται σε λαθρομετανάστη έχοντας βέβαια την βούληση και την ελευθερία επιλογής να επαναπατριστεί ή να διαμείνει έστω και άτυπα στην χώρα προορισμού. Στην περίπτωση της διεθνικής σωματεμπορίας οι συνθήκες είναι διαφορετικές, το θύμα ναι μεν εισέρχεται λαθραία στην χώρα, αλλά δε του δίνεται η δυνατότητα της ελευθερίας των επιλογών που προαναφέρθηκε, να αποφασίσει έστω και για το αν θα επιστρέψει ή όχι, αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο-εμπόρευμα και καταπατούνται όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα του, αφού εξαναγκάζεται να γίνεται αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Άρα εδραιώνονται τα στοιχεία της ομηρίας, της μη ελευθερίας-δουλείας και της εκμετάλλευσης σε όλους τους τομείς.

Όσον αφορά την ιστορική εξέλιξη του φαινομένου του trafficking, θα λέγαμε ότι συνάδει με τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις και τα πολιτικά δρώμενα των αναπτυσσόμενων κυρίως χωρών (εφόσον τα θύματα προέρχονται από τέτοιες χώρες), καθώς και με τις εξελίξεις στον τομέα των μεταναστευτικών πολιτικών. Η απαγόρευση και καταστολή της νόμιμης μετανάστευσης, η φτώχεια, η άνηση του οργανωμένου εγκλήματος και οι άτυπες μορφές απασχόλησης συναίνεσαν αρχικά στην ύφεση και ανάπτυξη του φαινομένου της σωματεμπορίας. Επίσης σημαντικό ρόλο έπαιξε, τουλάχιστον σε μια πρώιμη φάση, το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο που να διώκει τους δράστες και να προστατεύει τα θύματα. Διαφαίνεται όμως, ακόμα και τώρα που υπάρχει περισσότερη πληροφόρηση, αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ των φορέων αλλά και των χωρών για την αντιμετώπιση του φαινομένου και καταστολή ότι, οι σωματέμποροι και τα οργανωμένα κυκλώματα καταφέρνουν να εφευρίσκουν νέους τρόπους μετάλλαξης του φαινομένου σε χαμογελαστό trafficking και να υπεκφεύγουν του νόμου και του ποινικού κώδικα ή ακόμα και νέους τρόπους να εξαπατούν τα θύματα. Ίσως μια ενδεχόμενη ανασύσταση στην βάση των μεταναστευτικών πολιτικών, που να ενθαρρύνει και να ρυθμίζει θετικά την είσοδο των μεταναστών σε μια χώρα, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για ενθάρρυνση για επιστροφή ή προσωρινή διαμονή, να αποτελούσε την βάση για την αποφυγή φαινομένων πορνικής μετανάστευσης και διεθνικής σωματεμπορίας. Μια ενδεχόμενη πρόταση μεταναστευτικής πολιτικής θα ήταν η διεθνικότητα που περιγράφεται αμέσως παρακάτω.

1.3 – Διεθνισμός και διεθνική σωματεμπορία.

Πριν προχωρήσουμε στο να αναλύσουμε, την ενδεχόμενη σχέση που υπάρχει μεταξύ της διεθνικής σωματεμπορίας και του διεθνισμού ή της διεθνικότητας, θα ήταν απολύτως χρήσιμο να γίνει μια εννοιολογική αποσαφήνιση του τελευταίου όρου, που έχει να κάνει με τις πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα της μετανάστευσης και πολλές φορές τείνει να συγχέεται με άλλες έννοιες.

Ο διεθνισμός ή η διεθνικότητα, υποδηλώνει την γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα που γεννάται από την υψηλόβαθμη υπερσυνδεσιμότητα μεταξύ των ατόμων ανά τον κόσμο και το χαλάρωμα των εθνικών συνόρων μεταξύ των χωρών.³⁸

Οι υπέρμαχοι του διεθνισμού υποστηρίζουν την διευκόλυνση της διέλευσης και της ροής πληθυσμιακών ομάδων, ιδεών και αγαθών μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και θεωρούν ότι παρουσιάζει μεγάλη συνάφεια με την απότομη άνοδο της παγκοσμιοποίησης. Ο διεθνισμός προσδιορίζει επακριβώς μια πρόσφατη μετατόπιση στα μεταναστευτικά μοντέλα μετακίνησης. Η μετανάστευση συνηθίζονταν να αποτελεί, περισσότερο μια κατευθυνόμενη μετακίνηση με κυρίαρχο το στοιχείο της άφιξης και της αναχώρησης ώσπου έφτασε σήμερα να μετατρέπεται σε μια συνεχιζόμενη μετακίνηση μεταξύ σε δυο ή περισσότερους κοινωνικούς χώρους. Όλο και περισσότεροι μετανάστες αναπτύσσουν ισχυρούς διεθνικούς δεσμούς με περισσότερες από μια χώρες καταγωγής συγχέοντας έτσι πολλές φορές τον κοινωνικό και γεωγραφικό χώρο.

Η μετανάστευση και η μεταναστευτική πολιτική στην ευρωπαϊκή ήπειρο ορίζεται και χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη και τη δράση ισχυρών και συγκροτημένων εθνικών κρατών με μεγάλη ιστορία τόσο ως προς τις πολυπληθείς πληθυσμιακές μετακινήσεις όσο και ως τις πολιτικές διευθετήσεις και τις πολεμικές συρράξεις. Η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική είχε πάντα ως στόχο να ρυθμίσει ζητήματα κατανομής και ανταλλαγής πληθυσμών και όχι να επανδρώσει τις ήδη συστημένες κοινωνίες της με νέους πληθυσμούς όπως ήταν η περίπτωση της αμερικάνικης ηπείρου. Αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης είναι ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές της Ευρώπης ήταν άμεσα συνδεδεμένες και άρα προσδιορισμένες από την ιδιαίτερη διαδικασία συγκρότησης των εθνικών κρατών. Ωστόσο όλες οι ευρωπαϊκές χώρες

³⁸ Αναζήτηση σε ηλεκτρονική σελίδα του Google - Transnationalism of migrants-.

προσβλέπουν σε έναν κοινό στόχο δηλαδή την ενίσχυση της ένταξης των νόμιμων μεταναστών στις κοινωνίες εγκατάστασής τους.

Την αντίθετη λογική με τα παραπάνω διατρέχει η αρχή της διεθνικότητας, η οποία έρχεται να δικαιολογήσει την κινητικότητα των μεταναστών με γνώμονα κυρίως τις ανάγκες της αγοράς. Η αρχή της διεθνικότητας, είναι γνήσιο προϊόν των πολιτικών παγκοσμιοποίησης και γενικότερα της νέας αντίληψης που αντιλαμβάνεται τη γη ως μία ενιαία μονάδα. Στον ορισμό της «διεθνικότητας» κάποιιο βλέπουν ένα αναπτυσσόμενο κοινωνικό κίνημα που αυξάνει τη διεπικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων ολόκληρου του κόσμου και τείνει να εξαφανίσει τα εθνικά σύνορα μεταξύ των χωρών. Η διεθνικότητα αναπτύχθηκε στον αντίποδα των ισχυρών εθνικών μεταναστευτικών πολιτικών και των πολιτικών ένταξης και εισάγει μία νέα λογική στις πληθυσμιακές μετακινήσεις όπου η ανθρώπινη ανταλλαγή πολιτισμών και κουλτούρας θεωρείται ως φυσιολογική διαδικασία, ενδυναμώνει την οικονομία, ενισχύει τις παγκόσμιες συναλλαγές και όχι μόνο δεν θεωρείται πρόβλημα για μία κοινωνία αλλά πρέπει να ενθαρρύνεται από τους πολιτικούς. Η διεθνικότητα είναι μία έννοια που προωθήθηκε στις αρχές τις δεκαετίας του '90 από αγγλόφωνους διανοούμενους της μετανάστευσης και σύμφωνα με τους σημαντικότερους ορισμούς αναφέρεται στην «κοινωνική διαδικασία κατά την οποία οι μετανάστες εγκαθιστούν κοινωνικά δίκτυα διαμέσου γεωγραφικών, πολιτισμικών και πολιτικών συνόρων. Οι μετακινούμενοι προς μία χώρα μετανάστες κατανόησαν ότι πρέπει να γίνουν διαμετανάστες όταν ανέπτυξαν και σχέσεις σε πολλαπλά επίπεδα – οικογενειακό, οικονομικό, κοινωνικό, οργανωτικό, θρησκευτικό και πολιτικό – που να διαπερνά και να μην λαμβάνει υπόψη του τα σύνορα». Οι μετανάστες λοιπόν μπορούν να ζουν μεταξύ πολλαπλών συνόρων αφού γνωρίζουν καλά δυο ή και περισσότερες διαφορετικές κοινωνίες στις οποίες και συμμετέχουν ενεργά. Η διεθνικότητα αντιπαρατίθεται στην γαλλική αντίληψη περί ενσωμάτωσης και ένταξης στην εθνική κοινωνία και οπωσδήποτε αναπτύσσει τη λογική της πολλαπλής συμμετοχής προσπαθώντας να δει το ποτήρι της μετανάστευσης μισογεμάτο: οι Γάλλοι διανοούμενοι της μετανάστευσης βλέπουν τη «διπλή απουσία των μεταναστών», τη στιγμή που η αγγλόφωνη βιβλιογραφία προωθεί τη «διπλή συμμετοχή».³⁹

Το εν λόγω μοντέλο μετακινείται προς την αναζήτηση μιας κοινωνικής συνοχής που δεν θα στηρίζεται στην ισχυρή εθνική πλειοψηφία-αδύναμη πολιτισμική

³⁹ βλ. 8^ο Συνέδριο της Ελληνικής Γεωγραφικής Εταιρείας, 2007, εισηγήτρια : Δ. Παπαδοπούλου *Πρότυπα και τάσεις των Ευρωπαϊκών πολιτικών ένταξης των μεταναστών*, , Αθήνα.

ιδιαιτερότητα, αλλά στην ισχυρή διεθνική κοινότητα με κοινά συμφέροντα. Αυτά τα συμφέροντα προσδιορίζονται από ποικίλους παράγοντες που οπωσδήποτε δίνουν προτεραιότητα στη συμμετοχή στους τοπικούς θεσμούς, στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, στη συμμετοχή στον παραγόμενο πλούτο και κυρίως στην ασφάλεια σε πολλαπλό επίπεδο (προστασία του περιβάλλοντος, εγκληματικότητα, δημόσια υγεία και τροφικές αλυσίδες, μεταλλαγμένα, κλπ.). Είναι πλέον γνωστό ότι οι χώρες που εφήρμοσαν κατά κόρον τις πολιτικές ενσωμάτωσης (πολιτική μετάλλαξη της πολιτισμικής αφομοίωσης), έχουν εγκαταλείψει οριστικά την προσπάθεια να «ενσωματώνουν» τους πληθυσμούς τους, αφού είναι δεδομένο ότι αυτό το πρότυπο της εθνικής ενσωμάτωσης αποτελεί την κυρίαρχη ματιά των εθνικών πληθυσμών στους μετανάστες. Με την έννοια αυτή η διεθνικότητα του μετανάστη τον κάνει μεν πιο ευάλωτο γιατί συμμετέχει άμεσα στις εθνικές αγορές εργασίας και άρα έχει εξ' ορισμού μειωμένη δυνατότητα πρόσβασης στα αγαθά, αλλά ταυτόχρονα του δίνει πολύ περισσότερες ευκαιρίες να προσπαθήσει να πετύχει σε περισσότερες της μίας εθνικές αγορές, να αναπτύξει νομιμοποιημένες και μόνιμες σχέσεις με την κοινωνία καταγωγής, χωρίς την ενοχή που του προσέδιδε μέχρι σήμερα η κοινωνία υποδοχής μέσα από την ιδεολογία των πολιτικών ένταξης και ενσωμάτωσης. Μπορεί να ζήσει καλά και να συμμετέχει ενεργά στην κοινωνία υποδοχής, χωρίς να είναι ενσωματωμένος πλήρως, ίσως ούτε καν ενταγμένος, αρκεί να έχει την υποστήριξη των δύο κοινωνιών (υποδοχής και καταγωγής). Η διπλή αυτή ιδιότητα του μετανάστη, μπορεί να αποβεί με λίγα λόγια είτε πολύ ευνοϊκή για τους όρους και το επίπεδο διαβίωσής του στην εκάστοτε χώρα-χώρες είτε προβληματική στη βάση της αποδοχής του ή όχι από τους γηγενείς και τους κοινωνικούς κανόνες τις νόρμες.⁴⁰

Όλα τα παραπάνω σηματοδοτούν μια νέα ροή στις εξελίξεις των μεταναστευτικών πολιτικών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάλογα βέβαια με την ευχέρεια και την ευκολία κάθε χώρας να εφαρμόσει και να υπερασπίσει αυτό το νέο μοντέλο της διεθνικότητας. Έχει γίνει ήδη κατανοητό ότι η διεθνική σωματεμπορία αποτελεί ένα σχετικά νέο κοινωνικό και εγκληματικό φαινόμενο με ποικίλες διαστάσεις και πλευρές, αποτελεί δηλαδή από την βάση του ένα πολυσύνθετο και δύσκολο στην ανάλυση ζήτημα. Μια από τις διαστάσεις που περιλαμβάνει αυτό το φαινόμενο, εκτός από την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση, την εκπόρνευση και τη δουλεία, είναι και η πολύ βασική διαδικασία για να επιτευχθεί το σημείο της στρατολόγησης

⁴⁰ Ανάλογα πάντα με τις εκάστοτε προσαρμοζόμενες μεταναστευτικές πολιτικές που υιοθετεί η κάθε χώρα.

και μεταφοράς, δηλαδή η μετανάστευση σε μια άλλη χώρα. Τις περισσότερες φορές η μετανάστευση αυτή είναι άτυπη ή παράνομη καθότι οι διακινητές/σωματέμποροι εκδίδουν πλαστά χαρτιά και διαβατήρια στα εξιλαστήρια θύματα και με κάποιο τρόπο βρίσκουν συνεχώς αφανείς λύσεις να παραμένουν οι γυναίκες λαθραία, στην χώρα υποδοχής.

Η σχέση μεταξύ διεθνικότητας ως μια νέας τάσης στον άξονα των μεταναστευτικών πολιτικών που ενθαρρύνει την νόμιμη ανταλλαγή πληθυσμών και την διπλή ιδιότητα του μετανάστη στις χώρες υποδοχής και η διεθνική σωματεμπορία ως εγκληματικό φαινόμενο εμπορίας λευκής σάρκας θα μπορούσε να καταστεί μια σχέση συμπληρωματική και επικουρική ως προς το τελευταίο φαινόμενο.

Έχουμε αναφερθεί στην εισαγωγή στην έμφαση που δίνεται σήμερα στα μέτρα καταστολής και αστυνόμευσης των συνόρων καθώς και στην ουσιαστική απαγόρευση εισόδου των επίσημων και νόμιμων μεταναστευτικών ρευμάτων σε όλες τις χώρες της Ένωσης, με αποτέλεσμα την έξαρση της μη οργανωμένης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων από χώρες με σοβαρά κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά προβλήματα. Έχουμε επίσης διατυπώσει την άποψη ότι η ανάπτυξη των πολιτικών ενσωμάτωσης θα έπρεπε να αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα τόσο της Ένωσης όσο και των εθνικών κυβερνήσεων, γιατί οι μόνιμες και μακροχρόνιες λύσεις θα έρθουν μόνο μέσα από την αναδόμηση των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Αντί λοιπόν να δαπανώνται πόροι για τη «φρούρηση» της Ευρώπης, θα έπρεπε να αναδιρθρώνονται όλες οι εσωτερικές δομές και θεσμοί των εθνικών κοινωνιών κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εντάσσουν στις δομές τους μετανάστες. Και ακόμη πιο σωστά, αντί να μιλάμε για ενσωμάτωση στην κοινωνία, θα έπρεπε να μιλάμε για ενσωμάτωση της ίδιας της κοινωνίας, αφού την αναγνωρίζουμε ως ένα οργανικό σύνολο (με ότι περιλαμβάνει αυτό το σύνολο) και όχι ως ένα περιγεγραμμένο μόρφωμα στο οποίο κάποιοι είναι μέσα, κάποιοι στην περιφέρεια και κάποιοι απ' έξω.⁴¹

Σύμφωνα με την παραπάνω διατύπωση γίνεται κατανοητό ότι μια ενδεχόμενη αλλαγή και αναδιάρθρωση στην βάση των μεταναστευτικών πολιτικών και στην αποδοχή των μεταναστών με τέτοιο τρόπο ώστε να μη καταφεύγουν σε παράνομες διεξόδους, ίσως να οδηγούσε προφανώς σε μια μείωση του φαινομένου του trafficking ως παράνομη διακίνηση και στρατολόγηση ατόμων αλλά και σίγουρα σε

⁴¹ Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα, όσον αφορά τον άξονα των μεταναστευτικών πολιτικών βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της ένταξης των μεταναστών της και όχι σε αυτό της ενσωμάτωσης εν συγκρίσει με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

μια πιο αποτελεσματική πρόληψη και καταστολή του φαινομένου δίνοντας έτσι την ευκαιρία σε πολλές γυναίκες να έχουν καλύτερη πληροφόρηση αλλά και να μπορούν πιο εύκολα να “ξεφύγουν”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ.

Η διεθνική σωματεμπορία είναι, όπως προαναφέρθηκε, ένα σχετικά νέο κοινωνικό και εγκληματικό φαινόμενο που αποκαλύπτει την κοινωνική παθογένεια των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως χώρες υποδοχής και διακίνησης των θυμάτων αλλά και των αναπτυσσόμενων κρατών ως κυρίως χώρες αποστολής τέτοιων. Την τελευταία εικοσαετία η εμπορία λευκής σαρκός και η σεξουαλική εκμετάλλευση διαγράφουν μια ανεξέλεγκτη πορεία εξάπλωσης σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που καθιστά απαραίτητη την όλο και αποτελεσματικότερη υπεράσπιση και προστασία των θυμάτων από το νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο καθώς και την νομική κάλυψη για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου. Στο κεφάλαιο αυτό, θα επιχειρήσουμε να καταγράψουμε το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθώς και ενδεχόμενες δράσεις ή προγράμματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

2.1- Το Διεθνές νομικό πλαίσιο.

Το 1904 υιοθετήθηκε η Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή του εμπορίου της Λευκής Σαρκός, με διεθνή νομική ισχύ. Η σύμβαση αυτή εστίαζε στην προστασία των θυμάτων-γυναικών του εμπορίου λευκής σαρκός και όχι στην τιμωρία των δραστών και αποδείχτηκε αναποτελεσματική. Έτσι το 1910 υιοθετήθηκε η Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Λευκής Σαρκός η οποία προέβλεπε την τιμωρία των δραστών και 13 κράτη-μέλη την επικύρωσαν και δεσμεύτηκαν να την εφαρμόσουν. Οι παραπάνω διεθνείς συμβάσεις, απαγόρευαν συγκεκριμένα μόνο την εμπορία λευκής σαρκός, δηλαδή λευκών γυναικών και ως εκ τούτου χρησιμοποιήθηκαν από τους πλούσιους ρατσιστές δουλεμπόρους ως επιχείρημα ότι η εμπορία γυναικών από άλλες φυλές για την οικονομική και σεξουαλική τους εκμετάλλευση ήταν νόμιμη.

Στη συνέχεια το 1933 υπό την αιγίδα του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών υπογράφηκε η Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Ενήλικων Γυναικών που υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να διώκουν και να τιμωρούν άτομα που διακινούσαν γυναίκες, άσχετα με το αν η γυναίκα είχε εκφράσει τη συγκατάθεση της ή όχι. Η

αντικατάσταση του όρου «εμπόριο λευκής σαρκός» με τον όρο «διακίνηση γυναικών», απλά λειτούργησε στο να ξεχωρίσει τη διεθνική σωματεμπορία από την εγχώρια πορνεία και να εστιάσει το ενδιαφέρον της στα διεθνή πλαίσια. Έτσι η διεθνική διακίνηση γυναικών θεωρήθηκε παράνομη χωρίς όμως να συζητηθούν οι συνθήκες δουλείας και η συνεχόμενη εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών στα δίκτυα σωματεμπορίας και πορνείας.

Το 1949 ο ΟΗΕ παγίωσε όλες τις παραπάνω συνθήκες, στην «Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση Πορνείας Άλλων». Η συνθήκη αυτή ακολουθεί τις αρχές του καταργητικού συστήματος δηλαδή επιδιώκει την ποινικοποίηση των πράξεων που σχετίζονται με την πορνεία, την εκμετάλλευση από τρίτους αλλά όχι της ποινικοποίηση της πορνείας. Επίσης δεν προβλέπει μέτρα προστασίας και αρωγής για τις παραβάσεις ατομικών δικαιωμάτων που υπόκεινται οι γυναίκες κατά τη διακίνηση τους, εστιάζει αποκλειστικά στη διακίνηση προσώπων για πορνεία και έτσι εξομοιώνει τη διακίνηση προσώπων με την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων. Η Συνθήκη του 1949 δεν απαγορεύει την πορνεία αλλά δεν απαγορεύει και τη δίωξη των εκδιδόμενων γυναικών. Μάλιστα επέτρεπε και συνιστούσε τη απέλαση των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας και άφηνε το θέμα στον διακανονισμό των εσωτερικών οδηγιών του κάθε κράτους, επικυρώθηκε από 73 χώρες και έχει εξαιρετικά χαλαρούς μηχανισμούς εφαρμογής αφού δεν προβλέπει τη θέσπιση κάποιου ανεξάρτητου οργάνου για τον έλεγχο του έργου και της εφαρμογής της Συνθήκης. Θεωρητικά η Συνθήκη υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να υποβάλλουν έκθεση στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ κάθε χρόνο σχετικά με την εφαρμογή της σε εθνικό επίπεδο.

Από το 1974 και μετά, η Ομάδα Εργασίας για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας, με εντολή από την Υπό-Επιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων έχει την δυνατότητα να εξετάζει τις εθνικές εκθέσεις των κρατών-μελών σχετικά με την διεθνική σωματεμπορία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα που παραβιάζονται με την διεθνική σωματεμπορία προστατεύονται από τις γενικότερες συμβάσεις του ΟΗΕ όπως: την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών και τη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων.

Ειδικότερα, το Δεκέμβριο του 2000, στα πλαίσια συνδιάσκεψης στο Παλέρμο της Ιταλίας, υπογράφηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό

Οργανωμένο Έγκλημα, μαζί με το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό την Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών και το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών Μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στην εννοιολογική αποσαφήνιση του εγκλήματος της διεθνικής σωματεμπορίας. Ωστόσο, το διακρίνουν ορισμένα κενά που βοηθούν στο χαρακτηρισμό του Πρωτοκόλλου ως μια δειλή και συντηρητική προσπάθεια ενάντια στο σύγχρονο δουλεμπόριο. Για παράδειγμα, δεν ενσωματώνει στο κείμενο του τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εγγυώνται σε όλους τους ανθρώπους -ακόμα και στους παράνομους μετανάστες- δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και σε βασικές παροχές υπηρεσιών, όπως προσωρινός χώρος διαμονής, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τροφή. Το Πρωτόκολλο περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις για τη προστασία της σωματικής ακεραιότητας των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας που συνεργάζονται για τη δίωξη των σωματεμπόρων τους, αλλά αφήνει το θέμα της αρωγής των θυμάτων και της παροχής υπηρεσιών στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών, ακόμα και αν οι κυβερνήσεις τους έχουν την οικονομική δυνατότητα να διαθέσουν κονδύλια ή έχουν κατασχέσει τα περιουσιακά στοιχεία των διεθνοσωματεμπόρων.⁴² Επίσης το Πρωτόκολλο δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να παρέχουν στα θύματα προσωρινές άδειες παραμονής ή ειδικές βίζες ακόμα και αν η ζωή τους κινδυνεύσει εάν επαναπατριστούν. Συνεπώς, αφήνεται στα εγχώρια νομοθετικά συστήματα των κρατών-μελών να καλύψουν την αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να επιβεβαιώσει ότι τα μετακινούμενα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας θα χαίρουν προστασίας των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Τον Φεβρουάριο του 2000, δηλαδή πριν την υπογραφή της Σύμβασης στο Παλέρμο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η UNICEF, και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης δημοσιοποίησαν ένα κοινό Σημείωμα στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ σχετικά με τα σχέδια των Πρωτοκόλλων, όπου περιέχει προτάσεις ενάντια στη λαθρεμπορία και την διακίνηση προσώπων με σκοπό την εκμετάλλευση καθώς και τη διατύπωση για το αν ο διαχωρισμός σε δυο Πρωτόκολλα είναι θεμιτός.

⁴² βλ. *Smuggling and Trafficking in persons and the protection of their human rights*, Note by the Secretary – General, E/ CN.4/ Sub 2/2001/26, 5 July 2001.

Ο νόμος των ΗΠΑ, «Θύματα Διεθνικής Σωματεμπορίας και Βίας Πράξη Προστασίας 2000», προσφέρει ουσιαστική προστασία στα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας. Αναγνωρίζει όλες τις μορφές διακίνησης προσώπων για σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση, δηλαδή και για αναγκαστική εργασία, δουλεία ή αναγκαστική προσφορά υπηρεσιών και επιτρέπει τη χορήγηση προσωρινής βίζας ή άδειας παραμονής στα θύματα, τα οποία είναι διατεθειμένα να συμμορφωθούν με λογικές απαιτήσεις συνεργασίας με τις αρχές. Προβλέπεται αδειών εργασίας, χρηματοδότηση στους παρέχοντες υπηρεσιών στα θύματα, χρηματοδότηση στο εξωτερικό για προγράμματα πρόληψης και αρωγής και εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ομοσπονδιακούς υπαλλήλους προκειμένου να ξεχωρίζουν τα θύματα και να τα κατατάσσουν ως τέτοια.

Όσον αφορά τις πρακτικές αντιμετώπισης για την παράνομη διακίνηση και εμπορία γυναικών, σε διεθνές επίπεδο θα λέγαμε ότι κατέχουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην εδραίωση και πρακτική εφαρμογή του νομικού πλαισίου, καθώς και στην υποβοήθηση και συνεργασία με τους επίσημους φορείς. Συνοπτικά, οι κυριότεροι από αυτούς είναι :

α) Ο *Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)* είναι Διεθνής, Διακρατικός Οργανισμός με έδρα τη Γενεύη, και συστήθηκε το 1951 από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Μεταναστεύσεως στις Βρυξέλλες. Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του οργανισμού και λειτουργεί από το 1952. Ο ΔΟΜ ασχολείται με το θέμα αρωγής των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, με κύρια εντολή του τον ασφαλή, εθελοντικό επαναπατρισμό. Επίσης σε ορισμένες χώρες λειτουργεί καταφύγια θυμάτων όπου παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη και νομική συμπαράσταση.

β) Το *La Strada* είναι διεθνές πρόγραμμα που εφαρμόζεται από μη κυβερνητικούς φορείς και λειτουργεί στην Ολλανδία, την Πολωνία, τη Βουλγαρία, την Ουκρανία και την Τσεχία. Επικεντρώνεται στην πρόληψη της διεθνικής σωματεμπορίας με ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, στήριξη των θυμάτων, σχολιασμό νομοθεσιών και ανάλυση στοιχείων για τη διεθνική σωματεμπορία.

γ) Το *International Human Rights Law Group-Initiative Against Trafficking in Persons* είναι μια διεθνής οργάνωση επικεντρωμένη ειδικά στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ατόμων που είναι θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας.

δ) Η οργάνωση *Coalition to Abolish Slavery and Trafficking* επίσης για την υπεράσπιση των θυμάτων που βιώνουν καθεστώτα δουλείας μέσα από το έγκλημα της σωματεμπορίας.

ε) Το διεθνές παρατηρητήριο για τα ανθρώπινα δικαιώματα Human Rights Watch και ζ) η συμμαχία κατά του σωματεμπορίας των γυναικών *Global Alliance Against Trafficking in Women* και τέλος η *Οικονομική Κοινότητα Δυτικής Αφρικής* με την Διακήρυξη για τον αγώνα ενάντια στη Διεθνή Σωματεμπορία.

2.2 – Το Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο.

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνήσει να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους σχετικά με το θέμα της παράνομης διακίνησης γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι προσπάθειες μπορούν να εντοπιστούν σε δύο φάσεις, η πρώτη μεταξύ 1996-2000, και η δεύτερη μεταξύ 2000-2005.

Από το 1996, η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται δραστήρια για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και πολυδιάστατης προσέγγισης που αποβλέπει στην πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με συμμετοχή όλων των σχετικών συντελεστών - ΜΚΟ και κοινωνικές υπηρεσίες, δικαστικές αρχές, αρχές επιβολής του νόμου και υπηρεσίες μετανάστευσης. Μια τέτοια προσέγγιση προϋποθέτει την εθνική και τη διεθνή συνεργασία. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο σε ολόκληρη την αλυσίδα της εμπορίας (δράστες της στρατολόγησης, της μεταφοράς και της εκμετάλλευσης, άλλοι μεσάζοντες, πελάτες). Απαιτούνται ποικίλα μέτρα, στα οποία περιλαμβάνεται η ρητή νομική προστασία όλων των προσώπων, και μέτρα πρόληψης, καθώς επίσης και μέτρα για να εξασφαλίζεται η επαρκής προστασία, η υποστήριξη και η βοήθεια των θυμάτων. Επειδή οι γυναίκες είναι ευάλωτα θύματα εμπορίας, υπάρχει μια σαφής ανάγκη να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα από τη σκοπιά της προώθησης της ισότητας των δύο φύλων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα ζητώντας περαιτέρω ενέργειες σε επίπεδο ΕΕ, στον τομέα της πρόληψης και της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Αυτό καταδεικνύουν για παράδειγμα αρκετά ψηφίσματα, συμπεριλαμβανομένων ειδικών ψηφισμάτων για την εμπορία γυναικών. Υπάρχει γενική συναίνεση, ιδίως ως προς την ανάγκη να αναπτυχθούν:

Μέτρα πρόληψης·

- Ποινική νομοθεσία και συνεργασία των αστυνομικών και δικαστικών αρχών·
- Προστασία, βοήθεια και υποστήριξη των θυμάτων·
- Κατάλληλες πολιτικές συνεργασίας.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία απαιτούν διάφορες πρωτοβουλίες ανάλογα με το είδος της εμπορίας (για εκμετάλλευση της εργασίας ή σεξουαλική εκμετάλλευση) και ανάλογα με τα θύματα. Μέχρι σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιήθηκε περισσότερο στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη ποινικής νομοθεσίας, την επιβολή του νόμου και τη δικαστική συνεργασία, παρά στην πρόληψη της εμπορίας και στην προστασία των θυμάτων. Στην πρώτη της ανακοίνωση, το 1996, για την εμπορία γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε μια κοινοτική στρατηγική πρόληψης και καταπολέμησης αυτού του φαινομένου. Το 1996 επίσης η εντολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκειμένου η οργάνωση να είναι σε θέση να καταπολεμήσει την εμπορία ανθρώπων. Ακόμη, το Νοέμβριο του 1996 ξεκίνησε το πρόγραμμα κινήτρων και ανταλλαγών STOP το οποίο στηρίζει ενέργειες τις οποίες αναλαμβάνουν οι αρμόδιοι φορείς (δημόσιοι υπάλληλοι και ΜΚΟ) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. Από τη στιγμή που το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων βρέθηκε ψηλά στην πολιτική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώθηκε πρόοδος στις πολιτικές και στη νομοθεσία των κρατών μελών. Το Φεβρουάριο του 1997, το Συμβούλιο ενέκρινε κοινή θέση που επικεντρωνόταν στις ποινικές διατάξεις και στη δικαστική συνεργασία. Παρά την κοινή αυτή δράση, έχουν εντοπιστεί συνεχιζόμενες ασυμφωνίες και διαφορές στην ποινική νομοθεσία των κρατών μελών. Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε ζήτησε περαιτέρω νομοθετικές πρωτοβουλίες, ιδίως στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Το Συμβούλιο θέσπισε κοινή δράση που καλούσε τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναθεωρήσουν την εθνική ποινική τους νομοθεσία σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και τη δικαστική συνεργασία και να ενθαρρύνουν την προστασία των θυμάτων κατά τη δικαστική δίωξη. Το 1997 επίσης ξεκίνησε η πρωτοβουλία

DAPHNE⁴³ για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, εφήβων και γυναικών. Την πρωτοβουλία αυτήν ακολούθησε το πρόγραμμα DAPHNE το Δεκέμβριο του 2000 (βλ. παράρτημα 2). Το πρόγραμμα DAPHNE έχει μεγαλύτερο εύρος από εκείνο του προγράμματος STOP καθότι αφορά το γενικότερο θέμα της βίας κατά των γυναικών και των παιδιών, συμπεριλαμβανόμενης και της εμπορίας. Αν και η πρόσβαση στο εν λόγω πρόγραμμα είναι δυνατή για όλους τους δημόσιους φορείς, επικεντρώνεται κυρίως στον σημαντικό ρόλο των ΜΚΟ.

Σε μια δεύτερη ανακοίνωση για τις περαιτέρω ενέργειες για την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών το Δεκέμβριο του 1998, η Επιτροπή αξιολόγησε την πρόοδο που έχει συντελεστεί και συνέστησε ορισμένες νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες, καθώς και τη διεύρυνση ορισμένων υφιστάμενων ενεργειών. Οι στόχοι, συγκεκριμένα, είναι οι εξής:

- να εξασφαλίζεται ότι το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων παραμένει στις προτεραιότητες της πολιτικής ατζέντας·
- να ενισχυθεί η διεθνής και η ευρωπαϊκή συνεργασία, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων και των ΜΚΟ στις χώρες προέλευσης, διαμετακόμισης και προορισμού·
- να ενισχυθεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση που θα επικεντρώνεται στην πρόληψη, την έρευνα, την επιβολή του νόμου και την αποτελεσματική καταδίκη των σωματεμπόρων, καθώς και στην υποστήριξη των θυμάτων·
- να καταστεί σαφής στις υποψήφιες χώρες, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης, η σημασία των εθνικών μέτρων και της συνεργασίας με την ΕΕ για την αντιμετώπιση αυτού του θέματος.

Από τον Μάιο του 1999, οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αναφέρονται ρητά στον Τίτλο VI της συνθήκης του Άμστερνταμ. Τα άρθρα του τίτλου VI καλύπτουν την αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999 δίνουν επίσης σαφή προτεραιότητα στην καταπολέμηση της

⁴³ Έπειτα από έγκυρες πληροφορίες, το πρόγραμμα DAPHNE δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

εμπορίας ανθρώπων. Η συνθήκη του Άμστερνταμ προσέθεσε στις κοινωνικές της διατάξεις και την καταπολέμηση του αποκλεισμού. Μπορούν να αναπτυχθούν θετικές συνέργιες μεταξύ ενεργειών καταπολέμησης της εμπορίας και ενεργειών προώθησης της κοινωνικής ένταξης. Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000 ζήτησε τον καθορισμό κοινών στόχων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την ανάπτυξη ενεργειών προτεραιότητας για τις ευάλωτες ομάδες ανάλογα με την κατάσταση σε κάθε κράτος μέλος. Αυτοί οι κοινοί στόχοι υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια το Δεκέμβριο του 2000 και τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να ενσωματώσουν την προώθηση της ένταξης στις σχετικές πολιτικές τους (για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την υγεία και τη στέγαση). Οι εθνικοί οικονομικοί πόροι που απαιτούνται για την εφαρμογή αυτών των δεσμεύσεων θα συμπληρώνονται, σε κοινοτικό επίπεδο, με ενέργειες των διαρθρωτικών ταμείων, ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλλει πρόταση⁴⁴ (COM/2001/0854-CNS 2001/0024) στο Συμβούλιο για την έκδοση απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ε.Ε. που επίσης επιφορτίζει τα κράτη-μέλη με την υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση τιμωρείται. Επίσης, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε σύσταση⁴⁵ (Campaign Against Trafficking in Women, Recommendation 1545 (2002) της 21 Ιανουαρίου 2002), στην οποία αναγνωρίζει τη σημαντική έξαρση του φαινομένου και καλεί τα κράτη-μέλη να λάβουν μέτρα για την καταπολέμησή του, την πρόληψή του και την υποστήριξη των θυμάτων.

Παρατηρείται, ωστόσο, διεθνής κριτική όσον αφορά στην αντιμετώπιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα της διεθνούς σωματεμπορίας και από όργανα του Ο.Η.Ε. αλλά και από διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (NGO recommendations on the Communication- Human Rights Watch and Anti-slavery International). Συνοψίζοντας, η κριτική έγκειται στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του φαινομένου ως πρόβλημα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετακινούμενων πληθυσμών, αλλά στο πρόβλημα της

⁴⁴ βλ. COM/2001/0854-CNS 2001/0024, http://www.ecre.org/eu_developments/cmtraffick.pdf

⁴⁵ βλ. Campaign Against Trafficking in Women Recommendation 1545 (2002), http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2002/eu_502PC0071.pdf

διεθνικής σωματεμπορίας ως διεθνικό έγκλημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών και εγκληματική έκφανση της λαθρομετανάστευσης με προγράμματα περισσότερο καταστολής παρά προστασίας των θυμάτων. Η αντιμετώπιση από πλευράς ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων απαιτεί εξάλλου, ότι οι κυβερνήσεις θα αναγνωρίσουν τη διεθνή τους υποχρέωση να προστατεύουν και να προωθούν τα δικαιώματα όλων των θυμάτων, άσχετα με το εάν θα χρησιμεύσουν ως μάρτυρες στις διαδικασίες δίωξης των δραστών και καταστολής του εγκλήματος ή όχι. Μια τέτοια αντιμετώπιση, σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα υποχρέωνε τις κυβερνήσεις βέβαια να εξετάζουν υποθέσεις παραβιάσεων και να τιμωρούν τους δράστες, αλλά κυρίως να παρέχουν ουσιαστικές υποδομές προστασίας στα θύματα, που να συμπεριλαμβάνουν μηχανισμούς αποζημίωσης και μέτρα προστασίας ενάντια σε αυθαίρετες απελάσεις των θυμάτων ως παράνομους μετανάστες.

Συμπληρωματικά υπάρχουν τα προγράμματα DAPHNE και STOP I, II. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα αυτά εστιάζουν στη μελέτη, εκπαίδευση και γενικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και δράσεων μεταξύ φορέων και οργανώσεων που εδρεύουν σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ασχολούνται με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση. Άλλοι οργανισμοί είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε το 2005 την Σύμβαση για την δράση κατά της σωματεμπορίας ανθρώπων και μια επεξηγηματική αναφορά που έχει να κάνει με τους σκοπούς, τους στόχους, τις αρχές της εξάλειψης των διακρίσεων και συγκεκριμένα μέτρα προστασίας και ελέγχου του φαινομένου. Μέσα σε αυτή την σύμβαση περιλαμβάνονται και θέματα που έχουν να κάνουν με τα σύνορα των χωρών αλλά και με την αναγνώριση των θυμάτων και την προστασία τους καθώς και την συνεργασία με άλλους οργανισμούς. Ουσιαστικά η σύμβαση αυτή έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη- μέλη.

Όσον αφορά τα Βαλκάνια, σύμφωνα με στοιχεία μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας, τουλάχιστον το 90% των αλλοδαπών πόρνων στις βαλκανικές χώρες πρέπει να αναγνωριστούν ως θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο. Ωστόσο μόνο το 1/3 έρχεται σε επαφή με σύστημα προστασίας θυμάτων και μονάχα

το 7% των θυμάτων λαμβάνουν μακροχρόνια και αποτελεσματική αρωγή.⁴⁶ Επίσης δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προγράμματα για παιδιά κάτω των 18 ετών αλλά ούτε και συγκεκριμένο σύστημα αναγνώρισης και παραπομπής σε αρωγή θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας γενικότερα. Η διεθνική σωματεμπορία αναγνωρίζεται από τα βαλκανικά κράτη ως πρόβλημα μη οργανωμένης μετανάστευσης ή ως θέμα εθνικής ασφάλειας και όχι ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια τα θύματα στη πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν αναγνωρίζονται ως τέτοια και αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες. Τον Μάιο του 1999, η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Μολδαβία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία υπέγραψαν ένα Σύμφωνο Συνεργασίας για την Πρόληψη και την Καταστολή Διασυνοριακού Εγκλήματος (SECI). Η Κροατία προσχώρησε στο Σύμφωνο τον Νοέμβριο του 1999 και η Σλοβενία τον Αύγουστο του 2000. Το Σύμφωνο SECI τέθηκε σε εφαρμογή το Φεβρουάριο του 2000.

Τέλος το Mediterranean Migration Observatory εξέδωσε το 2001 μια μελέτη ειδικά για την Ελλάδα ως χώρα προορισμού και μεταφοράς θυμάτων παράνομης διακίνησης όπου τονίζονται οι αιτίες και οι συνέπειες της σωματεμπορίας, οι κυρίως χώροι διακίνησης, οι εθνικότητες των θυμάτων, τα στατιστικά στοιχεία και οι εκτιμήσεις της κατάστασης και τα δίκτυα διακίνησης από χώρα σε χώρα.

2.3 – Το Εθνικό νομικό πλαίσιο.

Η εμπορία ανθρώπων αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο ως σοβαρή παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁴⁷ Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο έχει θεσπίσει νόμους που αφορούν αρχικά την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και ύστερα μετά από διεθνείς και κατά κύριο λόγο ευρωπαϊκές πιέσεις, νόμους που σχετικά εξειδικεύονται στην δίωξη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση.

⁴⁶ Όλα τα στοιχεία που αναφέρονται για την εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα, προέρχονται από την πολυετή έρευνα που διηξήγαγε στον χώρο αυτό ο κοινωνιολόγος Γρ. Λάζος, βλ. σχετική βιβλιογραφία στο τέλος της εργασίας.

⁴⁷ Για τη θεσμική αντιμετώπιση σε διεθνικό επίπεδο βλ. text at: <http://www.presscode.gr/htm/trafficking03.htm>

Στην Ελλάδα, τον Οκτώβριο του 2002 εκδόθηκε ο *N.3064/2002 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»*. Συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος, αναδιαμορφώνονται οι διατάξεις για το έγκλημα της σωματεμπορίας, προβλέποντας όλες τις σύγχρονες μορφές τέλεσης παρόμοιων εγκλημάτων. Στο δεύτερο μέρος θεσπίζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα νομοθετικές ρυθμίσεις για την παροχή αρωγής προς τα θύματα εγκλημάτων το εμπορίου δούλων, της εμπορίας ανθρώπων, της μαστροπείας, της σωματεμπορίας και της ασέλγειας με ανήλικο έναντι αμοιβής.⁴⁸

Ο νόμος του 2002 είναι εξειδικευμένος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μετά από τις διεθνείς πιέσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διεθνικής σωματεμπορίας. Ειδικότερα ο νόμος ορίζει ότι διαπράττει ποινικό αδίκημα: «Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας προσλαμβάνει, μεταφέρει ή προωθεί εντός ή εκτός της επικράτειας, κατακρατεί, υποθάλπει, παραδίδει με ή χωρίς αντάλλαγμα σε άλλον ή παραλαμβάνει από άλλο πρόσωπο με σκοπό να προβεί ο ίδιος ή ο άλλος στη γενετήσια εκμετάλλευσή του και όποιος εν γνώσει ενεργεί ασελγή πράξη με πρόσωπο το οποίο τελεί υπό τις συνθήκες που περιγράφονται παραπάνω». Το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε στην Ελλάδα, μέχρι το Ν. 3064/2002 ήταν ανεπαρκές, καθώς δεν τιμωρούνταν αυτοτελώς η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, αλλά με επιμέρους διατάξεις του Ποινικού Κώδικα. Τα θύματα, πολλές φορές, δίχως άδεια παραμονής, εισέρχονταν σε μια διαδικασία εντοπισμού, σύλληψης, κράτησης και απέλασης χωρίς να τους παρασχεθεί οποιαδήποτε νομική, ψυχολογική, ιατρική υποστήριξη.

Ο *N.2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»*, ρύθμιζε την ποινικοποίηση και τον έλεγχο της μη οργανωμένης μετανάστευσης και δεν αναφερόταν στην εμπορία ανθρώπων, ούτε και στην προστασία των θυμάτων. Επίσης δεν προβλέπεται κανένα συγκεκριμένο μέτρο, κανένας μηχανισμός αρωγής των

⁴⁸ Οι ρυθμίσεις περιλαμβάνουν : α) την προστασία των ενόμων αγαθών τους και ιδίως την κοινωνική υποστήριξη τους που αφορά κυρίως στην παροχή στέγης, διατροφής, διαβίωσης και περίθαλψης, την ψυχολογική υποστήριξη και την νομική υποστήριξη τους με την εξασφάλιση νομικού συμβούλου και διερμηνέα, β) την ένταξη των ανηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Όσον αφορά σε θύματα που είναι αλλοδαποί, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την παραμονή τους στην Ελλάδα και τον επαναπατρισμό τους.

θυμάτων ούτε και πηγές σχετικών πόρων. Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι παρά τις νομοθετικές ρυθμίσεις το εν λόγω φαινόμενο δεν αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετακινούμενων πληθυσμών, αλλά εστιάζει στο πρόβλημα της διεθνικής σωματεμπορίας ως διεθνικό έγκλημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών, με προγράμματα καταστολής περισσότερο παρά προστασίας των θυμάτων.

Τον Αύγουστο του 2003 εκδόθηκε και τέθηκε σε ισχύ το **Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 233 «Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 323Α, 349,351 και 351Α του Ποινικού Κώδικα κατά το άρθρο 12 του Ν.3064/2002»**, το οποίο ορίζει τα θέματα προστασίας και αρωγής προς τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και τις υπηρεσίες ή μονάδες παροχής προστασίας και αρωγής. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι παρέχεται προστασία στα θύματα για όσο χρόνο υφίσταται κίνδυνος της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας τους. Αρωγή προσφέρεται για όσο διάστημα κριθεί απαραίτητο από αρμόδιες υπηρεσίες καθώς και εξασφάλιση νομικής υποστήριξης και διερμηνείας.

Με το *Ν.3386/2005 «Είσοδος, διαμονή, και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» (ΦΕΚ Α' 212)* ορίζεται πλέον η έννοια του θύματος εμπορίας ανθρώπων (άρθρο 1 εδ.ι'). Στα άρθρα 46-52 (κεφ. Θ': χορήγηση και ανανέωση άδειας παραμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων), προβλέπονται τα ακόλουθα:

1. Χορήγηση και ανανέωση άδειας παραμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.
2. Ενημέρωση των θυμάτων και ειδική μέριμνα για τους ανήλικους.
3. Παρέχεται προθεσμία περίσκεψης ενός μηνός, ώστε τα θύματα να συνέλθουν και να ξεφύγουν από την επιρροή των δραστών και να συνεργαστούν με τις διωκτικές αρχές.
4. Παρέχεται περίθαλψη-παροχές και νομική βοήθεια στα θύματα κατά τη διάρκεια της περιόδου περίσκεψης.
5. Προβλέπονται προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής μέχρι και 12 μήνες. Η άδεια διαμονής διασφαλίζει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, στην περίθαλψη και τις παροχές φροντίδας, καθώς και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
6. Προβλέπονται ειδικοί λόγοι μη ανανέωσης και ανάκλησης της άδειας διαμονής όταν π.χ. το θύμα επανασυνδέσει τις σχέσεις του με τους δράστες ή όταν η αρμόδια

αρχή κρίνει ότι η καταγγελία του θύματος είναι δόλια ή καταχρηστική ή το θύμα παύει να συνεργάζεται με τις αρχές.

7. Προβλέπεται χορήγηση άδειας διαμονής στα θύματα με απόφαση του οικείου Περιφερειάρχη, σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπει ο νόμος αυτός για τους οικονομικούς μετανάστες.

Με το Ν. 3386/2005 (άρθρα 46 επ.), προβλέπεται η χορήγηση άδειας διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, για την οποία δεν απαιτείται καταβολή παραβόλου. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για τα ανήλικα θύματα με σκοπό τον ταχύτερο εντοπισμό της οικογένειάς τους και τη νομική εκπροσώπηση και στήριξή τους στην ποινική διαδικασία. Βασική καινοτομία αποτελεί η καθιέρωση προθεσμίας περίσκεψης, ώστε να μπορέσουν τα θύματα εμπορίας να συνέλθουν και να λάβουν απόφαση, ανεπηρέαστα από τους δράστες των σχετικών αδικημάτων. Παράλληλα, τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, διαρκούσης της προθεσμίας περίσκεψης, πέρα από την προστασία και την ασφάλεια που εγγυώνται οι εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές, έχουν δικαίωμα δωρεάν νομικής βοήθειας, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ενώ τους παρέχονται υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας. Στο πλαίσιο του ίδιου νόμου κρίσιμη για την προστασία των γυναικών θυμάτων εμπορίας είναι η απαγόρευση της διοικητικής απέλασης εγκύου κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό.

Τέλος ο προσφάτως ψηφισθείς *Ν. 3536/2007 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης»* στο άρθρο 11(3), το οποίο αντικατέστησε το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 48, ορίζει για πρώτη φορά ρητά ότι τα αν γνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν απελαύνονται και τυχόν απόφαση απέλασης αναστέλλεται σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 3064/2002. Με τη διάταξη αυτή καλύπτεται το προηγούμενο νομικό κενό και προστατεύονται τα θύματα εμπορίας από τον κίνδυνο της απέλασης.

Για την αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας, τον Απρίλιο του 2001 δημιουργήθηκε η **Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (Ο.Κ.Ε.Α.)**, από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης με στόχο τη θεσμοθέτηση ειδικού συντονιστικού οργάνου και το σχεδιασμό πρακτικών για τη χάραξη πολιτικής στη διαχείριση του φαινομένου. Έτσι, η βασική ενέργεια της ΟΚΕΑ αποτέλεσε η κατάρτιση και

εισήγηση του Ν.3064/2002 ενώ τον Απρίλιο του 2005 αποφάσισε τη σύνταξη Έκθεσης για την εμπορία ανθρώπων.⁴⁹ Μεταξύ άλλων, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης: α) δημιούργησε την Ομάδα Διοίκησης Έργου για το Σχεδιασμό Αντεγκληματικής Πολιτικής, β) λειτουργεί Ειδικές Υπηρεσίες κατά της παράνομης διακίνησης (ομάδες anti-trafficking σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο), γ) πραγματοποιεί συνεργασίες και συναντήσεις με τις αστυνομικές διευθύνσεις παραμεθόριων περιοχών, δ) συνεργάζεται με πρεσβείες, αρμόδιους φορείς και ΜΚΟ, ε) εκπόνησε Σχέδιο Επιχειρησιακής-Διυπηρεσιακής Δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, με την κωδική ονομασία «ΙΛΑΕΙΡΑ», του οποίου σκοπός είναι η συντονισμένη και αποτελεσματική ανταπόκριση όλων των εμπλεκόμενων στην καταπολέμηση του φαινομένου φορέων, μέσω κοινών επιχειρήσεων πανελλαδικής εμβέλειας.

Στο πλαίσιο των δράσεων του **Υπουργείου Εσωτερικών**, συστάθηκε τον Ιούλιο του 1999, Διυπουργική Επιτροπή για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, με απόφαση του Υπουργού ΕΣΔΔΑ, κατόπιν πρωτοβουλίας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και σε συνεργασία με τα Υπουργεία Υγείας και Δημόσιας Τάξης. Σκοπός της Επιτροπής είναι ο συντονισμός, η εξειδίκευση και η άμεση υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Το **Υπουργείο Εξωτερικών**, έχει χρηματοδοτήσει τη λειτουργία τεσσάρων ξενώνων-καταφυγίων για την προστασία των θυμάτων («Αλληλεγγύη», «Γιατροί του Κόσμου», και «Κλίμακα» στην Αθήνα και «ΕΚΥΘΚΚΑ» στα Ιωάννινα), έχει συγχρηματοδοτήσει δυο ξενώνες που λειτουργούν από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, όπως επίσης και μονάδα προστασίας και αρωγής για τις πρώτες ώρες εντοπισμού του θύματος από το ΕΚΑΒ. Επίσης, έχει υπογράψει με γειτονικές χώρες (Βαλκάνια-χώρες Ανατολικής Ευρώπης, που είναι χώρες-προέλευσης των θυμάτων) και έχει δημιουργήσει διεθνή δίκτυα για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης. Τέλος σε συνεργασία με τον ΟΑΣΕ και το Σύμφωνο Σταθερότητας, αποφασίστηκε η σύσταση και λειτουργία κομβικού σημείου επαφής

⁴⁹ βλ. Στ. Αντωνιάδου, 2006, *Δράσεις του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και της Ελληνικής Αστυνομίας για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση του φαινομένου «Εμπορία Ανθρώπων»*, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Ομάδα Anti- trafficking, Παρουσίαση σε συνέδριο, Ιωάννινα.

για το συντονισμό δράσεων διεθνών οργανισμών και κρατών στην εναλλακτική έδρα του Συμφώνου Σταθερότητας στη Θεσσαλονίκη.⁵⁰

Το **Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, μέσω του Ε.Κ.Α.Κ.Β λειτούργησε τέσσερις ξενώνες φιλοξενίας θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και την τηλεφωνική γραμμή 197, μέσω της οποίας γίνονται δεκτές καταγγελίες για εμπορία ανθρώπων, γίνεται εντοπισμός των θυμάτων, παρέχονται υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, συμβουλές ιατρικής φύσης και τα θύματα παραπέμπονται σε κέντρα υγείας και συνεργαζόμενους φορείς για την κάλυψη αναγκών νομικής προστασίας.

Το **Υπουργείο Δικαιοσύνης**, διοργάνωσε επιμορφωτικά σεμινάρια σε εν ενεργεία δικαστικούς υπαλλήλους και ανέθεσε σε ειδικούς Εισαγγελείς του Πρωτοδικείου Αθηνών την αντιμετώπιση του φαινομένου και συνέστησε μια Ειδική Επιτροπή, η οποία λειτουργεί σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων των συναρμοδίων Υπουργείων από το Μάιο του 2004, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο με συγκεκριμένα μέτρα.

Το **Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας**, προσπάθησε να εντάξει αναγνωρισμένα θύματα στην αγορά εργασίας, με παράλληλη στήριξη συνοδευτικών υπηρεσιών (ενδυνάμωση και εμπύχωση), εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση, προώθηση στην απασχόληση.

Τον Μάιο του 2004 συστήθηκε *-ειδική επιτροπή με σκοπό τον συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3064/2002-* σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων οκτώ συναρμοδίων Υπουργείων. Έργο της Επιτροπής, ήταν η εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης, με τίτλο Δράσεις κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, για την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Το εν λόγω πρόγραμμα καλύπτει δράσεις που αφορούν στον εντοπισμό και την αναγνώριση των θυμάτων, στην ολοκληρωμένη προστασία τους και την επανένταξή τους, στην εκπαίδευση αστυνομικών, δικαστών και εισαγγελέων και στην ευαισθητοποίηση του κοινού. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και με Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) εξειδικευμένες στην παροχή προστασίας σε θύματα εμπορίας. Προϊόν της

⁵⁰ Έχει επίσης, χρηματοδοτήσει προγράμματα επαναπατρισμού των θυμάτων και σεμινάρια για αστυνομικούς και δικαστικούς λειτουργούς.

συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων, του ΔΟΜ και δώδεκα εξειδικευμένων ΜΚΟ, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Η ως άνω δι-
υπουργική επιτροπή αργότερα αναβαθμίστηκε σε Ειδική Νομοπαρασκευαστική
Επιτροπή με σκοπό το συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την
εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3064/2002 και την εισήγηση νομοθετικών ή άλλων
μέτρων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Προϊόν των εργασιών της
επιτροπής ήταν επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης το Νοέμβριο του 2006.
Ωστόσο, η λειτουργία της ΕΝΕ, παρά το θεσμικό κύρος που της προσδίδει η
λειτουργία της σε επίπεδο Γεν. Γραμματέων των εμπλεκόμενων Υπουργείων,
στερείται της συμμετοχής σε αυτήν εμπειρογνομόνων και στελεχών της διοίκησης με
άμεση αρμοδιότητα και εμπειρία στο θέμα της εμπορίας.

Τέλος, το Νοέμβριο του 2005, υπεγράφη **Μνημόνιο Συνεργασίας** για την
«Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων και την Αρωγή στα Θύματα» μεταξύ των
Γενικών Γραμματέων των συναρμόδιων Υπουργείων, δώδεκα Μη Κυβερνητικών
Οργανώσεων και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης με σκοπό την ενίσχυση
της συνεργασίας της Πολιτείας με την Κοινωνία των Πολιτών, ώστε να παρέχεται
πλήρης προστασία και αρωγή στα θύματα εμπορίας ανθρώπων.⁵¹

⁵¹ βλ. <http://www.ministryofjustice.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=542>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της εμπειρικής μας έρευνας σχετικά με την λειτουργία των τυπικών και άτυπων κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη, προστασία και καταστολή του φαινομένου της σωματεμπορίας καθώς και τις δράσεις τους για την αρωγή των θυμάτων. Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, για να διεξαχθούν τα αποτελέσματα αυτά, βασίστηκε στην βιβλιογραφική έρευνα και την βιβλιογραφική επισκόπηση βασισμένη στο θέμα και στο αντικείμενο της εργασίας, την εξειδικευμένη έρευνα στα προγράμματα και τις υπηρεσίες για την πρόληψη και την καταστολή του trafficking και στην διεξαγωγή συνεντεύξεων σε αρμόδια στελέχη φορέων όσον αφορά τις δράσεις και τις στοχευμένες παρεμβάσεις των κοινωνικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Τέλος επιχειρήθηκε η διανομή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενός σύντομου ερωτηματολογίου με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, σε αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες κυρίως στις επαρχιακές πόλεις.⁵² Το τεκμηριωμένο αυτό σημαντικό υλικό περιλαμβάνει, τα γραπτά τεκμήρια (όπως είναι λ.χ. οι νομοθεσία για το trafficking, κάποια ιστορικά αρχεία και ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος), τα ποσοτικά τεκμήρια (τα στατιστικά στοιχεία που μας δόθηκαν από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης) και με κύριο άξονα τις συνεντεύξεις που μας παραχωρήθηκαν προβήκαμε στην μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου και της έμμεσης παρατήρησης για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων.⁵³

Όλα τα παραπάνω είναι βασισμένα στη υπόθεση εργασίας μας, όπου: «Οι σύγχρονες μορφές μετανάστευσης που δεν στηρίζονται σε διμερείς συμβάσεις και στην νόμιμη ή τυπική μετακίνηση εργατικών χεριών, αλλά αντίθετα αποτελούν περισσότερο ανοργάνωτες και παράνομες μετακινήσεις διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων ενθαρρύνουν την κατασκευή νέων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας όπως αυτό του trafficking. Έτσι γίνονται αισθητά τα στοιχεία της προσωρινότητας και της

⁵² Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι το εγχείρημα αποστολής ερωτηματολογίων στις υπηρεσίες των επαρχιακών πόλεων δεν σημείωσε επιτυχία, καθότι δεν στάλθηκαν πίσω απαντημένα, κάτι που δημιουργεί δυσάρεστη εντύπωση για τη λειτουργικότητα των υπηρεσιών αυτών πάνω στο αντικείμενο μας.

⁵³ βλ. Λυδάκη Α., 2001, *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου της σωματεμπορίας με αποτέλεσμα την μη επαρκή αντιμετώπισή του».

Το κεφάλαιο αυτό θα συμπεριλάβει τις δράσεις και τα προγράμματα των φορέων που επισκεφθήκαμε, τις γενικές αντιλήψεις για το *trafficking* καθώς και ενδεχόμενα προβλήματα και δυσλειτουργίες που προκύπτουν είτε στη βάση της κοινωνικής αντίληψης είτε στη βάση των πρακτικών και δράσεων για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου. Ανάμεσα στους φορείς και τις υπηρεσίες περιλαμβάνονται το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), η Γενική Γραμματεία Ισότητας, η διαχειριστική αρχή της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL, ο Συνήγορος του Πολίτη, η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, η μη κυβερνητική οργάνωση «Αλληλεγγύη» καθώς και μια ανεξάρτητη δικηγόρο που παρέχει νομική κάλυψη και προστασία αποκλειστικά σε θύματα σωματεμπορίας.

3.1 – Δράσεις και Προγράμματα.

Το ΚΕΘΙ ως Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας ενεργοποιείται δυναμικά στην προώθηση των γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής και έχει ως κύριο στόχο να συμβάλλει καθοριστικά στην εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών. Ανάμεσα στα προγράμματα δράσης που υλοποιεί το ΚΕΘΙ ως συντονιστής αλλά και ως εταίρος με άξονα την βία κατά των γυναικών συνίστανται και τα προγράμματα για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση.

► Πρόγραμμα: ΥΔΑΣ/ Hellenic aid του Υπουργείου Εξωτερικών «Υποστήριξη Περιφερειακών Πολιτικών ενάντια στην Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Γυναικών»⁵⁴

Στόχος του προγράμματος

Το πρόγραμμα εντάσσεται σε δράσεις που λαμβάνουν χώρα στο κοινωνικό τομέα και στοχεύει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας μέσω της ενδυνάμωσης των θυμάτων, της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και την εκπαίδευση των αρμόδιων φορέων που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία

⁵⁴ Από έντυπο ενημερωτικό υλικό του ΚΕΘΙ.

των θυμάτων. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται σε δύο πόλεις των Δυτικών Βαλκανίων που θεωρούνται τόποι προορισμού θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας (Σεράγεβο και Πρίστινα).

Στο πλαίσιο συνεργασίας με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης στην Ελλάδα, Βοσνία και Ερζεγοβίνη και Σερβία-Μαυροβούνιο, η πρόταση στοχεύει στην άμεση υποστήριξη των θυμάτων και κάλυψη αναγκών διεθνών φορέων που δραστηριοποιούνται στην αρωγή και προστασία των θυμάτων στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων.

Ειδικότερα στο πλαίσιο συνεργασίας με το γραφείο του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στην Αθήνα, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Σερβία-Μαυροβούνιο η πρόταση στοχεύει: α) στην άμεση συμβουλευτική υποστήριξη των θυμάτων στο Σεράγεβο και την Πρίστινα, β) στην εκπαιδευτική εκστρατεία σε μαθητές σχολείων στις δύο πόλεις, γ) στην εκπαίδευση εκπαιδευτών σε ειδικό σεμινάριο στη Θεσσαλονίκη και δ) στην έμμεση υποστήριξη δομών του Δ.Ο.Μ στα γραφεία του Σεράγεβο και της Πρίστινα που δραστηριοποιούνται στην αρωγή και την προστασία των θυμάτων παράνομης διακίνησης και εμπορίας στην περιοχή των Βαλκανίων.

Δράσεις του προγράμματος.

A) Ένα μονοήμερο σεμινάριο «Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών» που θα διεξαχθεί στην Αθήνα. Το σεμινάριο απευθύνεται στο προσωπικό των γραφείων του Δ.Ο.Μ. στο Σεράγεβο και την Πρίστινα, οι οποίοι θα συμμετέχουν στην εκπαιδευτική εκστρατεία ευαισθητοποίησης στις περιοχές τους. Εστιάζει σε θέματα νομικής κάλυψης, ανθρώπινης ασφάλειας και ψυχο-κοινωνικής στήριξης για την καλύτερη δυνατή

B) Μία εκπαιδευτική εκστρατεία ευαισθητοποίησης μαθητών/τριών σε σχολεία του Σεράγεβο και της Πρίστινα. Η εκστρατεία έχει σκοπό να ενημερώσει τους μαθητές και τις μαθήτριες ηλικίας 14-18 ετών, οι οποίοι αποτελούν δυνητική ομάδα στόχου των δικτύων παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Περιλαμβάνει μία καμπάνια ενημέρωσης με φυλλάδια και αφίσες, και κυρίως μια σειρά ενημερωτικών σεμιναρίων που θα πραγματοποιηθούν σε σχολεία των δύο πόλεων από μέλη του προσωπικού του Δ.Ο.Μ. και εξωτερικούς ειδικευμένους συνεργάτες.

Γ) Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας. Η συμβουλευτική υποστήριξη απευθύνεται σε γυναίκες θύματα ηλικίας 14-45 ετών. Η συμβουλευτική παρέχεται μέσω των δύο γραφείων του Δ.Ο.Μ στο Σεράγεβο και την Πρίστινα.

Δ) Δικτύωση μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών δομών που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία των θυμάτων. Μέσα από τις δράσεις του προγράμματος προβλέπεται η δημιουργία περαιτέρω δικτύωσης με μη κυβερνητικές οργανώσεις εθνικούς φορείς των δύο χωρών που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας.

► **Πρόγραμμα: ΥΔΑΣ/ Hellenic aid του Υπουργείου Εξωτερικών «Δράσεις Πρόληψης και Υποστήριξης Θυμάτων Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας»⁵⁵**

Στόχος του προγράμματος:

Η παρούσα πρόταση έχει ως στόχο τη συνεκτική δράση ενημέρωσης νέων, ιδίως γυναικών και τη στήριξη θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας και εντάσσεται σε δράσεις που λαμβάνουν χώρα στον κοινωνικό τομέα. Γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι η πρόληψη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης εμπορίας γυναικών στην Αλβανία, κυρίως μέσω εκπαιδευτικών δράσεων σε σχολεία, καθώς και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη θυμάτων μέσω της ενίσχυσης υφιστάμενων δομών της περιοχής.

Κυριότερες Δράσεις:

A) Διεξαγωγή ενός μονοήμερο σεμινάριο «Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών» για το προσωπικό του ΔΟΜ, που εργάζεται στα γραφεία των Τιράνων, σε θέματα νομικής κάλυψης, ανθρώπινης ασφάλειας και ψυχοκοινωνικής στήριξης για την καλύτερη δυνατή παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα θύματα.

B) Διεξαγωγή εκπαιδευτικών σεμιναρίων ευαισθητοποίησης σε μαθητές/τριες 14-18 ετών.

Γ) Καμπάνια ενημέρωσης (φυλλάδια και αφίσες) σε νέους/ές ηλικίας 14-18 ετών στην Αλβανία. Η καμπάνια περιλαμβάνει μια συνέντευξη τύπου στα Τίρανα σχετικά με το πρόγραμμα.

Δ) Παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, γυναίκες ηλικίας 14-45 ετών, που εξυπηρετούνται από τα γραφεία του ΔΟΜ.

⁵⁵ Από έντυπο ενημερωτικό υλικό του ΚΕΘΙ.

Ε) Δικτύωση μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών δομών που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία των θυμάτων, την ευθύνη της οποίας θα έχει ο ΔΟΜ Αθήνας.

► Πρόγραμμα ΥΛΑΣ/ Hellenic aid του Υπουργείου Εξωτερικών «Εκπαίδευση Ελληνικών Φορέων για την Αντιμετώπιση της Διεθνικής Σωματεμπορίας»⁵⁶

Στόχος του προγράμματος:

Η πρόταση εντάσσεται σε δράσεις που εντάσσονται στον κοινωνικό τομέα και στοχεύει στην ενίσχυση των υφιστάμενων δομών της Ελλάδας που επικεντρώνονται στην αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών, μέσω της διεξαγωγής μιας συνεκτικής επιμορφωτικής δράσης προς τα μέλη των αρμόδιων φορέων. Βασικός στόχος του έργου είναι η δημιουργία κατάλληλα καταρτισμένου προσωπικού το οποίο θα έχει τη δυνατότητα να διαχειριστεί αποτελεσματικά και σύμφωνα με τους νέους διεθνείς κανόνες συμπεριφοράς τα περιστατικά διεθνικής σωματεμπορίας. Ειδικός στόχος του προγράμματος είναι η διάχυση σε αρμόδιους ελληνικούς φορείς ενός σημαντικού εκπαιδευτικού πακέτου που περιλαμβάνει τις σύγχρονες πρακτικές αντιμετώπισης των περιστατικών διεθνικής σωματεμπορίας και παράνομης διακίνησης. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί μία πρωτοποριακή σύνθεση πρωτογενούς και δευτερογενούς υλικού (μαρτυρίες, παραδείγματα αντιμετώπισης περιστατικών και καλές πρακτικές) που έχει προκύψει ως αποτέλεσμα της συλλογικής δράσης και εμπειρίας διεθνών οργανισμών που εμπλέκονται τα τελευταία χρόνια στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας (counter trafficking).

Σε συνεργασία με το γραφείο της Αθήνας του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, η Γενική Γραμματεία Ισότητας θα προωθήσει μια εκπαιδευτική δράση κατά την οποία θα παρουσιαστούν σε ελληνικούς φορείς, τα νέα διεθνή εκπαιδευτικά εργαλεία. Αυτά περιλαμβάνουν την ανάλυση των νέων μορφών με τις οποίες εμφανίζεται η διεθνική σωματεμπορία, τους μηχανισμούς αντιμετώπισης των εκφάνσεων της καθώς και την ανάλυση και αξιολόγηση των καλών πρακτικών που εφαρμόζονται σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, περιλαμβάνεται ανάλυση των διεθνών που προβλέπουν την αντιμετώπιση του φαινομένου καθώς και τις αντίστοιχες διακρατικές

⁵⁶ Από έντυπο ενημερωτικό υλικό του ΚΕΘΙ.

συμφωνίες που έχουν συσταθεί τα τελευταία χρόνια στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Η σύνθεση του υλικού έχει πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα των κεντρικών υπηρεσιών του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΗΠΑ και Βέλγιο). Η δράση περιλαμβάνει τη διεξαγωγή οκτώ τριήμερων εκπαιδευτικών σεμιναρίων στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο, Ηράκλειο, Πρέβεζα, Καλαμάτα και Κομοτηνή. Απευθύνεται στο προσωπικό των γραφείων υποδοχής θυμάτων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, στα στελέχη του ΚΕΘΙ που ασχολούνται με τη συμβουλευτική θυμάτων και του προσωπικού του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στην Ελλάδα καθώς και σε αστυνομικούς, δικαστές, το προσωπικό καταφυγίων και ξενώνων και άλλους φορείς υποδοχής θυμάτων διακίνησης και σωματεμπορίας. Η εκπαίδευση θα πραγματοποιηθεί από εμπειρογνώμονες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης που θα αποτελέσουν την εκπαιδευτική ομάδα του προγράμματος.

Δράσεις του προγράμματος:

- A) Δικτύωση τριήμερων εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο, Ηράκλειο, Πρέβεζα, Καλαμάτα και Κομοτηνή στις οποίες υπάρχουν δομές του ΚΕΘΙ.
- B) Δικτύωση μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία των θυμάτων καθώς και την αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Γ) Διεξαγωγή συνεδρίου για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος. (το παραπάνω πρόγραμμα έχει υποβληθεί ως πρόταση αναπτυξιακής συνεργασίας για το έτος 2007-2008 με πόλεις διεξαγωγής τις εξής: Κέρκυρα, Καστοριά, Φλώρινα, Κιλκίς, Κατερίνη, Λάρισα, Δράμα, Σύρος, Ρόδος, Χαλκίδα, Ναύπλιο και Λαμία.).

► **Πρόγραμμα: ΥΔΑΣ/ Hellenic Aid του Υπουργείου Εξωτερικών «Δράσεις Πρόληψης και Υποστήριξης Θυμάτων Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας»⁵⁷**

Στόχος του προγράμματος:

Η παρούσα πρόταση έχει ως απώτερο στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της παράνομης διακίνησης γυναικών στην Αιθιοπία, στην Γεωργία,

⁵⁷ Από έντυπο ενημερωτικό υλικό του ΚΕΘΙ.

Αρμενία, Κόσοβο και Μολδαβία. Ειδικότερα, κύριος στόχος αποτελεί η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση γυναικών θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας ή πιθανών θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας. Επίσης, επιδιώκεται η κοινωνική επανένταξη πρώην θυμάτων, μέσω της προώθησης πολιτικών και πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (ενθάρρυνση για ίδρυση γυναικείων συνεταιρισμών ή κοινωνικών εταιριών.) Τέλος σημαντική κρίνεται η εκπαίδευση προσωπικού ΜΚΟ για καλύτερη υποστήριξη και παροχή βοήθειας προς τις γυναίκες-θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.

Κυριότερες Δράσεις:

Α) Μονοήμερο σεμινάριο «Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών» για το προσωπικό του ΔΟΜ και άλλων ΜΚΟ στις εν λόγω περιοχές που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας, με στόχο τη βελτίωση παροχής υπηρεσιών προς τα θύματα.

Β) Ενημερωτικά σεμινάρια στις χώρες υλοποίησης του προγράμματος που απευθύνονται σε γυναίκες της ομάδας στόχου, καθώς και σε κυβερνητικές και μη κυβερνητικές δομές που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία θυμάτων.

Γ) Καμπάνια ενημέρωσης με φυλλάδια και αφίσες στις γλώσσες των χωρών υλοποίησης.

Δ) Δικτύωση μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών δομών που ασχολούνται με την αρωγή και προστασία των θυμάτων την ευθύνη της οποίας θα έχει ο ΔΟΜ Αθήνας.

» Στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση-Κοινωνικός Αποκλεισμός – Πορνεία –Μετανάστευση», πραγματοποιήθηκε το αντίστοιχο πρόγραμμα στα πλαίσια της Διμερούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας με κύριο λογότυπο –Μη Γίνεσαι Παιχνίδι στα Χέρια τους!-⁵⁸

Θεματικές:

Το πρόγραμμα έχει στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων γυναικών σε θέματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης, βίας , καταναγκαστικής πορνείας και trafficking, μετανάστευσης και επαγγελματικού προσανατολισμού καθώς και την υποστήριξη των επωφελούμενων χωρών

⁵⁸ Από έντυπο ενημερωτικό υλικό του ΚΕΘΙ.

προκειμένου να καλυτερεύσουν τις υπηρεσίες τους, ιδιαίτερα όσον αφορά τις υπηρεσίες συμβουλευτικής στους τομείς της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ενημέρωση για το πρόβλημα της φτώχειας, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, τη βία και την καταναγκαστική πορνεία το trafficking. Επίσης παρέχει συμβουλευτική για θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων (πληροφόρηση σχετικά με τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα κ.τ.λ.) καθώς και εκπονεί προγράμματα σεξουαλικής υγείας για γυναίκες μετανάστριες. Τέλος έχει ως στόχο τον επαγγελματικό προσανατολισμό παρέχοντας προοπτικές και κίνητρα για την γυναικεία επιχειρηματικότητα.

Η **Γενική Γραμματεία Ισότητας** συμμετέχει στην Ειδική Επιτροπή των Γενικών Γραμματέων, που συστάθηκε με πρωτοβουλία του Υπουργού Δικαιοσύνης και σκοπό έχει το συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 3064/2002 «Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων». Στο πλαίσιο αυτής της Επιτροπής εκπονήθηκε Εθνικό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσεων για την αρωγή και προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων (Αύγουστος 2004).⁵⁹ Στο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσεων για την αρωγή και προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων (trafficking) που σχεδίασε και υλοποιεί η παραπάνω επιτροπή, η Γενική Γραμματεία Ισότητας συμμετέχει με τις παρακάτω πολιτικές και δράσεις:

-Τα Συμβουλευτικά της Κέντρα για τη βία κατά των γυναικών προσφέρουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη και νομική συμβουλευτική στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Στο πλαίσιο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για την εμπορία ανθρώπων, η Γενική Γραμματεία Ισότητας παρήγαγε σχετικό τηλεοπτικό σποτ, το οποίο προβάλλεται ήδη από τα Μ.Μ.Ε. Επίκειται η έκδοση ενημερωτικών εντύπων, σε πέντε γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, αλβανικά, ρωσικά, ρουμάνικα), για τη καταπολέμηση του φαινομένου και τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων . Στο πλαίσιο του Μέτρου -5.3- «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», του οποίου τελική δικαιούχος είναι η Γ.Γ.Ι., στην κατηγορία των ωφελούμενων ανέργων γυναικών περιλαμβάνονται για πρώτη φορά και γυναίκες που έχουν χαρακτηριστεί ως θύματα παράνομης διακίνησης και

⁵⁹ βλ. Γενική Γραμματεία Ισότητας-Υπουργείο Εσωτερικών, Δεκέμβριος 2007, *Απολογισμός Έργου 2004-2007*, Αθήνα.

εμπορίας (trafficking). Τα άτομα αυτά αποκτούν άμεσα άδεια παραμονής που είναι ταυτόχρονα και άδεια εργασίας, γεγονός που εξασφαλίστηκε με διάταξη που προώθησε το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α (Ν. 3274/2004, αρ. 34. παρ. 7 και Ν. 3386/2005 αρ.50.).

-Η Γενική Γραμματεία Ισότητας σε συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) και το Υπουργείο Εξωτερικών υλοποιεί προγράμματα Αναπτυξιακής Βοήθειας και Συνεργασίας σε χώρες προέλευσης οικονομικών μεταναστών και θυμάτων εμπορίας. Συγκεκριμένα: από το 2005 υλοποιείται το πρόγραμμα «*Εκπαίδευση - κοινωνικός αποκλεισμός- πορνεία- μετανάστευση* » στην Αλβανία, Μολδαβία, Ουκρανία και Γεωργία, συνολικού κόστους 150.000 ευρώ. Σκοπός του Προγράμματος είναι η αντιμετώπιση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού, της ανεργίας, της σεξουαλική εκμετάλλευσης και της (καταναγκαστικής) πορνείας που συνδέεται με τη μετανάστευση. Πραγματοποιήθηκαν διακρατικές συναντήσεις και σεμινάρια στην Αθήνα, Αλβανία, Γεωργία και Μολδαβία. Εκδόθηκε έντυπο ενημερωτικό υλικό και το 2006 πραγματοποιήθηκε ανάλογη διακρατική συνάντηση και σεμινάριο στην Ουκρανία.

-Προκειμένου να ενισχυθούν οι δράσεις των τοπικών φορέων για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών, η Γ.Γ.Ι. σε συνεργασία με το ΚΕΘΙ, υλοποίησε το 2006 το πρόγραμμα αναπτυξιακής βοήθειας «*Υποστήριξη περιφερειακών πολιτικών ενάντια στην παράνομη διακίνηση και εμπορία γυναικών*» στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και στη Σερβία-Μαυροβούνιο, συνολικού προϋπολογισμού 100.000 ευρώ . Το πρόγραμμα εντάσσεται σε δράσεις που λαμβάνουν χώρα στο κοινωνικό τομέα και στοχεύει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας μέσω της ενδυνάμωσης των θυμάτων, της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και την εκπαίδευση των αρμοδίων φορέων που ασχολούνται με τη αρωγή και προστασία των θυμάτων

-Η Γενική Γραμματεία Ισότητας συμμετείχε με εκπρόσωπό της στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης που κατάρτισε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων. Η Σύμβαση υπεγράφη και από τη χώρα μας, τον Νοέμβριο του 2005. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας συμμετέχει με εκπρόσωπό της, στην Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ), που συστάθηκε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και λειτουργεί από τον Απρίλιο του 2001. Στο πλαίσιο της συμμετοχής στην καμπάνια του Συμβουλίου της Ευρώπης για

την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, η Γ.Γ.Ι. και το Συμβούλιο της Ευρώπης συνδιοργάνωσαν συνέδριο με θέμα «Δράση κατά της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων- Προστασία, Πρόληψη, Δίωξη», στην Αθήνα το Δεκέμβριο του 2007. Τέλος η Γ.Γ.Ι. συμμετέχει με εκπρόσωπο της στην Ομάδα Εργασίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, για την υλοποίηση του Σχεδίου διασυνοριακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας και επιχειρησιακής δράσης των αστυνομικών υπηρεσιών στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης με την κωδική ονομασία «ΙΛΑΕΙΡΑ».

Η κοινοτική πρωτοβουλία **EQUAL** αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την απασχολησιμότητα, την επιχειρηματικότητα, την προσαρμοστικότητα, τις ίσες ευκαιρίες, τους αιτούντες άσυλο και τέλος τα θεματικά δίκτυα.⁶⁰ Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Η *Equal* ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων Πρωτοβουλιών EMPLOYMENT και ADAPT και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασιών. Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων από αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων και να αντιμετωπίσει την αποσπασματικότητα και την έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι η βελτίωση της απασχολησιμότητας, η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος, η ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων και τέλος η ενίσχυση των πολιτικών των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες. Στα πλαίσια των πολιτικών για ίσες ευκαιρίες στα δυο φύλα η *Equal* πραγματοποιεί τα ενεργά έργα του β' κύκλου εφαρμογής 2005-2008, που αφορούν το υποπρόγραμμα της απασχολησιμότητας του δεύτερου κύκλου και περιλαμβάνουν δράσεις για τα θύματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης κατά των γυναικών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁶⁰ βλ. Αναζήτηση στο Google- Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL.

► Μέτρο:1.1β- Αναπτυξιακή Σύμπραξη **ΝΟΣΤΟΣ**.

Η επιδιωκόμενη διακρατικότητα είναι ουσιαστική και λειτουργική. Στοχεύει κυρίως στην ανταλλαγή εμπειριών, εργαλείων και τεχνογνωσίας στα εξής θέματα: δημιουργία εργαλείων συμβουλευτικής, επαγγελματικού προσανατολισμού και παρακολούθησης επωφελούμενων, κατάρτιση συμβούλων στα εργαλεία συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού θυμάτων trafficking, λειτουργία και φύλαξη κεντρικού Φιλοξενείου και Διαμετακομιστικών σταθμών, δημιουργία δικτύου αρωγής και προστασίας θυμάτων trafficking. Επίσης δημιουργία οδηγού σφαιρικής και αποτελεσματικής υποστήριξης, επαγγελματικής ένταξης και παρακολούθησης θυμάτων trafficking, ατομική κατάρτιση ωφελουμένων και δημιουργία εκπαιδευτικών πακέτων και τέλος δημιουργία δικτύου αρωγής και προστασίας θυμάτων trafficking.

Η ανταλλαγή αυτή θα περιλαμβάνει ολιγόχρονο “δανεισμό” στελεχών, μετάφραση και πιλοτική χρήση εργαλείων και πιθανώς επισκέψεις επωφελούμενων. Στη συνέχεια θα έπεται προσεκτική αξιολόγηση με στόχο την τελική ενσωμάτωση ή τροποποίηση και μπόλιασμα ιδεών ή απόρριψη ως μη πραγματοποιήσιμων για τα δεδομένα της Βόρειας Ελλάδας των εμπειριών, εργαλείων ή τεχνογνωσίας αυτής.

► Μέτρο:1.1β- Αναπτυξιακή Σύμπραξη **ΕΙΡΗΝΗ**.

Κεντρικό πρόβλημα είναι η βία και η εκμετάλλευση κατά των γυναικών εκτός από τις φυσικές και ψυχολογικές επιπτώσεις, επιφέρει συχνά και κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό των θυμάτων. Φαινόμενα κακοποίησης γυναικών δύσκολα καταγγέλλονται. Απαιτείται ολοκληρωμένη παρέμβαση για προώθηση στην απασχόληση και ενίσχυση της ικανότητας αυτοσυντήρησης του θύματος, πέραν της πρόληψης και περίθαλψης. Επιδιωκόμενοι στόχοι είναι : η καταπολέμηση των διακρίσεων, η υποστήριξη δικαιωμάτων, η επιμόρφωση και η απασχολησιμότητα της ομάδας στόχου. η υποστήριξη (ψυχολογική, νομική, εκπαιδευτική, συμβουλευτική) των θυμάτων ως βάση για την βελτίωση των συνθηκών ζωής, η επαγγελματική αποκατάσταση και η προώθηση στην απασχόληση. Αναμενόμενα προϊόντα είναι: οι Εκθέσεις – Μελέτες για την υφιστάμενη κατάσταση της Ομάδας Στόχου, οι δομές

και οι μηχανισμοί υποστήριξης της Ομάδας Στόχου και του ρόλου των εργοδοτών, το Πληροφοριακό Σύστημα Παρακολούθησης για περιστατικά, το προφίλ και η πορεία των γυναικών στην αγορά εργασίας, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, η αναθεώρηση στερεοτύπων που καθιστούν τους άνδρες επιρρεπείς στην βία και τα προγράμματα επιμόρφωσης νέων / ανδρών σε διαχείριση θυμού, οι διαφυλικές σχέσεις, η διαχείριση συγκρούσεων, η δημοσιότητα και διάχυση της πληροφορίας, για αρωγή θυμάτων βίας / εκμετάλλευσης, η γνωστοποίηση του φαινομένου και η αποτελεσματική αντιμετώπιση. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα και οι ωφέλειες για τις ομάδες στόχου είναι: η προσέγγιση των κακοποιημένων γυναικών, οι οποίες δεν στρέφονται προς τα αντίστοιχα κέντρα ή την αστυνομία για βοήθεια, η υποστήριξη προς κακοποιημένες γυναίκες (περίθαλψη και πρόνοια, φιλοξενία, ψυχολογική, νομική και συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση), η αναβάθμιση των δομών, συστημάτων και υπηρεσιών υποστήριξης απασχόλησης της ομάδας- στόχου, η ευαισθητοποίηση του κοινού, η προώθηση της συνεργασίας και της δικτύωσης δομών – φορέων και στήριξης της απασχόλησης για ολοκληρωμένη και εξατομικευμένη υποστήριξη ατόμων των ομάδων – στόχου, η επιμόρφωση μικτών ομάδων νέων και μεγαλύτερων ανδρών με προγράμματα διαχείρισης θυμού και ανατροπή στερεοτύπων που τους καθιστούν επιρρεπείς στην βία, η βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης και ενίσχυση τοποθετήσεων, η καθοδήγηση - ενδυνάμωση με απασχόληση στις δομές της Σύμπραξης, η ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων ατόμων της ομάδας – στόχου, η επαγγελματική ένταξη (ή επανένταξη), οι νέες τεχνολογίες για πρόσβαση σε πληροφόρηση για αγορά εργασίας, σε διαδικασίες και περιεχόμενα κατάρτισης, στην απασχόληση, η δημιουργία σταθερού δικτύου υποστήριξης ομάδας στόχου και τέλος η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση των εργοδοτών για τις ανάγκες και δυνατότητες της ομάδας – στόχου

► Μέτρο:1.2β Αναπτυξιακή Σύμπραξη Α.Σ.Π.Ι.Δ.Δ.Α -Καταπολεμώντας την Εκμετάλλευση- Δημιουργώντας προοπτικές.

Το Έργο της Σύμπραξης «Α.Σ.Π.Ι.Δ.Δ.Α.», περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν σε μία ομάδα-στόχο (θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας) η οποία διατρέχει πολλαπλούς κινδύνους, όχι μόνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, αλλά και εξαναγκασμού σε μορφές και είδη απασχόλησης που εμπεριέχουν το στοιχείο της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο και της καταπάτησης θεμελιωδών

ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη το γεγονός ότι η είσοδος των ατόμων αυτών στη χώρα και η επαγγελματική τους δραστηριότητα πραγματοποιούνται πολλές φορές χωρίς τις προβλεπόμενες από το νόμο διαδικασίες, καθίσταται άμεση η σύνδεση του Έργου και με την ανάγκη καταπολέμησης της «παράνομης εργασίας» και του αρνητικού αντίκτυπου που έχει στην οικονομία της χώρας. Κυρίως όμως, το Έργο συνδέεται με την ανάγκη εξάλειψης μορφών απασχόλησης που αποτελούν σύγχρονες μορφές δουλείας και φαινομένων εκμετάλλευσης της μεταναστευτικής εργασίας από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Τα θύματα διακίνησης (trafficking) αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σε σχέση με την απασχόληση είναι πολυπαραγοντικά. Πιο συγκεκριμένα:

α) Συνδέονται με ανισότητες και δυσκολίες στην αγορά εργασίας που αφορούν στο φύλο, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των διακινούμενων ατόμων είναι γυναίκες.

β) Συνδέονται με φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας που εντοπίζονται στο γενικό πληθυσμό αλλά και στον κόσμο των εργοδοτών, καθώς τα θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας είναι συνήθως αλλοδαποί/ές και συνεπώς, αναφερόμαστε σε ομάδες που βιώνουν πρόσθετες διακρίσεις και αποκλεισμούς λόγω εθνικότητας.

γ) Συνδέονται με φαινόμενα καταπάτησης θεμελιωδών δικαιωμάτων και προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

δ) Συνδέονται με δυσκολίες άμεσης πρόσβασης των διακινούμενων ατόμων σε ενέργειες ενίσχυσης της απασχολησιμότητάς τους και προώθησης στην αγορά εργασίας, σε θέσεις που να εγγυώνται την συναισθηματική και σωματική τους ακεραιότητα και την προσωπική τους ελευθερία.

ε) Τέλος, συνδέονται με την ανετοιμότητα της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας, να υποδεχτεί τα άτομα αυτά στους κόλπους της, χωρίς προκατάληψη, δεδομένου ότι μόλις πρόσφατα ξεκίνησαν στην Ελλάδα οργανωμένες παρεμβάσεις σε θεσμικό και πρακτικό επίπεδο (ιδιαίτερα μετά την ψήφιση του Ν. 3064/2002 για την «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων...» και το ΠΔ233/2003 για την «Προστασία και αρωγή στα θύματα διακίνησης και εμπορίας») για την παροχή ολοκληρωμένης στήριξης και τη δημιουργία προοπτικών ισότιμης ένταξής τους στην κοινωνία και την αγορά εργασίας. Για όλους τους παραπάνω λόγους, οι δράσεις του Έργου σχεδιάστηκαν με σκοπό την επίτευξη στόχων όπως: η πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, η διεκδίκηση και προστασία θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων διακίνησης, η

διαμόρφωση συνθηκών συντονισμένης, ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής εξομικευμένης υποστήριξης, καθοδήγησης και ενδυνάμωσης μελών από την ομάδα στόχου, ώστε να μπορούν να επανενταχθούν ομαλά στον κοινωνικό ιστό και στην αγορά εργασίας, η αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων απέναντι στα διακινούμενα άτομα και η διαμόρφωση ενός κλίματος αλληλεγγύης στην ευρύτερη κοινωνία, η βελτίωση και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας πολιτικών και μέτρων που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, για την καταπολέμηση του φαινομένου και τη διαμόρφωση συνθηκών ισότιμης και αξιοπρεπούς κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης θυμάτων διακίνησης.

Ο **Συνήγορος του Πολίτη** είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη από το Σύνταγμα.⁶¹ Ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Οκτώβριο του 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν. Αποστολή του είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο ΣτΠ ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων των γυναικών και των παιδιών. Ορίζεται και ως φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη και στις συνθήκες εργασίας. Στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης ζει στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και συναλλάσσεται με το ελληνικό δημόσιο. Ένα από τα σημαντικά προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με την μετανάστευση και τις γυναίκες είναι η παράνομη διακίνηση τους με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων έχει απασχολήσει τον ΣτΠ από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του. Η εμπειρία από τα θέματα αυτά προέρχεται κατά κύριο λόγο από τον χειρισμό αναφορών θυμάτων, αλλοδαπών γυναικών. Για την προστασία των αλλοδαπών θυμάτων των εγκλημάτων αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 του ν. 2910/2001, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 15 παρ.7 του ν. 3274/2004, προβλεπόταν αφενός μεν η δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης της απέλασής τους, μόνο όταν τα θύματα είχαν καταγγείλει τις πράξεις αυτές, αφετέρου δε με την προϋπόθεση ότι έχει ήδη ανασταλεί η απέλασή τους.

⁶¹ βλ. Συνήγορος του Πολίτη, 2008, *Ετήσια έκθεση 2007-Περίληψη*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.

Όπως έχει επισημανθεί από τον Συνήγορο του Πολίτη με τις ανωτέρω διατάξεις παρεχόταν στα αλλοδαπά θύματα προστασία μόνο κατά το μέρος, που αφορούσε την εκτέλεση της απόφασης απέλασής τους από την χώρα. Εξαιτίας της αποσπασματικής αυτής προστασίας έχουν υπάρξει αρκετές περιπτώσεις τόσο εγγραφής στον κατάλογο ανεπιθύμητων, όσο και απόρριψης της αίτησης ανανέωσης της άδειας διαμονής εξαιτίας της ποινικής καταδίκης των αλλοδαπών αυτών. Με τον ν.3386/2005, ο οποίος ισχύει από 1.1.2006 προβλέπεται στο άρθρο 44 η χορήγηση και ανανέωση αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Παρά το γεγονός ότι με τις διατάξεις του νέου νόμου προβλέπεται η δυνατότητα ανανέωσης της άδειας διαμονής και εργασίας των θυμάτων trafficking για κάποιον από τους λόγους που προβλέπονται στο νόμο, η προϋπόθεση ύπαρξης καταγγελίας από την πλευρά του θύματος για την υπαγωγή του στο πεδίο εφαρμογής του νόμου εξακολουθεί να παραμένει προβληματική. Ιδιαίτερος δε, λόγω του γεγονότος ότι η χρονική διάρκεια της άδειας διαμονής εξαρτάται από την ποινική διαδικασία και την έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης. Επιπλέον, πολλά από τα θύματα για ευνόητους λόγους διστάζουν να καταγγείλουν τους διακινητές τους με αποτέλεσμα να μη μπορούν να υπαχθούν στις ανωτέρω διατάξεις για την χορήγηση άδειας διαμονής στη χώρα. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις δυο υποθέσεων, τις οποίες έχει χειριστεί ο ΣτΠ, με μη αναγνωρισμένα θύματα παράνομης διακίνησης και τις δυσκολίες, που αντιμετώπισαν στη χορήγηση σε αυτές άδειας διαμονής στη χώρα.

-Α.Π. 10021/2004.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε την αναφορά περίπτωσης αλλοδαπής, η οποία αρχικά αφορούσε την καθυστέρηση ανανέωσης της άδειας διαμονής της. Κατόπιν διερεύνησης της υπόθεσης διαπιστώθηκε ότι εις βάρος της εν λόγω αλλοδαπής είχε επιβληθεί απαγόρευση εισόδου στη χώρα για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας συνεπεία ποινικής καταδίκης. Ο ΣτΠ απευθύνθηκε στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ζητώντας να ενημερωθεί για τους ειδικότερους λόγους εγγραφής της αλλοδαπής στον εθνικό κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία που προσκόμισε η αναφερόμενη αλλοδαπή και συγκεκριμένα βεβαίωση της ΜΚΟ «Γιατροί του Κόσμου», αυτή φερόταν ως θύμα παράνομης διακίνησης προσώπων, και εν όψει αυτού, φιλοξενούνταν στον ξενώνα για κακοποιημένες γυναίκες της προαναφερόμενης οργάνωσης. Ο ΣτΠ εξέφρασε την άποψη ότι η εγγραφή της αλλοδαπής στον κατάλογο ανεπιθύμητων και η απαγόρευση

εισόδου της στη χώρα αποτελεί επαχθές εις βάρος της μέτρο ιδιαίτερος εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς προστασίας και αντίστοιχης νομοθετικής πρόβλεψης. Η άποψη του ΣτΠ στη συγκεκριμένη υπόθεση ήταν ότι η υπό κρίση αίτηση διαγραφής θα έπρεπε να γίνει δεκτή για ανθρωπιστικούς λόγους σύμφωνα με τα προαναφερθέντα. Η άποψη αυτή έγινε δεκτή.

- Α.Π. 17170/2004.

Υποβλήθηκε στο Συνήγορο του Πολίτη η με αριθμό πρωτοκόλλου 17170/2004 αναφορά από αλλοδαπή υπήκοο, σχετικά με καθυστέρηση έκδοσης άδειας παραμονής σε θύμα εμπορίας ανθρώπων. Από την επικοινωνία με αρμόδιες αρχές, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των εν λόγω αιτημάτων οφείλεται στην αδυναμία εκτύπωσης των αδειών αυτού του τύπου από το υπάρχον λογισμικό του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και στην έλλειψη συνεργασίας των εμπλεκόμενων αρχών. Πράγματι, τα προαναφερόμενα αιτήματα εξετάστηκαν κατά προτεραιότητα και διεκπεραιώθηκαν σε εύλογο χρονικό διάστημα και οι άδειες τελικώς χορηγήθηκαν εγκαίρως.

-Α.Π. 7013/2004.

Η ανωτέρω αναφορά περίπτωσης έχει ως θέμα την χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής σε 3 αλλοδαπές, θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση όπου οι ενδιαφερόμενες δεν ήταν δυνατόν να τις παραλάβουν για λόγους που σχετίζονται με τεχνικής φύσεως προβλήματα στο σύστημα μηχανοργάνωσης. Συγκεκριμένα η εν λόγω αδυναμία σχετίστηκε με την παράλειψη ειδικής πρόβλεψης συγκεκριμένου τύπου αδειάς για αυτή τη κατηγορία αλλοδαπών οι οποίες θα επικολλώνται πλέον στα διαβατήριά τους. Η άδεια παραμονής θα έχει εξάμηνη ισχύ, θα μπορεί να ανανεώνεται μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης από το αρμόδιο δικαστήριο και θα είναι δυνατή η έκδοση άδειας εργασίας για όσο χρόνο διαρκεί και η άδεια παραμονής.

-Α.Π. 20111/2004.

Η ανωτέρω αναφορά περίπτωσης έχει ως θέμα την ανάκληση άδειας διαμονής θύματος παράνομης διακίνησης προσώπων για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας λόγω του γεγονότος ότι είχε καταδικαστεί από δικαστήριο ανηλίκων σε ποινή φυλάκισης 40 ημερών για κάποια παράβαση του νόμου 1193/1981. Τελικά η αναφερόμενη μετά από υπόδειξη του ΣτΠ υπέβαλλε αίτηση για χορήγηση σε αυτήν άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στην αρμόδια διεύθυνση αλλοδαπών.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο οργανισμός του Συνηγόρου του Πολίτη αποτελεί μια καθαρά λειτουργική-διαχειριστική αρχή που στηρίζεται σε νομοτυπικά πλαίσια για την επίλυση ενδεχόμενων γραφειοκρατικών προβλημάτων που έχουν να κάνουν με την δημόσια διοίκηση. Παρομοίως και η διαχείριση του φαινομένου του trafficking στηρίζεται στα πλαίσια αυτά, όπως διαφαίνεται και από τις ανωτέρω αναφορές περιπτώσεων. Χειρίζεται περιπτώσεις διοικητικών και δικαστικών απελάσεων θυμάτων σωματεμπορίας, προηγούμενων ποινικών καταδικών, θέματα χορήγησης αδειών παραμονής και διαμονής στη χώρα καθώς και εγγραφής θυμάτων στον κατάλογο του Ε.Κ.ΑΝ.Α. (Εθνικός κατάλογος ανεπιθύμητων αλλοδαπών.)

Η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής και το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης υπάγονται στους πιο σημαντικούς κρατικούς φορείς δίωξης και καταστολής του φαινομένου του trafficking. Η Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (Ο.Κ.Ε.Α.) συστάθηκε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης τον Απρίλιο του 2001, με στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων προς σεξουαλική εκμετάλλευση. Η Ο.Κ.Ε.Α. τελεί υπό την εποπτεία του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, ο οποίος ασκεί καθήκοντα Προέδρου. Στην Ομάδα για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (Ο.Κ.Ε.Α.) συμμετέχουν έμπειροι Αξιωματικοί της Ελληνικής Αστυνομίας, εκπρόσωπος του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, κοινωνικοί επιστήμονες, καθώς και εκπρόσωποι από τα συναρμόδια Υπουργεία (Υγείας, Εργασίας, Εσωτερικών, Διοίκησης και Διοικ. Αποκέντρωσης).

Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία ήταν απόρροια της ανάγκης εκπόνησης και εφαρμογής εθνικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων στα επίπεδα πρόληψης και καταστολής και εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του λειτουργικού εκσυγχρονισμού της Ελληνικής Αστυνομίας. Βασικός στόχος του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μέσα από τη σύσταση της Ο.Κ.Ε.Α., ήταν η θεσμοθέτηση ενός ειδικού συντονιστικού οργάνου με αντικείμενο τη χάραξη πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, την άρθρωση πρακτικών, αλλά και την πρόταση συγκεκριμένων μέτρων που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην καταπολέμηση των κυκλωμάτων που διακινούν και

εμπορεύονται γυναίκες και παιδιά σε εθνική και διεθνή κλίμακα.⁶² Προς την κατεύθυνση αυτή, πρωταρχικός στόχος της Ο.Κ.Ε.Α. ήταν η κατάρτιση και εισήγηση ενός νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την πρόληψη και καταστολή εγκλημάτων που αφορούν την εμπορία ανθρώπων. Ο στόχος αυτός στέφθηκε με επιτυχία μέσα σε λίγους μήνες, με την εισήγηση του σχετικού σχεδίου νόμου. Ο επόμενος κύκλος εργασιών της ΟΚΕΑ, έχει ως κατεύθυνση την ανάληψη περαιτέρω δράσεων και πρωτοβουλιών. Επίσης, τη διεύρυνση και ενδυνάμωση της συνεργασίας με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, με κύριο στόχο τον εντοπισμό και την παροχή αρωγής, σε όσο το δυνατόν περισσότερα θύματα.⁶³

Για αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου με απόφαση της Ηγεσίας της Ελληνικής Αστυνομίας, λειτουργούν 14 ομάδες anti-trafficking κεντρικά και περιφερειακά. Κεντρικά, το θέμα χειρίζεται η ομάδα anti-trafficking της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας από το Σεπτέμβριο του 2002. Το έργο της ομάδας είναι να χειρίζεται ειδικά τα θέματα της εμπορίας ανθρώπων και να καθοδηγεί τις περιφερειακές επιχειρησιακές Υπηρεσίες. Στις Δ/σεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης στα λειτουργούντα εξειδικευμένα τμήματα ηθών, λειτουργούν από 1-11-2003 οι ομάδες anti-trafficking, με κατάλληλη στελέχωση σε προσωπικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Από 29/12/2005, μετά την αξιολόγηση της δράσης των ομάδων αυτών συγκροτήθηκαν και λειτουργούν όμοιες ομάδες σε 12 Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας ήτοι : Α.Δ. Αρκαδίας, Α.Δ. Αχαΐας, Α.Δ. Ηρακλείου, Α.Δ. Ιωαννίνων, Α.Δ. Κέρκυρας, Α.Δ. Σερρών, Α.Δ. Κοζάνης, Α.Δ. Κυκλάδων, Α.Δ. Λάρισας, Α.Δ. Λέσβου, Α.Δ. Ροδόπης και Α.Δ. Φθιώτιδας. Επιπρόσθετα με το Π.Δ. 48/13-3-2006 δημιουργήθηκαν στις Δ/σεις Ασφάλειας Αττικής-Θεσσαλονίκης, Τμήματα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων, τα οποία αποτελούν το Τμήμα 3^ο της Υποδ/σης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος, αντίστοιχα. Η Αστυνομική Ακαδημία έχει συμπεριλάβει στη διδακτέα ύλη, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Παραγωγικές Σχολές Αστυφυλάκων-Αξιωματικών, καθώς και τμήματα μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης του αστυνομικού προσωπικού), το θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Διδάσκουν καθηγητές πανεπιστημίου διαφόρων ειδικοτήτων, μέλη της

⁶² βλ. Παράρτημα, για στατιστικά στοιχεία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, δραστών εμπορίας ανθρώπων και παροχής αρωγής προστασίας στα θύματα.

⁶³ βλ. Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, 2006, *Ετήσια Έκθεση περιγραφής για το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα*, Ανοιχτή Έκδοση, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Αθήνα.

Ο.Κ.Ε.Α και Αξιωματικοί του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας και Επιχειρησιακών Υπηρεσιών.

Όσον αφορά τις διεθνείς συνεργασίες η Ελληνική Αστυνομία δραστηριοποιείται ενεργά και πέρα των εθνικών της συνόρων, συνεργαζόμενη με διεθνείς οργανισμούς και συγκεκριμένα την Ε.Ε, τον Ο.Η.Ε., την INTERPOL, την EUROPOL, το SECI, κ.α. Ειδικότερα στο πλαίσιο της λειτουργίας του οργανισμού SECI, πραγματοποιήθηκαν οι επιχειρήσεις "Mirage 2002" και "Mirage 2003". Πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων έχει ανατεθεί, με πρωτοβουλία του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών σε εξειδικευμένο Εισαγγελέα στην Αθήνα. Τέλος έχει ήδη αρχίσει, η εκτέλεση του Σχεδίου Επιχειρησιακής- Διυπηρεσιακής Δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων – ΙΛΑΕΙΡΑ. Πρόκειται για σχέδιο που αποσκοπεί στη συντονισμένη και αποτελεσματική δράση όλων των εμπλεκόμενων φορέων μέσω κοινών επιχειρήσεων πανελλαδικής εμβέλειας.

Η μη κυβερνητική οργάνωση «Αλληλεγγύη», ιδρύθηκε το 2002 με πρωτοβουλία του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστόδουλου, με σκοπό την υποστήριξη των κοινωνικά αδύναμων ομάδων ανεξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκευματος. Είναι αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, που συγκροτείται από δύο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου: το Διορθόδοξο Κέντρο της Εκκλησίας της Ελλάδος και την Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Η ομάδα της «Αλληλεγγύης» αποτελείται από νέους, κοινωνικά ευαίσθητους ανθρώπους, οι οποίοι συμβάλλουν ενεργά στον ανθρωπιστικό σχεδιασμό της Εκκλησίας της Ελλάδος. Η Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» συμβάλλει στην εξάλειψη αυτής της παγκόσμιας αδικίας, παρέχοντας επισιτιστική βοήθεια σε μεγάλες αποστολές και συμμετέχοντας σε διεθνείς επισιτιστικές δράσεις που σχεδιάζονται με την συνεργασία του Υπουργείου Εξωτερικών (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας), του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού και τοπικών φορέων.

Η Μ.Κ.Ο «Αλληλεγγύη» έχει στο ενεργητικό της διεθνείς και εθνικές δράσεις που σχετίζονται με τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες όλων των κατηγοριών όπου μια από αυτές είναι και η κατηγορία των κακοποιημένων γυναικών και θυμάτων σωματεμπορίας. Τμήμα του απολογισμού αυτής της δράσης είναι και ο ξενώνας «ΣΤΟΡΓΗ», για τις κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά. Ο ξενώνας αυτός είναι

αποτέλεσμα της συνεργασίας της Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» και της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.) του Υπουργείου Εξωτερικών και αποτελεί ένα καταφύγιο που προσφέρει φροντίδα, περίθαλψη, ιατρική και νομική κάλυψη στα θύματα του σύγχρονου δουλεμπορίου και της οικογενειακής βίας. Αυτή τη στιγμή είναι ο πιο σημαντικός ξενώνας προστασίας και περίθαλψης θυμάτων σωματεμπορίας σε ολόκληρη την Αττική.

Η Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» στα πλαίσια συμμετοχής του σε Έργο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL που υλοποιείται από την Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Α.Σ.Π.Ι.Δ.Δ.Α.» και ειδικότερα στο πλαίσιο ενεργειών επιμόρφωσης σε θέματα σχετικά με την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων (trafficking), διοργανώνει σειρά Επιμορφωτικών Σεμιναρίων με θέμα: «Το φαινόμενο της εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων». Τα Σεμινάρια απευθύνονται σε ψυχολόγους, ψυχιάτρους, κοινωνικούς λειτουργούς και φοιτητές ειδικοτήτων που σχετίζονται με υπηρεσίες οι οποίες απευθύνονται, σε θύματα εμπορίας και υλοποιούνται με σκοπό την ενημέρωση και επιμόρφωση συγκεκριμένων ομάδων, πάνω σε γενικότερα και επιμέρους ζητήματα που σχετίζονται με το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και την παροχή υπηρεσιών στήριξης σε θύματα εμπορίας. Περιλαμβάνουν την θεωρητική ανάλυση, τον ορισμό και την μορφολογία του φαινομένου της εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Αντιμετώπιση του Μετατραυματικού Συνδρόμου των θυμάτων και την κλινική τους εικόνα. Αρωγή και στήριξη των θυμάτων εμπορίας στους ξενώνες φιλοξενίας και την κοινωνική τους επανένταξη όπως επίσης και το ελληνικό νομικό πλαίσιο καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, την στήριξη και αρωγής των θυμάτων

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευσης Αστυνομικών σε θέματα Καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων – anti-trafficking», το οποίο πραγματοποιήθηκε από τις 22 – 26/10/2007 από την Σχολή Μετεκπαίδευσης και Επιμόρφωσης της Αστυνομικής Ακαδημίας, η Μ.Κ.Ο ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ συμμετείχε δια της Νομικής της Συμβούλου και Εγκληματολόγου, προκειμένου όπως αναπτύξει το θέμα «Δράσεις προσέγγισης & αντιμετώπισης των θυμάτων». Στο σεμινάριο συμμετείχαν (40) αστυνομικοί από όλη την Ελλάδα, οι οποίοι ενημερώθηκαν για τον Ξενώνα «Στοργή» της Αλληλεγγύης εντός του οποίου φιλοξενούνται και θύματα εμπορίας ανθρώπων και κυρίως για τον τρόπο προσέγγισης των θυμάτων, την παροχή αρωγής και στήριξης σε αυτά από το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα.

3.2 - Γενικές Αντιλήψεις για το Trafficking.

Το trafficking ή αλλιώς η σωματεμπορία γυναικών αποτελεί ένα πολυσύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με ποικίλες διαστάσεις όπως αυτή της μη οργανωμένης αλλά και νόμιμης μετανάστευσης, της οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, της δουλείας και της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η μεθοδολογία της διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνει την παροχή συνεντεύξεων από αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες για την αποσαφήνιση των δομών και των δράσεών τους σχετικά με την σωματεμπορία γυναικών αλλά και την καταγραφή των διαφόρων αντιλήψεων σχετικά με το θέμα αυτό.

Οι παράγοντες ⁶⁴ έξαρσης του φαινομένου του trafficking αποτελούν μια πολύ σημαντική πρώτη επαφή και εισαγωγή στο θέμα μας. Αυτό που είναι άξιο παρατήρησης είναι ότι, σχεδόν όλοι οι αρμόδιοι φορείς και υπάλληλοι βασίζουν την εξάπλωση του φαινομένου στην φτώχεια, την ανεργία και την εξαθλίωση. Πιο συγκεκριμένα, *«...πιστεύω ότι η διόγκωση του φαινομένου πάντοτε υπήρχε αλλά τώρα λόγω και των διεθνών συγκυριών είμαστε πιο ευαισθητοποιημένοι, είναι η επιθυμία των γυναικών να ξεφύγουν από άθλιες συνθήκες διαβίωσης μετά την κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ...οπότε είναι αφενός η εκμετάλλευση των ανθρώπων και φυσικά ότι είναι πολύ προσοδοφόρο έγκλημα αλλά έχουμε και την εκμετάλλευση της εργασίας, οι συνθήκες ευνοούν αυτό, δεν είναι ότι μας ξύπνησε ξαφνικά η επιθυμία για αγοραίο έρωτα. Ο υπ' αριθμόν ένα παράγοντας είναι το κέρδος, το ζήτημα είναι να έχουμε τους απαιτούμενους μηχανισμούς ώστε να παρέχουμε προστασία στα θύματα νομίζω αυτό είναι το ζητούμενο και το πιο ρεαλιστικό..»* (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008). Επίσης, *«...κυρίως είναι η φτώχεια και η ανεργία που πλήττει περισσότερο τις γυναίκες που εξαναγκάζονται να αναζητήσουν μια καλύτερη τύχη σε μια άλλη χώρα έτσι γίνονται πιο ευάλωτες στα κυκλώματα σωματεμπορίας...φεύγοντας για αλλού και μέσα από μια νόμιμη διαδικασία οι διακινητές βρίσκουν εύκολα θύματα και με τη visa και παραπλανητικές υποσχέσεις με μεγάλες αποδοχές κατορθώνουν να τις πείσουν. Η φτώχεια, η ανέχεια και η προσδοκία τις καθιστά εύκολα θύματα και γίνονται όργανα των κυκλωμάτων, μη ξεχνάτε ότι είναι μια από τις επικερδέστερες επιχειρήσεις, πάντα τελειοποιούν τα μέσα τους γιατί πάντοτε λέμε ότι είναι ένα βήμα*

⁶⁴ για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους παράγοντες έξαρσης του φαινομένου του trafficking, βλ. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, 2008, *Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Ανθρώπων με σκοπό την οικονομική /σεξουαλική εκμετάλλευση*, Αθήνα.

πιο μπροστά από τους νόμους..» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008).

Μια αντίληψη λίγο διαφορετική από τις άλλες ήταν, «...οι θύτες είναι ο κυριότερος παράγοντας εξάπλωσης του trafficking και όταν λέω θύτες εννοώ τους πελάτες. Η ζήτηση με την προσφορά είναι άρρηκτα δεμένες, όταν ζητάς πολύ κάτι και πληρώνεις.. Το θέμα εδώ είναι ότι θα πρέπει να υπάρχει εκπαίδευση στα σχολεία για τα δικαιώματα του ανθρώπου και σοβαρή εκπαίδευση! Όταν λοιπόν δεν μαθαίνουμε στα παιδιά μας ότι δε μπορούμε να αγοράζουμε ψυχές εκεί είναι το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι η ζήτηση για μένα..» (Υπεύθυνη υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΚΕΘΙ- (29/05/2008). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η παραπάνω αντίληψη είναι μεν αληθής καθότι το στοιχείο της παιδείας και εκπαίδευσης ακόμα και σε επίπεδο σχολικής αγωγής είναι πολύ σημαντική διαδικασία αλλά η ζήτηση και η προσφορά είναι δε κανόνες που ακολουθούν οι σωματέμποροι για να εκμεταλλευτούν την ευάλωτη θέση των φτωχών εν δυνάμει γυναικών μεταναστριών.

Την ίδια αντίληψη μας εξέφρασαν και στην Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής ως βασικού παράγοντα έξαρσης του trafficking, την ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών, όμως εδώ υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά την οποία εξέφρασε επιτυχώς μια δικηγόρος ειδικευμένη σε θέματα σωματεμπορίας ως εξής, «...η φτώχεια νομίζω είναι πολύ σημαντικός παράγοντας, είναι η επιβολή του ισχυρού, αυτή η απατηλή επίτευξη εύκολου κέρδους σε μπαρ, νομίζω ότι είναι αυτό που η γυναίκα βάζει ως δικαιολογία για να έρθει...πάντως η φτώχεια νομίζω ότι είναι, σαφώς η ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών είναι ένας παράγοντας που τον ζητάνε οι πελάτες όμως κοιτάζτε, γιατί να εκδίδονται οι γυναίκες αν δεν έχουν ανάγκη τα χρήματα...συμμετοχή των γυναικών μελλοντικών θυμάτων σωματεμπορίας από μια εύρωστη οικονομικά κοινωνία δεν υπάρχει ακόμα και αν υπάρχει σεξουαλική ζήτηση, οι γυναίκες είναι τα ενεργά μέλη του φαινομένου..» (δικηγόρος- (10/05/08). Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε ότι, οι παράγοντες που ευνοούν την εξάπλωση της διεθνικής σωματεμπορίας εμπειρικά πλέον, είναι η έξαρση της φτώχειας και της ανέχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες που καθιστούν τις γυναίκες εύκολα θύματα σε συνδυασμό με την βιομηχανία του κέρδους και την ζήτηση των σεξουαλικών υπηρεσιών.

Η μετανάστευση και η τάση της διεθνικότητας είναι ακόμα ένα ζήτημα που μπορεί να συνδεθεί με τη διεθνική σωματεμπορία γυναικών καθότι το στοιχείο των μη

οργανωμένων αλλά και νόμιμων μεταναστεύσεων είναι πολύ έντονο. Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο ένα, η διευκόλυνση των μεταναστών με την υπογραφή διμερών συμβάσεων για την νόμιμη και ελεύθερη μετακίνηση τους από χώρα σε χώρα σε συνδυασμό με την νέα τάση της διεθνικότητας ή του διεθνισμού θα μπορούσε να συμβάλλει στην μείωση του φαινομένου του trafficking καθότι οι εν δυνάμει γυναίκες θα γνώριζαν ότι μπορούν να μεταναστεύσουν σε μια χώρα με μεγαλύτερη ευκολία. Πιο συγκεκριμένα οι φορείς μας είπαν : «...πλέον υπάρχουν τα μικτά ρεύματα μετανάστευσης, έχουμε δηλαδή συσσωρευμένα κύματα λαθρομεταναστών και αγνώστου προέλευσης μεταναστών για το που πάνε κ που επιστρέφουν... ίσως μια τέτοια τάση να βοηθούσε εν μέρει αλλά δε νομίζω ότι αποτελεί την λύση, το θέμα είναι να φροντίσουμε για την πρόληψη και την καταστολή για την φύλαξη των συνόρων μιας χώρας, είναι ένας φαύλος κύκλος..» (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008).

Επίσης, «...μια μεταναστευτική πολιτική που θα ενθαρρύνει τη νόμιμη είσοδο βέβαια παίζει έναν ρόλο στην αποφυγή της σωματεμπορίας γιατί όταν η άλλη δεν έχει χαρτιά και θέλει να πάει κάπου να δουλέψει αλλού είναι δύσκολο, σαφώς μπορεί να μειωνόταν με την διεθνικότητα αλλά γίνεται προσπάθεια για την λαθρομετανάστευση, υπάρχει ένα ποσοστό που δεν έχει χαρτιά, οι περισσότερες είναι νόμιμες βέβαια...αυτήν την ώρα εμείς έχουμε τελειώσει τα προγράμματα για την μετανάστευση με το μέτρο 5.3 του equal, αν δεν έχουμε προγράμματα δεν κάνουμε τίποτα και φυσικά το trafficking συνδέεται με την μετανάστευση είναι συμπληρωματικά..» (Υπεύθυνη υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΚΕΘΙ- (29/05/2008)., «...πολύ σημαντικό βήμα η διεθνικότητα, ίσως βοηθούσε έχετε όμως υπόψιν σας ότι μια γυναίκα μπορεί να πέσει και θύμα όταν φτάσει στη χώρα και τα κυκλώματα να την εξαφανίσουν..έτσι λειτουργούν..» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008). Από όλα τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι ο ρόλος της διεθνικότητας και της ενθάρρυνσης της νόμιμης εισόδου των μεταναστών σε μια ξένη χώρα θα ήταν ένα πολύ μικρό βήμα προς την εξάλειψη και μείωση του trafficking ανάμεσα στους άξονες της πρόληψης και καταστολής.

Μια πολύ σημαντική παράμετρος της σωματεμπορίας γυναικών και της οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους είναι το κατά πόσο οι γυναίκες

θύματα καταφέρνουν να επαναπατριστούν ομαλά⁶⁵, αφού βέβαια πρώτα καταγγείλουν τους δράστες τους και ταυτοποιηθούν ως θύματα εμπορίας ανθρώπων. Οι φορείς που επισκεφθήκαμε μας δήλωσαν τα εξής παρακάτω, «...η αστυνομία που είναι η πλέον αρμόδια για αυτό το θέμα συνεργάζεται με φορείς όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης που κάνει τον επαναπατρισμό των γυναικών και που έχει τους μηχανισμούς να το κάνει με γραφεία κ υποδομές σε πολλές χώρες προέλευσης των θυμάτων και συνοδεύει τα θύματα μέχρι να φτάσουν στην πατρίδα τους το θέμα είναι τι γίνεται μετά...μπορεί να τις εντάξει και σε προγράμματα με ξενώνες και εργαστήρια ώστε να μάθουν κάτι να κάνουν να σταθούν στα πόδια τους...αυτό το κομμάτι λειτουργεί πολύ καλά, πολλά από τα θύματα βέβαια που επιστρέφουν στη χώρα τους γυρνάνε στα ίδια...» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008). «...το κομμάτι του επαναπατρισμού είναι δύσκολο και θα σας πω γιατί, εμείς έχουμε πολλές περιπτώσεις που έχουν φιλοξενηθεί εδώ με τη θέληση τους βέβαια, έχουν επαναπατριστεί αλλά συνήθως επιστρέφουν στα ίδια γρανάζια...οι πιο πολλές μη σας πω, είναι κ πολύ δύσκολη η επιβίωση τους μετά η αγορά εργασίας το να βρουν μια δουλειά είτε ως καθαρίστριες ή σε καφέ μπαρ και καφεενεία και να επιβιώσουν και πάρα πολύ συχνά υποπτευόμαστε ότι ξαναγυρίζουν στα ίδια...αυτό που μπορώ να σας πω με σιγουριά έχει τύχει κοπέλα που πηγαίνοερχόταν και την τελευταία φορά την έπιασαν και την κλείδωσαν για τα καλά...» (Κοινωνική λειτουργός σε ξενώνα υποδοχής θυμάτων trafficking- (15/05/2008).

Η διαδικασία του επαναπατρισμού εντάσσεται στα πλαίσια της επανένταξης είτε στη χώρα αποστολής είτε στη χώρα προορισμού. Πολλές φορές όμως η καταγραφή των θυμάτων είναι δύσκολη γιατί σχετίζεται με το αποτέλεσμα των δικαστικών αποφάσεων, «...λίγες οι περιπτώσεις των θυμάτων και από κει αντιλαμβάνεστε το κατά πόσο το υφιστάμενο σύστημα μπορεί να είναι και αποτελεσματικό όταν υφίσταται ένα τόσο τεράστιο θέμα το οποίο βλέπουμε καθημερινά και στην Ελλάδα τα θύματα αριθμούν διψήφιο νούμερο ή ότι οι καταδικαστικές αποφάσεις είναι ελάχιστες. Η εκτίμηση μου είναι ότι κάπως αλλιώς πρέπει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της επανένταξης είναι πολύ σοβαρό και εμείς υποδομές δεν έχουμε, εξαρτάται και από το σθένος των θυμάτων για να ξεφύγουν, από την ταυτότητα τους..» (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008).

⁶⁵ Αναφορά που έχει να κάνει με τον επαναπατρισμό και εσφαλώνει διαδικασίες κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης των θυμάτων στην χώρα προέλευσης τους.

Μια ιδιαίτερα αισιόδοξη αντίληψη πάνω στον άξονα του επαναπατρισμού ήταν : «..καταρχήν να ξέρετε ότι ο επαναπατρισμός όταν αυτός αιτείται γίνεται με ασφάλεια και άμεσα , δεν υπάρχει κανένα σημάδι ότι δεν επαναπατρίζονται τα άτομα ασφαλώς ακόμα και αν έχουν προθεσμία περίσκεψης όταν το μόνο που ζητάνε είναι να πάνε σπίτια τους. Να σας πω ότι είναι άμεση η συνδρομή και των διωκτικών αρχών, πλέον προστατεύουν το θύμα αλλά και με τον ΔΟΜ οπότε το θέμα δεν είναι μόνο να επιστρέψουν με ασφάλεια αλλά και το ποιος θα τους παραλάβει εκεί, υπάρχει ένα αποτελεσματικό δίκτυο. Έχει γίνει και με επιτυχία και σε θύματα που έχουν αλλάξει γνώμη και έχουν επιστρέψει στην Ελλάδα. Η παροχή στους ξενώνες γίνεται με επιτυχία δηλαδή δεν υπάρχει θύμα που να θέλει τροφή και στέγη και να μην την έχει, η πρόσβαση τους στα νοσοκομεία γίνεται με επιτυχία...βέβαια αυτό που θέλω να σας πω είναι ότι αντιμετωπίζουμε την προκατάληψη της κοινωνίας μας, ακόμα και αν ο νόμος μου δίνει το δικαίωμα να απασχολήσω μια αλλοδαπή θύμα σωματεμπορίας, αντιμετωπίζουμε με ρατσιστική αντίληψη το θύμα, ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ακόμα έντονος αυτό μου δείχνει η εμπειρία μου..» (δικηγόρος- (10/05/08). Τέλος, «...πρακτικά ο επαναπατρισμός γίνεται, σαφώς, νόμοι υπάρχουν είναι εύνομο κράτος η Ελλάδα αλλά δεν ακολουθούνται, αν ταυτοποιηθεί το θύμα πρέπει να το βοηθήσεις να ξεφύγει ή εδώ ή στη χώρα του, το μεγάλο πρόβλημα δεν είναι αυτό, είναι η αποκατάστασή του. Προσπαθεί και η αστυνομία από την πλευρά της να εκπαιδεύσει κάποιους ειδικούς που να ξέρουν πώς να φερθούν στο θύμα και να το βοηθήσουν..» (Υπεύθυνη υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΚΕΘΙ- (29/05/2008).

Τέλος είναι άξιο αναφοράς, η συνεργασία και η διαμεσολάβηση μεταξύ των φορέων και των υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σωματεμπορίας, καθότι αποτελεί ένα φαινόμενο κοινωνικής παθογένειας με διαστάσεις ποικίλων κοινωνικών φαινομένων που απαιτούν την παρεμβολή πολλών αρμοδίων. Οι φορείς που επισκεφθήκαμε μας ανέφεραν τα εξής, «...σε εμάς τις επαφές μας τις κάνει η νομική σύμβουλος με την ΓΑΔΑ και τον ΔΟΜ πολύ καλά σε επίπεδο δομών, πιστεύω όμως ότι πρέπει να υπάρχει μια ευαισθητοποίηση παραπάνω σε σχέση με τα θύματα και εκπαίδευση των φορέων και σεμινάρια γιατί πολλές φορές τις κλείνουν φυλακή, η εμπειρία μου δείχνει ότι υπάρχει κάποια ευαισθησία στα κεντρικά των Αθηνών, αν πάμε λίγο πιο έξω από Αθήνα δεν υπάρχει στην επαρχία δεν γίνεται τίποτα απολύτως..» (Κοινωνική λειτουργός σε ξενώνα υποδοχής θυμάτων trafficking- (15/05/2008). Εδώ μπορούμε να επισημάνουμε ότι γενικά οι φορείς και

οι υπηρεσίες στις επαρχιακές πόλεις της Ελλάδας φαίνεται να είναι ανύπαρκτες και με μειωμένη σχετικά δράση. «...υπάρχει δίκτυο, προσπαθούμε να γίνουμε καλύτεροι κάποιοι φορείς έχουν γίνει για να κάνουν προγράμματα και κάποιοι άλλοι για να κάνουν ουσιαστική δουλειά, δεν υπάρχει όμως οργανωμένο δίκτυο και ο νόμος ουσιαστικά καλύπτει τα κορίτσια. Πρέπει να υπάρχει συνεργασία, δεν μπορεί ένας οργανισμός να τα κάνει όλα κάθε φορέας κάνει τα δικά του, ακόμα και οι ξενώνες έχουν συγκεκριμένο διάστημα διαμονής...» (Υπεύθυνη υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΚΕΘΙ- (29/05/2008).

Επίσης, «...παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η συνεργασία γιατί κανένας φορέας από μόνος του δεν μπορεί να διαχειριστεί ένα τόσο τεράστιο κοινωνικό φαινόμενο, η συνεργασία επιβάλλεται και σαφώς υπάρχει και δίκτυο συνεργασίας που ξέρει ο καθένας ποιον θα καλέσει αν προκύψει κάτι αλλά και με άλλες χώρες μέσα στις διακρατικές συμφωνίες επειδή το έγκλημα είναι διακρατικό..» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008). Τέλος, «...χωρίς συνεργασία δε γίνεται τίποτα και συντονισμό των δράσεων έχουμε να αντιμετωπίσουμε πολλά πράγματα μαζί, κοπέλες που χρειάζονται προστασία, δίωξη των ενόχων, να τους βγάλουμε τα απαραίτητα χαρτιά για να μείνουν στην χώρα..πολλά. Σε προτεραιότητα θα έβαζα την προστασία του θύματος μαζί με τις δομές και το νομοθετικό πλαίσιο να έχουμε τους κατάλληλους μηχανισμούς..» (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008).

Όλα τα παραπάνω υποδηλώνουν και αποδεικνύουν την πολυπλοκότητα του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας καθώς και την λεπτότητα διαχείρισης του θέματος αυτού. Οι φορείς και οι αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες έχουν γνώση και ολοκληρωμένη αντίληψη γύρω από τις λειτουργίες και τους μηχανισμούς των κυκλωμάτων αλλά και της προστασίας των θυμάτων και θεωρούν ότι η συνεργασία μεταξύ τους χρήζει ιδιαίτερης σημασίας. Ο επαναπατρισμός όταν αυτός αιτείται γίνεται με επιτυχία, αλλά το βασικό ερώτημα που μένει αναπάντητο είναι τι γίνεται μετά από αυτόν και κατά πόσο οι γυναίκες θύματα καταφέρνουν να ξεφύγουν ή να μπλέξουν ξανά στα δίκτυα των κυκλωμάτων. Τέλος η μετανάστευση αποτελεί μια από τις κοινωνικές διαδικασίες που περιλαμβάνει το trafficking και μια ενδεχόμενη αλλαγή ή μεταρρύθμιση στις μεταναστευτικές πολιτικές των χωρών υποδοχής και διακίνησης θυμάτων σωματεμπορίας να επέτρεπε στις γυναίκες οικονομικές

μετανάστριες να μετακινούνται σε μια χώρα πιο ανώδυνα και με μεγαλύτερη ασφάλεια.

3.3 – Προβλήματα και δυσλειτουργίες.⁶⁶

Ανάμεσα στα πλαίσια της καταγραφής των δράσεων και των έργων του κάθε φορέα αλλά και των αντιλήψεων των αρμοδίων επιστημόνων και υπαλλήλων σχετικά με το πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο της σωματεμπορίας γυναικών, είναι απαραίτητο να αναφερθούν ενδεχόμενα προβλήματα και δυσλειτουργίες είτε στους λειτουργικούς μηχανισμούς γύρω από το trafficking, είτε στις υπηρεσίες και τους φορείς που αναλαμβάνουν την πρόληψη και καταστολή του. Όλα τα παραπάνω συνδέονται άμεσα με την υπόθεση εργασίας μας σχετικά με την αναποτελεσματικότητα των κοινωνικών υπηρεσιών για πρόληψη και καταστολή της διεθνικής σωματεμπορίας. Τέλος θα παρουσιαστούν μελλοντικές προτάσεις για βελτίωση της παροχής υπηρεσιών και προστασίας των θυμάτων πάντα στο πλαίσιο της απομαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων που πήραμε από τους υπεύθυνους.

Το νομοθετικό πλαίσιο και τα νέα αναθεωρημένα άρθρα του , όπως καταγράφηκαν στο κεφάλαιο 2, αποτελούν μια βάση εξέχουσας σημασίας για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου του trafficking. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να αποτελεί ένα επαρκές νομοτυπικό εργαλείο για την κάλυψη των θυμάτων και τη δίωξη των δραστών. Πιο συγκεκριμένα, «...νομίζω ότι από νομικό επίπεδο έχουμε καλούς νόμους αν μπορώ να το χαρακτηρίσω έτσι, έχουμε έναν νόμο που επιδέχεται κάποιες τροποποιήσεις που έχουν ήδη γίνει. Το θέμα είναι ότι λέγαμε να γίνουν ξενώνες, έγιναν ξενώνες αλλά κάτι μας ξέφευγε στον χαρακτηρισμό. Νομίζω σε νομοθετικό επίπεδο είμαστε καλά, μάλιστα έχουμε δεσμευτεί στο πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών είναι πολύ καλό το συγκεκριμένο, αν υπάρχει ειδική εκπαίδευση των δικαστών, των εισαγγελέων νομίζω ότι ο ορισμός είναι στενός δίνει τη δυνατότητα στον δικαστή ανάλογα με τις περιπτώσεις να εντάξει κάποιες δραστηριότητες του κυκλώματος όπως για παράδειγμα με διάφορα μέσα εξαναγκασμού, μπορεί να πει κάποιος ποια είναι τα

⁶⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με προβλήματα και δυσλειτουργίες σε εθνικό επίπεδο βλ. Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου, 2007, *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και Διεθνώς*, κεφ. II-3, Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών, Αθήνα. Και σε διεθνικό επίπεδο βλ. G. Lazaridis, *Trafficking and Prostitution. The Growing Exploitation of Migrant Women in Greece*, *The European Journal of Women's Studies* Vol.8(1), σσ. 25-29.

μέσα, δεν είναι μόνο η βία και οι απειλές, είναι και η ευάλωτη θέση. Ο νόμος δίνει τη δυνατότητα σε έναν εκπαιδευμένο ή συνειδητοποιημένο δικαστή ή έναν εισαγγελέα να καταλάβει τις ενέργειες του δράστη ως έγκλημα. Εμένα με ανησυχεί ιδιαίτερος παρόλο που υπάρχουν νόμοι και τμήματα anti-trafficking τι γίνεται στην επαρχία, πάρα πολύ με ανησυχεί αυτό, εκεί δεν ξέρουμε τι γίνεται..Αυτό που μπορώ να πω είναι οι traffickers είναι πάντα ένα βήμα μπροστά από τον νόμο, μη ξεχνάτε ότι όταν τη δεκαετία του '80 γινόταν οργανισμός του φαινομένου εμείς κοιμόμασταν με τα τσαρούχια, ήταν πλημμύλημα, μαστροπεία αστεία πράγματα, μετά αρχίσαμε και φτιάξαμε τους νόμους και τώρα πια μιλάμε για το 'happy trafficking'..» (δικηγόρος- (10/05/08).

Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι φορείς, οι οργανισμοί και οι αρμόδιοι αυτών, είναι το αμφιλεγόμενο θέμα της ταυτοποίησης του θύματος σωματεμπορίας παρ'όλες τις προσπάθειες και τους νόμους που έχουν εισαχθεί. Πιο συγκεκριμένα, «..στο θέμα της πρόληψης και καταστολής είναι επαρκές, δεν έχουμε και πολλά περιθώρια απόκλισης από τις Ευρωπαϊκές Κοινοτικές Οδηγίες, έχουμε συμμορφωθεί σε αυτό. Αυτό που έχουμε επισημάνει είναι η προστασία του θύματος, θα πρέπει να εισαχθούν άλλες διατάξεις που να δίνουν την δυνατότητα σε αυτούς που θέλουν να παραμείνουν στη χώρα και να αναζητήσουν εργασία, θα πρέπει να κάνουμε προσπάθειες για αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων αλλά και σε επίπεδο υπηρεσιών υποτίθεται στα χαρτιά υπάρχει...έχουμε ικανοποιητικό νομοθετικό πλαίσιο το πρόβλημα είναι στην εφαρμογή και στην προστασία του ατόμου και να μην εξαρτάται η προστασία τους από την άσκηση ποινικής δίωξης από τους διακινητές. Πάγια θέση του ΣτΠ είναι η προστασία του θύματος αυτού καθεαυτού ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους. Προστασία έτσι δεν προσφέρεται, οπότε..» (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008). Επίσης, «...νομίζω ότι με τις βελτιώσεις που έγιναν το νομοθετικό πλαίσιο έχει βελτιωθεί σημαντικά, ξεκινήσαμε με έναν νόμο και πλέον έχουν υπάρξει και μέτρα για την προστασία των θυμάτων και ποινές για τους δράστες..» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008).

Ιδιαίτερη εντύπωση μας προκάλεσε η απόκριση της κοινωνικής λειτουργού σχετικά με την επάρκεια και τα ενδεχόμενα κενά του νομοθετικού πλαισίου, «..κοιτάζτε, θεωρητικά και στα χαρτιά νόμοι υπάρχουν, εγώ αυτό που ξέρω είναι ότι κάθε φορά που προσπαθώ να ασχοληθώ με υποθέσεις θυμάτων trafficking εγώ συναντάω δυσκολίες και εμπόδια...δεν υπάρχουν σωστές υποδομές ή σχολές να υπάρχουν προγράμματα

κατάρτισης, δεν έχουμε ημι-αυτόνομα διαμερίσματα με συμβουλευτική βάση να βοηθήσουμε στην επανένταξη τους γιατί π.χ. από εκεί που δούλευαν νύχτα ξαφνικά τις κλείνουμε σε έναν ξενώνα με κάποιους κανόνες και υπάρχει και δυσκολία στην επικοινωνία όσον αφορά την γλώσσα. Υπάρχουν στεγανά που πολλές φορές δεν ξέρουμε τι ακριβώς να κάνουμε και πολλά προβλήματα με την ταυτοποίηση του θύματος όπου αυτό είναι θέμα της αστυνομίας και κακώς που το λέω έχω βρεθεί αντιμέτωπη με άτομα που έχουν θεωρηθεί θύματα και κατά την άποψη μου δεν ήταν...το θέμα βέβαια είναι οι νόμοι να ορίζουν για την επανένταξη κάτι που δεν έχουμε..» (Κοινωνική λειτουργός σε ξενώνα υποδοχής θυμάτων trafficking- (15/05/2008). Καθίσταται σαφές μέσα από την παραπάνω διατύπωση, ότι εξαιρετικό πρόβλημα υφίσταται, στις λειτουργικές δομές της κοινωνικής επανένταξης των θυμάτων γυναικών και που πολλές φορές η σωτηρία τους εξαρτάται από την ποιότητα της κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης αυτής. Όλοι οι φορείς, καθολικά, μας εξέφρασαν αυτή την άποψη, και τελικά προκύπτει το μεγαλύτερο πρόβλημα που καλείται να λύσει ο κρατικός μηχανισμός.

3.4 -Βελτιωτικές προτάσεις για τις υπηρεσίες και τους οργανισμούς.

Ρωτήσαμε τους οργανισμούς και τις υπηρεσίες για ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις σε όλο το φάσμα που αφορά το κοινωνικό φαινόμενο του trafficking και κατά ένα μεγάλο ποσοστό όπως θα δούμε και παρακάτω αφορά τις διαδικασίες της κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης. Συγκεκριμένα, «...βέβαια μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα ακόμα, οι φορείς συνεργάζονται. Το θέμα για μένα είναι ότι θα πρέπει να είναι καλύτερα στελεχωμένοι οι ξενώνες με περισσότερους κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, φύλαξη μετά τον ξενώνα έξω...θα έπρεπε να είναι δυο στάδια δομών, το πρώτο για τα θύματα που είναι αναγνωρισμένα εκείνη τη στιγμή και το δεύτερο για τα θύματα που έχουν πάρει κάποιο διάστημα επανένταξης τους, δεν μπορούμε να έχουμε τον ίδιο κανονισμό για τους μεν και τους δε, οι δομές θα έπρεπε να στηρίζονται σε αυτή τη λογική. Το θέμα για μένα είναι το μετά, έχουμε θύματα για έναν χρόνο μετά και δε μπορούμε να εγγυηθούμε την ασφάλειά τους, να μπορούσαμε με κάποιον τρόπο να επανενταχθούν οι κοπέλες, την τροφή και την στέγη οφείλουμε να την παρέχουμε από κει και πέρα είναι και άλλα πράγματα που πρέπει να παρέχουμε. Πολύ δύσκολο κομμάτι η επανένταξη, μπορώ να σκεφτώ κάποιες υπηρεσίες οι οποίες να

θέλουν να καλούν αυτές τις γυναίκες και να τις βοηθούν να επανενταχθούν, το θέμα είναι αν μπορούν να το κάνουν και αν υπάρχουν. Επίσης πρέπει επιτέλους να καλλιεργήσουμε την κοινωνική μας συνείδηση για να αποφύγουμε τον στιγματισμό...» (δικηγόρος- (10/05/08).

Επίσης, «...ευχαριστημένος ένας φορέας δεν μπορεί ποτέ να είναι, ποτέ δεν θα πούμε ότι λύσαμε το πρόβλημα του trafficking. Έχουμε πολλά να κάνουμε και δημιουργία περισσότερων ξενώνων και οι καμπάνιες πρέπει να συνεχίζονται για την ευαισθητοποίηση, δεν νοείται να υπάρχει άγνοια για το φαινόμενο γιατί συντηρείται από τους πελάτες οι οποίοι πρέπει να γνωρίζουν ότι οι γυναίκες που επισκέπτονται δεν το κάνουν με τη θέληση τους...Σαφώς πρέπει να γίνουν πολλά και στις γραμμές ΣΟΣ να ενημερώνονται τα θύματα και να μιλάνε στη γλώσσα τους για να εκφράζονται ελεύθερα και στο κομμάτι της επαγγελματικής αποκατάστασης για όσες γυναίκες θέλουν να παραμείνουν και να δουλέψουν, αυτό το κομμάτι πρέπει να δουλέψουμε δεν το έχουμε ξεπεράσει αλλά κυρίως είναι η ενημέρωση, η πρόληψη, οι καμπάνιες πρέπει να συνεχιστούν αλλά και να υπάρχουν προγράμματα χρηματοδοτούμενα στις χώρες προέλευσης για να μπορούν οι γυναίκες να βρίσκουν δουλειά στη χώρα τους για να μην αναγκάζονται να μεταναστεύσουν με το κόστος της ζωής τους...έχουμε πολύ δρόμο ακόμα...» (Επιστημονικό προσωπικό στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας- 3/04/2008).

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο παίζει η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση του κοινού όχι μόνο στην χώρα μας αλλά και ανά τον κόσμο καθότι η διεθνική σωματεμπορία αποτελεί ένα διακρατικό έγκλημα. «...είναι το να γίνει γνωστό το αντικείμενο, εδώ πολιτικοί δε ξέρουν τι είναι το trafficking, όσο περισσότερο υποψιασμένοι είμαστε όλοι είναι καλό. Επίσης οι υπηρεσίες να μάθουν να φέρονται σε αυτούς τους ανθρώπους θύματα που θα έχουν την πρώτη επαφή μαζί τους και να έχουμε μεταφραστές επίσης. Εμείς προσπαθήσαμε να πείσουμε τους φορείς έξω να προστατεύσουν τις κοπέλες τους όταν είναι εκεί να μη φύγουν από τα χέρια τους...είναι πολλοί μέσα και η αστυνομία...» (Υπεύθυνη υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΚΕΘΙ- (29/05/2008).

Είναι φανερό ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ακόμα προγράμματα κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης για γυναίκες θύματα σωματεμπορίας. «...το πολύ σημαντικό για μένα είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι πού σημαντικό και τα διαμερίσματα αφού βρίσκουν κάπου δουλειά να έχουν ένα σπίτι να έχουν μια ομαλή

επανένταξη και όχι σύμφωνα με τους κανονισμούς του κάθε ξενώνα. Να έχουν μια εργασία και ένα πρόγραμμα που να τις βοηθά, η άδεια παραμονής πληρώνεται μέσω ΙΚΑ που πρέπει να πληρώνουν από την τσέπη τους. Υπάρχουν πολλά λόγια χωρίς να υπάρχει ουσιαστική αντιμετώπιση της κατάστασης, αυτή είναι η δική μου άποψη...προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης λοιπόν..» (Κοινωνική λειτουργός σε ξενώνα υποδοχής θυμάτων trafficking- (15/05/2008). Και τέλος εκείνο που παραμένει δισεπίλυτο και προκαλεί σύγχυση με αμφίβολα αποτελέσματα είναι η ταυτοποίηση του θύματος όπως αναφέρθηκε και παραπάνω και χρήζει ιδιαίτερης βελτίωσης, «...βασικό πρόβλημα είναι η αναγνώριση των θυμάτων όπως σας είπα και πριν, εξαρτά την προστασία τους από την άσκηση ποινικής δίωξης από τους διακινητές. Για μας αυτό πρέπει να αλλάξει, ανεξάρτητα από πρόληψη και καταστολή θα πρέπει να επικεντρωθεί η προστασία στο θύμα και στα δικαιώματα του...αν ξεκινήσουμε σοβαρά από εκεί όλα τα άλλα είναι δευτερεύοντα...θα πρέπει να κάνουμε προσπάθειες εφαρμογής του νόμου σε όλες τις υπηρεσίες...» (Νομική σύμβουλος του Συνηγόρου του Πολίτη- 10/05/2008).

Όπως προκύπτει από όλα τα παραπάνω, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο παρά τις αδυναμίες που παρουσιάζει και τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διεθνικής σωματεμπορίας με αναγκαία προϋπόθεση τον συντονισμό και την συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών. Παρατηρείται βέβαια, ότι υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες που ανακύπτουν από την ελλιπή ενημέρωση, αρωγή και προστασία των αναγνωρισμένων θυμάτων με αποτέλεσμα πολλά από αυτά να μην τυγχάνουν ιδιαίτερης μεταχείρισης ως θύματα σωματεμπορίας. Σημαντικό εμπόδιο αποτελεί επίσης, η έλλειψη άμεσης και σαφώς προσδιορισμένης διαδικασίας για την αναγνώριση των θυμάτων από τον εισαγγελέα, αλλά και η απουσία αποτελεσματικού νομικού πλαισίου στήριξης από την ημέρα σύλληψης μέχρι να καταστούν αμετάκλητες οι δικαστικές αποφάσεις. Μεταξύ άλλων ανακύπτουν ιδιαίτερες δυσκολίες, στην κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των θυμάτων καθώς πολλές από τις πολιτικές και τα προγράμματα που είχαν εξαγγελθεί δεν υλοποιήθηκαν.

Επομένως, κρίνεται ιδιαίτερα αναγκαία η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού και η ολοκληρωμένη εκπαίδευση των φορέων και υπαλλήλων που ασχολούνται με το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας καθώς και μια περαιτέρω

νομοθετική αποσαφήνιση για την αναγνώριση και ταυτοποίηση των θυμάτων σωματεμπορίας. Τέλος είναι πολύ σημαντικό, να σχεδιαστούν και να χορηγηθούν προγράμματα και δράσεις κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης των γυναικών θυμάτων σωματεμπορίας και στην χώρα μας ως χώρα διακίνησης αλλά και στις χώρες προέλευσης ώστε να μπορέσουν τα άτομα να επαντεχθούν στον κοινωνικό ιστό, να αποκατασταθούν επαγγελματικά και να ξεφύγουν από τα κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω προκύπτουν πολύ βασικά και αξιόπιστα συμπεράσματα σχετικά με την περιγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων της εμπειρικής μας έρευνας με κύριο αντικείμενο τον ρόλο και την λειτουργία των τυπικών και άτυπων κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη, προστασία και καταστολή του φαινομένου της σωματεμπορίας καθώς και την αρωγή των θυμάτων.

Μετά από μια ενδελεχή βιβλιογραφική επισκόπηση στο αντικείμενο μας, παροχή συνεντεύξεων σε αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες και αποστολή κλειστού τύπου ερωτηματολογίου σε επαρχιακές υπηρεσίες μπορούμε να επεξεργαστούμε με βεβαιότητα την βασική υπόθεση εργασίας μας και να προχωρήσουμε σε ανάλυση περιεχομένου. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι τα ερωτηματολόγια που αποστείλαμε σε αρμόδιους φορείς εκτός Αθηνών δεν στάλθηκαν απαντημένα στο σύνολό τους, γεγονός που αποδεικνύει ότι η παρούσα κατάσταση που επικρατεί στις επαρχιακές πόλεις σχετικά με την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου του trafficking είναι αμφιλεγόμενης σημασίας. Είναι γεγονός ότι αντιμετωπίσαμε πολλά προβλήματα και δυσκολίες στην βάση της πρώιμης και τελικής διαχείρισης του κοινωνικού φαινομένου της σωματεμπορίας αλλά και στην προσπάθεια μας να έρθουμε σε επαφή με τις υπηρεσίες και τους οργανισμούς και να καταγράψουμε όχι μόνο τις αντιλήψεις τους γύρω από το trafficking αλλά και τις δυσλειτουργίες που ενδεχομένως προκύπτουν κατά τη διάρκεια ενασχόλησης τους με άλλους συναρμόδιους φορείς και με την προστασία και αρωγή των γυναικών θυμάτων. Ανεξάρτητα από κάθε είδους λειτουργικών και διαχειριστικών δυσκολιών, αντιμετωπίσαμε και την ψυχολογική φόρτιση εξαιτίας της σοβαρότητας και της σημαντικότητας του θέματος και της ευάλωτης θέσης των θυμάτων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, είμαστε σε θέση να επιβεβαιώσουμε την βασική υπόθεση εργασίας μας όπως την διατυπώσαμε στο αρχικό στάδιο της έρευνας, ως εξής : «Οι σύγχρονες μορφές μετανάστευσης που δεν στηρίζονται σε διμερείς συμβάσεις και στην νόμιμη ή τυπική μετακίνηση εργατικών χεριών, αλλά αντίθετα αποτελούν περισσότερο ανοργάνωτες και παράνομες μετακινήσεις διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων ενθαρρύνουν την κατασκευή νέων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας όπως αυτό του 'trafficking'. **Έτσι γίνονται αισθητά τα στοιχεία της**

προσωρινότητας και της ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου της σωματεμπορίας με αποτέλεσμα την μη επαρκή αντιμετώπισή του». Είδαμε και παραπάνω την αιτιατή σχέση που υφίσταται μεταξύ μετανάστευσης και διεθνικής σωματεμπορίας με συνδετικό στοιχείο την έννοια της μετακίνησης από χώρα σε χώρα και ειδοποιό διαφορά τα στοιχεία της στρατολόγησης, του εξαναγκασμού και της εκμετάλλευσης. Η αποθάρρυνση των νόμιμων μεταναστεύσεων και η μη υπογραφή των διμερών συμβάσεων, οδήγησαν σε μια εξάπλωση των μη οργανωμένων μεταναστεύσεων, όπου αυτές με τη σειρά τους ώθησαν στη δημιουργία κοινωνικών φαινομένων με ποικίλες διαστάσεις όπως αυτό της διεθνικής σωματεμπορίας.

Το trafficking λοιπόν είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο κοινωνικής παθογένειας, όπου όλοι οι κρατικοί και μη κρατικοί φορείς καλούνται να φροντίσουν για την πρόληψη και καταστολή του. Μέσα από τη διαδικασία της εμπειρικής μας έρευνας, καταφέραμε να εντοπίσουμε την προσωρινότητα και την ανεπάρκεια των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και καταπολέμηση του, πρέπει όμως να τονίσουμε ότι γίνονται εξαιρετικές προσπάθειες και στους δυο αυτούς άξονες. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας με σκοπό την πρόληψη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της απόλυτης απαξίωσης της εμπορίας γυναικών από την ελληνική κοινωνία δεν έχει όμως επιτευχθεί, καθώς οι δράσεις αυτές έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα. Είναι αναγκαία η χάραξη μιας στρατηγικής πρόληψης που να περιλαμβάνει σύνολο δράσεων οι οποίες να βρίσκονται μεταξύ τους σε λογική συνέχεια. Απαραίτητα λοιπόν είναι, στον άξονα της πρόληψης, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ανδρικού πληθυσμού, δηλαδή των δυνητικών δραστών, αλλά και δράσεις ευαισθητοποίησης για το σύνολο της κοινωνίας, μέρος των οποίων είναι απαραίτητο να εντάσσεται στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης πολύ σημαντική είναι η εκπαίδευση σε στοχευμένες ομάδες επαγγελματιών οι οποίες πιθανόν να έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας.

Επιπροσθέτως, εντός Ελλάδος, πραγματοποιούνται προσπάθειες δικτύωσης των φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων, οι πρωτοβουλίες δικτύωσης πρέπει να ενισχυθούν ακόμα περισσότερο σε όλα τα επίπεδα ακόμα και σε διακρατικά. Στον άξονα της δίωξης έχουν γίνει σημαντικά βήματα προόδου, παραμένουν όμως κάποια προβληματικά ζητήματα όπως

η εκπαίδευση των αστυνομικών, δικαστών και εισαγγελέων, η θεσμοθέτηση συστήματος προστασίας μαρτύρων και η έλλειψη εξειδικευμένων διερμηνέων. Πάγιο φαίνεται να αποτελεί το πρόβλημα της αναγνώρισης θυμάτων σωματεμπορίας και ταυτοποίησης τους ως τέτοια, καθότι η προστασία αυτών και των οικογενειών τους είναι ελλιπής.

Θεωρείται ότι το κράτος αδυνατεί να προστατεύσει το θύμα ή το υποψήφιο θύμα της εμπορίας όταν δεν εφαρμόζεται πραγματικά και αποτελεσματικά η σχετική ισχύουσα νομοθεσία ή όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στους αρμόδιους διοικητικούς μηχανισμούς για την παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα.⁶⁷ Προτείνεται η δημιουργία και λειτουργία περισσότερων δομών στήριξης για παράδειγμα ξενώνες, νομική αρωγή, εξειδικευμένη νομική υποστήριξη. Δεδομένου του η επαγγελματική αποκατάσταση αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την κοινωνική επανένταξη των θυμάτων είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την πρόσβαση των θυμάτων στην αγορά εργασίας. Προς επίτευξη αυτού του σκοπού είναι ανάγκη να αναπτυχθούν περισσότερες δράσεις για την ευαισθητοποίηση των εργοδοτών. Τέλος, όσον αφορά το κομμάτι των μεταναστευτικών πολιτικών θα ήταν θεμιτή μια ενδεχόμενη αλλαγή στη βάση αυτών και μια ενθάρρυνση των νόμιμων μεταναστευτικών ρευμάτων σε συνδυασμό με την καλή φύλαξη των συνόρων κάθε χώρας, μέσα από την τάση της διεθνικότητας, για την αποφυγή φαινομένων όπως αυτό της διεθνικής σωματεμπορίας.

Είναι υψίστης σημασίας η ευαισθητοποίηση, η επαγρύπνηση και ο συντονισμός όλων των φορέων καθώς και η αύξηση της κοινωνικής συνείδησης της κοινωνίας των πολιτών ώστε να βρεθούμε ένα βήμα μπροστά από τα οργανωμένα κυκλώματα του εγκλήματος αυτού. Ας ελπίσουμε, σε ένα γενικότερο επίπεδο, ότι η κρατική μηχανή και οι υπόλοιποι φορείς και οργανώσεις θα δραστηριοποιηθούν περισσότερο μέσα στην επόμενη δεκαετία ώστε με την συνεισφορά όλων, η οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών μεταναστριών στην Ελλάδα σίγουρα δεν θα απαλειφθεί, πάντως θα αναχαιτιστεί σημαντικά.

⁶⁷ βλ. Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2002, *Κρίσεις για το σχέδιο νόμου για την «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»*, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ).

ΠΗΓΕΣ

- Ηλεκτρονική διεύθυνση του ΚΕΘΙ: www.kethi.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση του Equal: www.equal.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση της Γ.Γ.Ι : www.isotita.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών: www.womenlobby.org
- Έντυπο ενημερωτικό υλικό από το ΚΕΘΙ / Φυλλάδια « *Ισότητα στην Πράξη!* »
- Ηλεκτρονική διεύθυνση του Συνηγόρου του Πολίτη : www.synigoros.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης : www.ydt.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Αλληλεγγύη» : www.solidarity.gr
- Ηλεκτρονική διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : ec.europa.eu/index.el.htm
- Ν.2910/2001
- Ν.3064/2002
- Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 233.
- Ν.3386/2005
- Ν. 3536/2007
- Ομιλία σε συνέδριο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου, Μοσκόφ Η. *Η συμμετοχή της Ελλάδας στο Δίκτυο Ανθρώπινης Ασφάλειας και το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων.*
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2007, *Απολογισμός Έργου 2004-2007*, Αθήνα.
- Ετήσια Έκθεση 2007 Περίληψη, 2008, Συνήγορος του Πολίτη, Αθήνα.
- Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, 2007, *Οδηγός Συμβουλευτικής για Γυναίκες-Θύματα της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα.
- Α.Σ.Π.Ι.Δ.Α- EQUAL, 2007, *Οδηγός πληροφόρησης και καθοδήγησης για θύματα εμπορίας ανθρώπων*, Αθήνα.
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Πρότασης : COM/2001/0854-CNS 2001/0024, http://www.ecre.org/eu_developments/cmtraffick.pdf
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Σύστασης: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2002/eu_502_PC0071.pdf
- U.S. Department of State, *Trafficking Victims Protection Reauthorization Act of 2003*, text at: <http://www.state.gov/documents/organization/28225.pdf>

- U.S. Department of State, *Attorney General's Annual Report to Congress on U.S. Government Activities to Combat Trafficking in Persons 2005*, text at: <http://www.usdoj.gov/ag/annualreports/tr2005/agreporhumantrafficking2005.pdf>
- U.S. Department of State, *Trafficking in Persons Report 2006*, text at: <http://www.state.gov/documents/organization/66086.pdf> και <http://usinfo.state.gov/gi/globalissues/humantrafficking.html>

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., 2002, *Κρίσεις για το σχέδιο νόμου για την «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»*, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), Αθήνα.

Λάζος Γρ., 2002, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Η εκδιδόμενη*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

Λάζος Γρ., 2002, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο πελάτης*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

Λάζος Γρ. (σε συνεργασία με Μ. Ζάννη), 2003, *Η διακίνηση και εμπορία γυναικών και παιδιών στην Ελλάδα κατά την περίοδο Ιουν. 2002-Ιανουαρ. 2003*, *StopNow trafficking*, Αθήνα.

Λυδάκη Α., 2001, *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.

Μαγγανάς Αντ.Α., 1994, *Τα εκδιδόμενα άτομα- πορνεία: παρέκκλιση ή παράβαση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

Μαράτου-Αλιμπράντη Α., 2007, *Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα- Τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του Κ.Ε.Θ.Ι.*, Αθήνα.

Μουσούρου Α.Μ., 1991, *Μετανάστευση και Μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.

Μπάγκαβος Χ. και Παπαδοπούλου Δ., *Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, Ενημερωτική μελέτη ΙΝΕ-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

- Παπαγιαννοπούλου Μ.Χ.**, 2007, *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς (ενημερωτική μελέτη)*, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, Αθήνα.
- Παπαδοπούλου Δ.**, 1999, *Κοινωνικός Αποκλεισμός για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...*, εκδ. Αρμός, Αθήνα.
- Παύλου Μ. και Χριστόπουλος Δ.**, 2004, *Η Ελλάδα της Μετανάστευσης- Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Στρατηγάκη Μ.**, 2006, *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Συκιώτου Α.Π.**, 2003, *Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Ταπεινός Γ.Φ.**, 1993, *Στοιχεία Δημογραφίας*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Τσακλάγκανου Γ.**, 2002, *Ενημερωτική μελέτη για τη διεθνική σωματεμπορία (trafficking)*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), Αθήνα.
- Τσιγκρής Αγγ.Α.**, 1997, *Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας-Τα αποτελέσματα μιας έρευνας*, εκδ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Τσιγκρής Αγγ.Α.**, 2000, *Τα σεξουαλικά εγκλήματα-Εγκληματολογικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας*, εκδ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Ψημμένος Ι.**, 1995, *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια-Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.
- Ψημμένος Ι.**, 2008, *Οικιακή Εργασία των Μεταναστριών και Κοινωνική Προστασία- Η περίπτωση των γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson B & Davidson J.**, 2002, *Trafficking – A Demand Led Problem? A Multi-country Pilot Study*, Save the Children, Stockholm.
- Antonopoulos G. & Winterdyk G.**, 2006, “The Smuggling of Migrants in Greece. An Examination of its Social Organization” *European Journal of Criminology*.
- Baldwin-Edwards M.**, 2004, *Immigration into Greece, 1990-2003: A Southern European Paradigm*, European Population Forum.
- Bertone, A.M.**, 2000, *Sexual Trafficking in Women: International Political Economy and the Politics of Sex*, Gender Issues, London.

- Chew L.**, 1999, *Global Trafficking in Women: Some Issues and Strategies*, Women's Studies Quarterly.
- Clark M.A.**, 2003, "Trafficking in Persons: an issue of human security" *Journal of Human Development* Vol.2, no2.
- Doezema J.**, 2000, *Loose Women or Lost Women?: The Re-emergence of the Myth of White Slavery in Contemporary Discourse of Trafficking in Women*, Gender Issues.
- Emke-Poulopoulos I.**, 2003, *Trafficking in Women and Girls for the Sex Trade: The Case of Greece*, The Greek Review of Social Research, Athens.
- Emke-Poulopoulos I.**, 2001, *Trafficking in Women and Children: Greece a Country of Destination and Transit*, IMEO-IDHM, Athens.
- Galiana C.**, 2000, *Working Paper: Trafficking in Women*, European Parliament Directorate General for Research, Brussels.
- Goodey J.**, 2003, *Migration, crime and victim hood -Responses to sex trafficking in the European Union*, Sage Publications, London.
- Hajdinjak M.**, 2002, *Smuggling in Southeast Europe*, Center for the Study of Democracy, Sofia.
- Jandl. M.**, 2007, "Irregular Migration, Human Smuggling and the Eastern Enlargement of the European Union" *Center of Migration Studies of New York*, Vol.41, no2.
- Krause K. & Williams M.C.**, 1996, *Broadening the Agenda of Security Studies: Policies and Methods*, Mershon International Studies Review.
- La Strada.**, 2003, *Prevention of Trafficking in Women in Central and Eastern Europe*, Dutch Foundation against trafficking in Women.
- Lazaridis G.**, 2001, *Trafficking and Prostitution -The Growing Exploitation of Migrant Women in Greece*, Sage Publications, London.
- Lindstrom N.**, 2004, "Regional Sex Trafficking in the Balkans-Transnational Networks in an Enlarged Europe" *M.E.Sharpe* Vol.51, no3.
- Nanette J.D.**, 1993, *Prostitution-An International Handbook on Trends, Problems and Policies*, Greenwood Press.
- Truong T.D.**, 2003, *Gender Exploitative Migration and the Sex Industry: A European Perspective*, Sage Publications, London.
- Von Struensee S.**, 2000, 'Sex Trafficking: A Plea for Action', *European Law Journal*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: « Οι σύγχρονες μορφές μετανάστευσης που δεν στηρίζονται σε διμερείς συμβάσεις και στην νόμιμη ή τυπική μετακίνηση εργατικών χεριών, αλλά αντίθετα αποτελούν περισσότερο ανοργάνωτες και παράνομες μετακινήσεις διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων ενθαρρύνουν την κατασκευή νέων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας όπως αυτό του ‘trafficking’. Έτσι γίνονται αισθητά τα στοιχεία της προσωρινότητας και της ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου της σωματεμπορίας με αποτέλεσμα την μη επαρκή αντιμετώπισή του ».

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Το προφίλ του οργανισμού. (η νομική μορφή του, οι βασικοί του στόχοι και στρατηγικές)
- Ιστορικά στοιχεία ίδρυσης του οργανισμού (χρονολογία ίδρυσης, λόγοι ίδρυσης, δυσκολίες και εμπόδια ίδρυσης)
- Πεδία δραστηριοποίησης του οργανισμού (χώροι και τομείς)
- Προσωπικό και χρήστες του οργανισμού - Διαμεσολάβηση με δημόσιους φορείς και υπηρεσίες
- Συνεργασία με άλλους φορείς (δημόσιους, ιδιωτικούς, ομοειδείς ή όχι)

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

- Τα προγράμματα του οργανισμού για την μετανάστευση
- Τα προγράμματα του οργανισμού για την διεθνική σωματεμπορία
- Τα τρέχοντα προγράμματα
- Προβλήματα και δυσκολίες στην υλοποίηση των προγραμμάτων

ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

- Ποιοι θεωρείτε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου του trafficking.
- Πως αντιμετωπίζει ο οργανισμός το φαινόμενο της μετανάστευσης με τις νέες της μορφές σε σχέση με τα προγράμματα και τις δράσεις του, πως αντιλαμβάνεται την μετανάστευση ιδιαίτερα στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής.

- Πως αντιλαμβάνεται ο οργανισμός το νέο κοινωνικό φαινόμενο της σωματεμπορίας, ποιες είναι οι διαστάσεις που παίρνει στην Ελλάδα.
- Πως αντιμετωπίζει ο οργανισμός το trafficking στους άξονες της πρόληψης και καταστολής αλλά και αν υπάρχει στον άξονα της προστασίας των θυμάτων.
- Ποια είναι τα ποσοστά επιτυχίας του οργανισμού όσον αφορά την αντιμετώπιση του trafficking και των θυμάτων που υποδέχεται.
- Πόσα από τα θύματα τελικά καταφέρνουν να επαναπατριστούν ή να επανενταχθούν κοινωνικά και επαγγελματικά στην χώρα υποδοχής.
- Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση και συνεργασία με άλλους φορείς όσον αφορά την αντιμετώπιση της μετανάστευσης και της σωματεμπορίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Προτάσεις για βελτίωση των πολιτικών πρόληψης και καταστολής του φαινομένου του trafficking. (τι παραπάνω θα μπορούσε να σχεδιαστεί ή να προβλεφθεί για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου).

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Προς την Υπηρεσία Σας

- Αθήνα 31/05/2008-

-ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ-

Εγώ η Χριστίνα Τσακάλου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, στο τμήμα «Κοινωνικής Πολιτικής-Μεθοδολογία και Εφαρμογές», εκπονώ διπλωματική εργασία με θέμα “Διαδικασίες Κοινωνικού Αποκλεισμού των μεταναστριών γυναικών στην ελληνική κοινωνία: η περίπτωση των θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης”.

Για το σκοπό αυτό σας παρακαλώ θερμά, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων σας, να συμπληρώσετε το σχετικό επισυναπτόμενο ερωτηματολόγιο μέσα στο χρονικό περιθώριο των επτά ημερών και να το αποστείλετε στην ανωτέρω διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (για περισσότερες πληροφορίες, τηλ. 6942993116). Θα εκτιμηθεί πολύ η συμμετοχή σας για την εμπειριστατωμένη ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Σας ευχαριστώ πολύ,

Με εκτίμηση,

Χριστίνα Τσακάλου

Πάντειο Πανεπιστήμιο.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1.) Ποιο είναι το νομικό προφίλ του οργανισμού σας ;

- Δημόσιος φορέας
- Ιδιωτικός φορέας
- Μη κυβερνητική οργάνωση
- Άλλο

2.) Ποια είναι τα πεδία δραστηριοποίησης του οργανισμού σας ;

- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών
- Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση προγραμμάτων
- Διεξαγωγή ερευνών και μελετών
- Ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και επιμόρφωση φορέων
- Όλα τα παραπάνω
- Άλλο

3.) Διαθέτετε προγράμματα για την κοινωνικά ευπαθή ομάδα των μεταναστών και αν ναι ποια είναι αυτά ;

- Ναι - Όχι

.....

.....

.....

.....

.....

4.) Διαθέτετε προγράμματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου του trafficking και αν ναι ποια είναι αυτά ;

- Ναι - Όχι

.....

.....

.....

.....

.....

5.) Αντιμετωπίζετε προβλήματα και δυσκολίες στην υλοποίηση των προγραμμάτων σας; Αν ναι, τι φύσεως είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε ;

-Ναι -Όχι

.....
-Οργανωτικά
-Διοικητικά -Συμμετοχής
-Χρηματοδότησης -Άλλο
-Δικτύωσης

6.) Συνεργάζεστε με άλλους φορείς για την επίλυση των θεμάτων σας ; Αν ναι με ποιους;

-Ναι -Όχι

7.) Θεωρείτε ότι οι νέες μορφές μετανάστευσης (άτυπη ή μη νόμιμη) συμβάλλουν στην εμφάνιση φαινομένων όπως του trafficking;

-Ναι -Όχι -Κάποιες φορές ναι

8.) Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι κυριότεροι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου του trafficking;

-Φτώχεια σε αναπτυσσόμενες χώρες
-Εμπόλεμες συγκρούσεις
-Ζήτηση εργατικών χεριών και απασχόληση
-Ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών
-Οργανωμένα δίκτυα
-Άλλο.....
-Συνδυασμός όλων των παραπάνω

9.) Το ποσοστό των θυμάτων trafficking που απευθύνεται σε εσάς καταφέρνει να επαναπατριστεί ή να επανενταχθεί στην κοινωνία-χώρα υποδοχής;

-Ναι -Όχι -Κάποιες φορές ναι

10) Πως πιστεύετε ότι επιδρά το εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο των γυναικών στην προσέλκυση ως θυμάτων από τους σωματέμπορους/ διακινητές;

-Πολύ -Λίγο -Καθόλου

11) Πως πιστεύετε ότι επιδρά η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής στην παραμονή των θυμάτων σε δουλική κατάσταση;

- Πολύ -Λίγο -Καθόλου

12) Διαθέτετε ξενώνες παραμονής και περίθαλψης θυμάτων trafficking ;

-Ναι -Όχι

13) Θεωρείτε ότι το νομικό πλαίσιο στήριξης στην Ελλάδα καλύπτει και προστατεύει τα θύματα trafficking ;

-Ναι -Όχι

14) Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα δυνατά και ποια τα αδύναμα σημεία του νομικού πλαισίου στήριξης;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

15) Θα ήθελα να μου αναφέρετε ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου του trafficking.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ.

Κατά το έτος 2007, οι Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας επιλήφθηκαν σε 41 υποθέσεις Εμπορίας Ανθρώπων και Σωματεμπορίας (οι 29 είναι σεξουαλικής εκμετάλλευσης), εκ των οποίων οι 17 διαπράχθηκαν από Εγκληματικές Οργανώσεις. Από τις έρευνες και τις προανακρίσεις των υποθέσεων αυτών κατηγορήθηκαν 121 δράστες Έλληνες και αλλοδαποί, ενώ υπήρξαν 100 παθόντες θύματα οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, από τα οποία 35 ζήτησαν και τους παρασχέθηκε αρωγή και προστασία από την πολιτεία. Επισημαίνεται ότι, η πλειονότητα των θυμάτων βρίσκεται νόμιμα στη χώρα μας και για το λόγο αυτό δήλωσαν στις επιληφθείσες υπηρεσίες ότι δεν επιθυμούν να τεθούν υπό την προστασία της Πολιτείας και έχουν ήδη αναχωρήσει για τις πατρίδες τους, ενώ ένας μικρός αριθμός βρίσκεται ακόμα στη χώρα μας.

-ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ-ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ-

<u>ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ</u>	<u>ΓΥΝΑΙΚΕΣ</u>
ΑΛΒΑΝΙΑΣ	1
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ	15
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑΣ	-
ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ	2
ΝΙΓΗΡΙΑΣ	4
ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	3
ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ	20
ΡΩΣΙΑΣ	18
ΣΟΥΔΑΝ	1
Τελικό Σύνολο	64

Πηγή : Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, 2007.

-ΔΡΑΣΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ-ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ-

ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΛΒΑΝΙΑΣ	4	-	4
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ	17	9	16
ΕΛΛΑΔΑΣ	41	7	48
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	1	1	2
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	-	2	2
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	2	-	2
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	3	4	7
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13	5	18
ΡΩΣΙΑ	2	10	12
Τελικό Σύνολο	83	38	121

Πηγή : Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, 2007.

-ΠΑΡΟΧΗ ΑΡΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ-

ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	Παροχή αρωγής & προστασίας	Διάταξη Εισαγγελέα	Συνεργασία ΚΟ & ΜΚΟ	Συνεργασία με Διπλωματικές Αρχές	Συνεργασία με ΔΟΜ.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ	7	3	4	13	5
ΝΙΓΗΡΙΑΣ	3	3	3	3	-
ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	3	3	3	-	-
ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ	12	3	14	11	9
ΡΩΣΙΑΣ	10	5	5	1	1
Τελικό Σύνολο	35	17	29	18	15

Πηγή : Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, 2007.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.

-ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ-

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε δυο λόγια για τον οργανισμό σας, το νομικό του προφίλ, τους κύριους στόχους και τις στρατηγικές σας.**

Απάντηση : Η Γενική Γραμματεία Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών σαν στόχο έχει να προωθήει δράσεις που στοχεύουν και στην ισότητα των δυο φύλων και στην καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Αναπτύσσει δραστηριότητες με δυο συμβουλευτικά κέντρα με άξονες την ενδοοικογενειακή βία και τη βία κατά των γυναικών, είναι ο πρώτος φορέας που ασχολήθηκε με αυτό το κομμάτι, το πρώτο συμβουλευτικό κέντρο ιδρύθηκε το 1988 για την προστασία των θυμάτων γυναικών βίας. Απώτερος στόχος είναι η ενδυνάμωση των γυναικών, το 1999 λειτούργησε και το δεύτερο συμβουλευτικό κέντρο στον Πειραιά και είναι στελεχωμένα με κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ψυχιάτρους, βέβαια έχουν και ανοιχτές γραμμές και δέχονται τηλεφωνήματα από όλη την Ελλάδα. Όσον αφορά την μετανάστευση η Γ.Γ.Ι. έχει αναπτύξει δράσεις από το μέτρο 5.3, γίνεται ετήσια έκθεση και επεξεργασία και ποιοτική αξιολόγηση των περιστατικών που έχουμε ασχοληθεί δέχεται έναν σημαντικό αριθμό αλλά και τριπλάσιο αριθμό κλήσεων, βγάζουμε και δείκτες γύρω από το προφίλ των δραστών και των θυμάτων και του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Ερώτηση: - **Ποιοι νομίζετε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Κυρίως είναι η φτώχεια και η ανεργία που πλήττει περισσότερο τις γυναίκες που εξαναγκάζονται να αναζητήσουν μια καλύτερη τύχη σε μια άλλη χώρα, έτσι γίνονται πιο ευάλωτες στα κυκλώματα σωματεμπορίας. Φεύγοντας για αλλού και μέσα από μια νόμιμη διαδικασία οι διακινητές βρίσκουν εύκολα θύματα και τις αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν τα μέσα για τη μετάβασή τους σε μια χώρα με βίζα και παραπλανητικές υποσχέσεις με μεγάλες αποδοχές κατορθώνουν να τις πείσουν. Η φτώχεια, η ανέχεια και η προσδοκία τις καθιστούν εύκολα θύματα και γίνονται όργανα των κυκλωμάτων. Η μεγαλύτερη εισροή μεταναστών γίνεται από τις Ανατολικές χώρες με μεγάλη οικονομική εξαθλίωση, σαφώς έρχονται παράνομα πρέπει να έχουν βίζα δεν είναι εύκολο άρα αυτός που τις αναλαμβάνει δεν είναι ένας για αυτό μιλάμε για κύκλωμα.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε εάν μια αλλαγή στην μεταναστευτική πολιτική της χώρας μας, όπως για παράδειγμα η διεθνικότητα, θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Πολύ σημαντικό βήμα η διεθνικότητα ίσως βοηθούσε. Ξέρετε μια γυναίκα μπορεί να πέσει και θύμα όταν φτάσει στη χώρα και να την εξαφανίσουν, έτσι λειτουργούν τα κυκλώματα. Βέβαια και θα βοηθούσε.

Ερώτηση: - **Όσον αφορά τον άξονα της πρόληψης και καταστολής ποιες είναι οι δράσεις σας;**

Απάντηση : Ο στόχος είναι η ενημέρωση των γυναικών εν δυνάμει θυμάτων για να ξέρουν και να είναι υποψιασμένες στις μεγάλες υποσχέσεις και στις μεγάλες προσδοκίες για αυτό και έχουμε χρηματοδοτήσει και έκδοση ενημερωτικών εντύπων στις χώρες προέλευσης γιατί πρέπει να γνωρίζουν πριν μεταναστεύσουν τι πρέπει να προσέχουν να μην εμπιστεύονται εύκολα αυτούς που τους υπόσχονται μεγάλες αποδοχές. Διοργανώνουμε ημερίδες και καμπάνιες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης συμμετείχαμε και στην πρώτη ομάδα καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων και σεμινάρια κάνουμε. Η αστυνομία συνεργάζεται με φορείς όπως ο ΔΟΜ που κάνει τον επαναπατρισμό των γυναικών που έχει τους μηχανισμούς να το κάνει με γραφεία και δομές και συνοδεύει τα θύματα μέχρι να φτάσουν, μπορεί και να τις εντάξει και σε προγράμματα με ξενώνες και εργαστήρια ώστε να μάθουν κάτι να σταθούν στα πόδια τους. Αυτό το κομμάτι λειτουργεί πολύ καλά βέβαια πολλά από τα θύματα που επιστρέφουν στην χώρα τους γυρνάνε στα ίδια.

Ερώτηση: - **Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Παίζει πολύ σημαντικό ρόλο γιατί κανένας φορέας από μόνος του δε μπορεί να διαχειριστεί ένα τόσο τεράστιο κοινωνικό φαινόμενο, η συνεργασία επιβάλλεται και σαφώς υπάρχει και δίκτυα συνεργασίας που ξέρει ο καθένας ποιον θα καλέσει αν προκύψει κάτι και με άλλες χώρες μέσα στις διακρατικές συμφωνίες επειδή το έγκλημα είναι διακρατικό.

Ερώτηση: - **Θεωρείτε ότι το νομοθετικό πλαίσιο είναι επαρκές;**

Απάντηση : Νομίζω ότι με τις βελτιώσεις που έγιναν το νομοθετικό πλαίσιο έχει βελτιωθεί σημαντικά, ξεκινήσαμε με έναν νόμο και έχουν υπάρξει και μέτρα για την προστασία των θυμάτων και ποινές για τους δράστες.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου αναφέρετε κάποιες ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία του φορέα σας και γενικά, σχετικά με το αντικείμενο της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Ευχαριστημένος ένας φορέας δεν μπορεί ποτέ να είναι, πρέπει συνεχώς τα πράγματα να εξελίσσονται και να βελτιώνονται, ποτέ δεν θα πούμε ότι λύσαμε το πρόβλημα του trafficking, σίγουρα πιστεύω ότι εξακολουθούν να είναι γυναίκες σε κυκλώματα, έχουμε ακόμα πολλά να κάνουμε και δημιουργία ξενώνων και οι καμπάνιες πρέπει να συνεχίζονται. Δεν νοείται να υπάρχει άγνοια για το φαινόμενο γιατί συντηρείται από τους πελάτες, οι οποίοι πελάτες πρέπει να γνωρίζουν ότι οι γυναίκες που επισκέπτονται δεν το κάνουν με τη θέληση τους και είναι θύματα κυκλωμάτων συμβάλλουν στο καθεστώς αυτών των γυναικών. Σαφώς πρέπει να γίνουν πολλά και οι προσπάθειες να συνεχίζονται για παράδειγμα στις γραμμές σας να ενημερώνονται τα θύματα και να μιλάνε στη γλώσσα τους για να εκφράζονται ελεύθερα αν τους δοθεί η ευκαιρία να ξεφύγουν, σε αυτό το κομμάτι πρέπει να δουλέψουμε δεν το έχουμε ξεπεράσει. Στο κομμάτι της επαγγελματικής αποκατάστασης για όσες γυναίκες θέλουν να παραμείνουν στη χώρα μας. Κυρίως είναι η ενημέρωση, η πρόληψη, οι καμπάνιες πρέπει να συνεχιστούν και στις χώρες προέλευσης των θυμάτων, έχουν γίνει πολλές δράσεις αλλά να είναι συνεχείς και να υπάρχουν προγράμματα χρηματοδότησης για να μπορούν οι γυναίκες να βρίσκουν εύκολα εργασία στη χώρα τους για να μην αναγκάζονται να μεταναστεύσουν με ότι αυτό μπορεί να σημαίνει. Το trafficking είναι εκμετάλλευση σε καθεστώς δουλείας.

-ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ-

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε δυο λόγια για τον οργανισμό σας, το νομικό του προφίλ, τους κύριους στόχους και τις στρατηγικές σας.**

Απάντηση : Είμαστε ευρύτερος δημόσιος φορέας, εποπτευόμαστε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών από κει και πέρα συνεργαζόμαστε με φορείς και προγράμματα, έχουμε προγράμματα σε σχολεία όταν πρόκειται να επισκεφθούμε έναν τόπο επικοινωνούμε με δημοτικές αρχές με την αστυνομία, με τον

στρατό, με μη κυβερνητικές οργανώσεις με διάφορους συλλόγους κοινωνικών λειτουργών με όλους. Όσον αφορά την μετανάστευση αυτήν την ώρα τα προγράμματα έχουν τελειώσει είχαμε το EQUAL κάναμε συμβουλευτική μέσα στην σύμπραξη σαν εταίροι, πετυχαίνουμε τους σκοπούς με προγράμματα για το trafficking απευθυνόμαστε στο Υπουργείο Εσωτερικών όπου χρηματοδοτούνται προγράμματα για την διεθνική σωματεμπορία και είχαμε κάνει εκπαίδευση ελληνικών φορέων που ασχολούνται με το trafficking, αν δεν έχουμε προγράμματα δεν κάνουμε τίποτα. Έχουμε βγάλει και οδηγούς για τη σωματεμπορία, με τον νέο νόμο μπορούν και να εργαστούν στη χώρα και με τη συμβουλευτική σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ τους βρίσκουμε μια δουλίτσα, πρακτικά αυτό γίνεται σαφώς νόμοι και υπάρχουν είναι εύνομο κράτος η Ελλάδα αλλά δεν ακολουθούνται, αν βρεις το θύμα και το αναγνωρίσεις πρέπει να ξεφύγει. Το μεγάλο πρόβλημα είναι αυτό να αποκατασταθούν, τώρα πια η αστυνομία έχει εκπαιδευθεί αρκετά και προσπαθεί να εκπαιδεύσει κάποιους ειδικούς που να ξέρουν πώς να φερθούν στα θύματα.

Ερώτηση: - Ποιοι νομίζετε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου της σωματεμπορίας;

Απάντηση : Οι θύτες, ο πελάτης, η ζήτηση με την προσφορά είναι άρρηκτα δεμένες όταν δεν ζητάς κάτι δεν υπάρχει ... Το θέμα εδώ είναι ότι θα πρέπει να υπάρχει εκπαίδευση στα σχολεία για τα δικαιώματα του ανθρώπου και σοβαρή εκπαίδευση! Επίσης αυτές οι κοπέλες έχουν ανάγκη από δουλειά να μάθουν κάτι να κάνουν και βέβαια να τα κρύψεις και να τα προστατεύσεις γιατί κινδυνεύουν συνεχώς. Η επαρχία έχει ακόμα πρόβλημα αλλά αναλογικά με την Αθήνα έχουμε πιο λίγες υπηρεσίες, το χρηματοδοτικό είναι το πρόβλημα, επίσης υπάρχει πρόβλημα στην ταυτοποίηση του θύματος..

Ερώτηση: - Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σωματεμπορίας;

Απάντηση : Υπάρχει δίκτυο, προσπαθούμε να γίνουμε καλύτεροι, εμείς δεν έχουμε καταφύγιο κάποιιοι φορείς έχουν γίνει μόνο για να κάνουν προγράμματα και κάποιιοι άλλοι για να κάνουν ουσιαστική δουλειά. Δεν υπάρχει όμως οργανωμένο δίκτυο και ο νόμος ουσιαστικά την καλύπτει αναγκαστικά πρέπει να υπάρχει συνεργασία δεν μπορεί ένας οργανισμός να τα κάνει όλα κάθε φορέας κάνει τα δικά του ακόμα και οι ξενώνες έχουν συγκεκριμένο διάστημα διαμονής. Εμείς προσπαθήσαμε σε αποστολή μας στις

χώρες αυτές να πείσουμε τους φορείς να ότι υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι για να βρουν δουλειά γιατί όταν φύγουν από αυτά πρέπει και να τους βρεις και κάτι να κάνουν ως επανένταξη.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε εάν μια αλλαγή στην μεταναστευτική πολιτική της χώρας μας, όπως για παράδειγμα η διεθνικότητα, θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Βέβαια παίζει πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η μεταναστευτική πολιτική γιατί όταν οι κοπέλες δεν έχουν χαρτιά...Σαφώς μπορεί να μειωνόταν με την διεθνικότητα, γίνεται προσπάθεια για την λαθρομετανάστευση στη χώρα μας, υπάρχει ένα ποσοστό που δεν έχει χαρτιά οι περισσότερες είναι νόμιμες.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου αναφέρετε κάποιες ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία του φορέα σας και γενικά, σχετικά με το αντικείμενο της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Κοιτάζτε, στην αρχή ακόμα βρισκόμαστε. Είναι ένα νέο φαινόμενο για την Ελλάδα, από το '90 και μετά με την πτώση του σοσιαλισμού εδώ μιλάμε για δουλεία... Αυτοί οι άνθρωποι που είναι στα κυκλώματα, όσους νόμους και να βγάλουμε εμείς και όση προστασία και να προσφέρουμε αυτοί είναι πάντα μπροστά και πρέπει να τους κυνηγάμε. Είναι το να γίνει γνωστό το αντικείμενο, εδώ πολιτικοί δεν ξέρουν τι είναι το trafficking, όσο περισσότερο υποψιασμένοι είμαστε καλό είναι. Οι υπηρεσίες θα πρέπει να μάθουν πώς να φέρονται σε αυτούς τους ανθρώπους που θα έχουν την πρώτη επαφή μαζί τους. Εμείς προσπαθήσαμε να πείσουμε τους φορείς έξω να προστατεύσουν τις κοπέλες τους όταν είναι εκεί να μη φύγουν από τα χέρια τους, είναι πολλοί μέσα και η αστυνομία...

- ΞΕΝΩΝΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ «ΣΤΟΡΓΗ» -

Ερώτηση: - **Τι κατηγορίες κοινωνικά ευπαθών ομάδων φιλοξενείτε εδώ;**

Απάντηση : Εδώ φιλοξενούμε κακοποιημένες γυναίκες και θύματα εμπορίας γυναίκες και παιδιά. Αυτή τη στιγμή φιλοξενούμε 11 γυναίκες και 10 παιδιά, είμαστε ξενώνας ως υποδομή της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Αλληλεγγύη» και ουσιαστικά ανήκουμε στο κομμάτι της πρόληψης είμαστε δηλαδή σαν πυροσβεστικά μέσα αν θέλουν οι κοπέλες

κάπου να φιλοξενηθούν να μείνουν για το διάστημα περίσκεψης , δίνουμε μια στήριξη στα θύματα αν θέλετε.

Ερώτηση: - **Ποιοι νομίζετε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Για τις κοπέλες του Ανατολικού μπλοκ αντιμετωπίζουν τεράστιο πρόβλημα φτώχειας εκεί πέρα ειδικά σε Αλβανία τυγχάνει να τις πουλάνε συχνά οι ίδιοι τους οι συγγενείς. Πιστεύουν και στο εύκολο χρήμα δε φαντάζονται τι θα βρουν εδώ, το ζύλο και τους βιασμούς φαντάζονται ότι θα κάνουν μια καλλιτεχνική δουλειά.

Ερώτηση: - **Συνεργάζεστε με άλλους φορείς, πως φτάνουν οι κοπέλες σε εσάς;**

Απάντηση : Εμάς μας τις στέλνουν από τη ΓΑΔΑ είναι δηλαδή αναγνωρισμένα θύματα, έχουν περάσει από εισαγγελείς ή από άλλους ξενώνες που για κάποιους λόγους δεν μπορούσαν άλλο να τις φιλοξενήσουν, δεν παίρνουμε δηλαδή από τον δρόμο να μαζέψουμε θύματα. Είναι πολλές οι περιπτώσεις που έχουν φιλοξενηθεί με τη θέληση τους έχουν επαναπατριστεί αλλά συνήθως μπλέκουν στα ίδια γρανάζια είναι και πολύ δύσκολη εδώ η αγορά εργασίας το να βρουν δουλειά και να επιβιώσουν και πολύ συχνά υποπτευόμαστε ότι ξαναγυρίζουν στα ίδια...Αυτό που μπορώ να σας πω είναι ότι κοπέλες από Ρωσία ξανακάνουν τα ίδια πράγματα, έχει τύχει κοπέλα που πηγαينوερχόταν και την τελευταία φορά την πιάσανε την κλειδώσανε και έτσι έγινε πάλι θύμα.

Ερώτηση: - **Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Σε εμάς τι επαφές μας τι κάνει η ΓΑΔΑ και ο ΔΟΜ πολύ καλά σε επίπεδο δομών. Πιστεύω ότι πρέπει να υπάρχει μια ευαισθητοποίηση των φορέων σε σχέση με τα θύματα και μια εκπαίδευση και σεμινάρια, πολλές φορές τις κλείνουν και μέσα. Η εμπειρία μου δείχνει ότι υπάρχει κάποια ευαισθητοποίηση στα κεντρικά των Αθηνών, αν πάμε λίγο πιο έξω δεν υπάρχει στην επαρχία δεν γίνεται τίποτα απολύτως, στα Γιάννενα που είναι κοντά στην Αλβανία φιλοξενούν 2 θύματα το χρόνο δεν μπορεί να με πείσει κανείς ότι εκεί δεν υπάρχουν θύματα και αν τις ρωτήσεις θα σου πουν ότι έχουν περάσει από όλη την Ελλάδα ή κάποια στιγμή από το πού ζύλο παραδοθήκανε, στην Κρήτη ας πούμε γίνεται χαμός. Η Αττική είχε πολλούς ξενώνες, κλείσανε λόγω

διακοπής των προγραμμάτων. Τώρα πως ένα ολόκληρο κράτος δεν φροντίζει είναι ένα άλλο θέμα, από θεωρία είμαστε πολύ καλοί.

Ερώτηση: - **Θεωρείτε ότι το νομοθετικό πλαίσιο είναι επαρκές;**

Απάντηση : Αυτό που ξέρω είναι ότι κάθε φορά που προσπαθώ να ασχοληθώ με υποθέσεις θυμάτων σωματεμπορίας εγώ συναντάω εμπόδια. Δεν υπάρχουν σχολές ή προγράμματα κατάρτισης, δεν έχουμε ημι-αυτόνομα διαμερίσματα να βοηθήσουμε στην επανένταξη τους γιατί από εκεί που δούλευαν νύχτα ζαφνικά τις κλείνουμε κάπου με κάποιους κανόνες, υπάρχει και δυσκολία στην επικοινωνία υπάρχουν στεγανά που πολλές φορές δεν ξέρουμε τι να κάνουμε. Πολλά προβλήματα με την ταυτοποίηση του θύματος και ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα με τα ανήλικα παιδιά για το αν είναι ή όχι θύματα εμπορίας. Δεν μπορούν να ξεφύγουν αν δεν έχουμε επανένταξη με μαθηματική ακρίβεια.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου αναφέρετε κάποιες ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία του φορέα σας και γενικά, σχετικά με το αντικείμενο της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Το πολύ σημαντικό για μένα είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση, είναι πολύ σημαντικό και τα διαμερίσματα αφού βρίσκουν κάπου δουλειά να έχουν ένα σπίτι να έχουν μια ομαλή επανένταξη και όχι σύμφωνα με του κανονισμούς του κάθε ξενώνα. Να έχουν μια εργασία και προγράμματα που βοηθούν στην εργασία ειδικά για αυτές τις κοπέλες. Η ταυτοποίηση του θύματος είναι θέμα της αστυνομίας αλλά κακώς που το λέω έχω βρεθεί αντιμέτωπη με άτομα που έχουν θεωρηθεί θύματα και κατά τη άποψη μου δεν ήταν, βρήκαν τρόπο και ορίστηκαν έτσι για να έχουν άδεια διαμονής ή παραμονής. Οπότε πολύ σημαντικό είναι η εκπαίδευση των φορέων και η επαγγελματική επανένταξη και ευαισθητοποίηση με συνεχή σεμινάρια που δυστυχώς δεν υπάρχει.

- ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ (Ειδικευμένη σε υποθέσεις θυμάτων σωματεμπορίας)-

Ερώτηση: - **Πόσο καιρό ασχολείστε περίπου με υποθέσεις θυμάτων σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Εκπροσώπησα το πρώτο θύμα εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον ν.3064/2002, ασχολούμουν φυσικά πολύ νωρίτερα από

εγκληματολογικής απόψεως πρακτικά η πρώτη εκπροσώπηση έγινε στην Καβάλα τον Γενάρη του 2004. Έκτοτε μετά από αυτό το μόνο που υπήρχε ήταν ο νόμος, έπρεπε να φτιαχτεί το προεδρικό διάταγμα και κάποιες συμφωνίες προκειμένου να παρέχουμε πιο άμεσα και λειτουργικά τη συνδρομή μας στις γυναίκες θύματα. Έτσι λοιπόν μετά από αυτό ασχολήθηκα πολύ και σε πρακτικό επίπεδο όχι μόνο εκπροσώπησα τα θύματα από τον εισαγγελέα που είναι και ο μόνος αρμόδιος, ήμουν και επιστημονική υπεύθυνη σε ξενώνα εδώ και στα Γιάννενα σε πρακτικά προβλήματα οργάνωσης και βεβαίως ελεύθερης κυκλοφορίας των θυμάτων.

Ερώτηση: - Υπάρχει αποτέλεσμα ως προς τον επαναπατρισμό των θυμάτων ή της κοινωνικής και επαγγελματικής τους επανένταξης;

Απάντηση : Καταρχήν να ξέρετε ότι ο επαναπατρισμός όταν αυτός αιτείται γίνεται με ασφάλεια και άμεσα, δεν υπάρχει κανένα σημάδι ότι δεν επαναπατρίζονται τα θύματα ασφαλώς ακόμα και αν έχουν προθεσμία περίσκεψης όταν το μόνο που ζητάνε είναι να πάνε στα σπίτια τους. Να σας πω ότι είναι άμεση η συνδρομή και των διοικητικών αρχών αλλά και του ΔΟΜ οπότε το θέμα δεν είναι μόνο να επιστρέψουν με ασφάλεια αλλά και το ποιοι θα τους παραλάβουν εκεί. Έχει γίνει με επιτυχία και σε θύματα που έχουν αλλάξει γνώμη και έχουν επιστρέψει στην Ελλάδα, η παροχή στους ξενώνες γίνεται με επιτυχία δηλαδή δεν υπάρχει θύμα που να θέλει τροφή και στέγη και να μην υπάρξει. Η πρόσβαση τους στα νοσοκομεία είναι άμεση, βέβαια αυτό που θέλω να σας πω είναι ότι αντιμετωπίζουμε την προκατάληψη που έχει η κοινωνία μας, ακόμα κι αν ο νόμος μου δίνει το δικαίωμα να απασχολήσω μια αλλοδαπή αντιμετωπίζεται με ρατσιστική αντίληψη το θύμα. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ακόμα έντονος η εμπειρία μου αυτό δείχνει.

Ερώτηση: - Σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών αντιμετωπίζετε προβλήματα;

Απάντηση : Προβλήματα αντιμετωπίζουμε στην περαιτέρω εξέλιξη του θύματος, έχει στέγη και τροφή, δουλειά είναι πολύ δύσκολο ξέρετε δεν ξέρουν τη γλώσσα. Επίσης σαφώς στο θέμα της επανένταξης νομίζω δεν έχουμε κάνει τίποτα, δε της δίνονται ευκαιρίες σε μια χώρα που είναι transit χώρα σε μια κοινωνία που είναι ρατσιστική...η μεγαλύτερη προσπάθεια που έχουμε κάνει είναι να πείσουμε τους αρμοδίους τι είναι θύμα, ποια είναι η ιδιότητα του θύματος αυτός είναι ο μεγαλύτερος αγώνας που έχουμε πετύχει στην Ελλάδα. Όταν κάποιος πειστεί ότι είναι θύμα η πολιτεία θα κάνει όλους

τους μηχανισμούς ενεργούς προκειμένου να προστατεύσει τις κοπέλες. Έτσι νομίζω ότι έχουμε πολύ δρόμο να κάνουμε ώστε να συνειδητοποιήσουμε τι είναι αυτό το έγκλημα.

Ερώτηση: - **Θεωρείτε ότι το νομοθετικό πλαίσιο είναι επαρκές;**

Απάντηση : Νομίζω ότι από νομικό επίπεδο έχουμε καλούς νόμους αν μπορώ να το χαρακτηρίσω έτσι, έχουν ήδη γίνει και κάποιες τροποποιήσεις, το θέμα είναι ότι λέγαμε να γίνουν ξενώνες έγιναν, αλλά μας ξέφευγε κάτι στον χαρακτηρισμό δηλαδή να γίνονται συλλήψεις και πολλές επιχειρήσεις της αστυνομίας. Νομίζω σε νομοθετικό επίπεδο είμαστε καλά, αν υπάρχει ειδική εκπαίδευση των δικαστών και εισαγγελέων νομίζω ότι ο ορισμός είναι στενός δίνει τη δυνατότητα στο δικαστή ανάλογα με τις περιπτώσεις να μπορέσει να εντάξει κάποια δραστηριότητα του κυκλώματος όπως για παράδειγμα με διάφορα μέσα εξαναγκασμού δεν είναι μόνο η βία ή η απειλή είναι η ευάλωτη θέση αυτό είναι ανάλογα με τη χώρα προέλευσης. Εμένα με ανησυχεί ιδιαίτερος παρ'όλο που υπάρχουν ομάδες anti-trafficking τι γίνεται στην επαρχία αυτό δε το ξέρουμε τι γίνεται εκεί. Αυτό που μπορώ να σας πω με σιγουριά είναι ότι οι traffickers είναι πάντα ένα βήμα μπροστά , μη ξεχνάτε ότι όταν τη δεκαετία του '80 γινόταν οργανισμός του φαινομένου εμείς κοιμόμασταν με τα τσαρούχια, ήταν πλημμέλημα κακούργημα, όταν αρχίσαμε και φτιάξαμε τους νόμους και τώρα κάνουμε λόγο για το χαμογελαστό trafficking για θύματα που ζουν εδώ και εργάζονται και ψάχνουμε να βρούμε τι άλλο θα γίνει, είναι διεθνές το έγκλημα και πάρα πολύ καλά οργανωμένο είναι πάντα ένα βήμα μπροστά.

Ερώτηση: - **Ποιοι νομίζετε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Η φτώχεια νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικός παράγοντας, είναι η επιβολή του ισχυρού αυτή η απατηλή επίτευξη εύκολου κέρδους σε μπαρ, νομίζω ότι είναι αυτό που η γυναίκα βάζει ως δικαιολογία για να έρθει. Πάντως η φτώχεια νομίζω, η ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών σαφώς είναι ένας παράγοντας που τον ζητάνε οι πελάτες, η συμμετοχή των γυναικών μελλοντικών θυμάτων σωματεμπορίας από μια εύρωστη οικονομικά κοινωνία ακόμα και αν δεν υπάρχει ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών γιατί να εκδίδονται οι γυναίκες αν δεν έχουν ανάγκη τα χρήματα. Για την καταστολή είναι η ανοχή των ανθρώπων δίπλα μας, αν είχαμε καταστείλει πολύ πιο εύκολα πολύ πιο γρήγορα και με κοινωνική συνείδηση αυξημένη τα θύματα θα μειώνονταν. Η κοινωνική συνείδηση είναι ανύπαρκτη και δεν υπάρχει ευαισθησία, ξέρετε δεν χρειάζεται να

ξέρουμε πολλά για να καταλάβουμε τι γίνεται τον νόμο τον έχω η κοινωνική συνείδηση είναι, εάν είναι ανεπτυγμένο αυτό το αίσθημα τότε θα είχαν γίνει πολλά. Καλούμαστε να κάνουμε δομές για αυτούς τους ανθρώπους και δε μπορούμε να το κάνουμε, ποιος μετανάστης θα πάει να συμπληρώσει αίτηση που δεν ξέρει ελληνικά, στις δομές και στις παροχές είμαστε ρατσιστές.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου αναφέρετε κάποιες ενδεχόμενες βελτιωτικές προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία του φορέα σας και γενικά, σχετικά με το αντικείμενο της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Βέβαια μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα ακόμα, οι φορείς συνεργάζονται το θέμα για μένα είναι ότι θα έπρεπε να είναι καλύτερα στελεχωμένες, ξενώνες με περισσότερους κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ψυχιάτρους, φύλαξη μετά τον ξενώνα έξω. Θα έπρεπε να είναι δυο στάδια δομών, το πρώτο για τα θύματα που είναι αναγνωρισμένα εκείνη τη στιγμή και το δεύτερο για αυτά που έχουν πάρει κάποιο διάστημα επανένταξης τους, δεν μπορούμε να έχουμε τον ίδιο κανονισμό για τους μεν και τους δε, οι δομές θα έπρεπε να στηρίζονται σε αυτή τη λογική γιατί για τα θύματα το θέμα είναι το μετά δεν μπορούμε να εγγυηθούμε την ασφάλεια τους. Πολύ σημαντικό είναι να μπορούσαμε με κάποιο τρόπο να επανεπενταχθούν οι κοπέλες αφού ο κίνδυνος υπάρχει πάντα, την τροφή και την στέγη οφείλουμε να την παρέχουμε από κει και πέρα είναι και άλλα πράγματα που πρέπει να παρέχουμε. Πολύ δύσκολο είναι η επανένταξη, το θέμα είναι να υπάρχουν υπηρεσίες και να μπορούν να το κάνουν, να έχουν οι κοπέλες ίσα δικαιώματα και να καλλιεργηθεί η κοινωνική συνείδηση ώστε να μη μας νοιάζει αν αυτή η γυναίκα είναι από ξενώνα κακοποίησης και σαφώς καλύτερα εκπαιδευμένοι φορείς.

- ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ-

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε δυο λόγια για τον οργανισμό σας, το νομικό του προφίλ, τους κύριους στόχους και τις στρατηγικές σας.**

Απάντηση : Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη αρχή, έχει ιδρυθεί από το 1988 είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή, ο κύριος ρόλος του είναι η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η τήρηση της νομιμότητας και η καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Έχει έναν ρόλο όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και την εποπτεία της δημόσιας διοίκησης, δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις

επιταγές της Ε.Ε. και των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των αρχών που τη λειτουργία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Πάρα από το γεγονός ότι διαμεσολαβεί ο ρόλος μας είναι ελεγκτικός αποσκοπούμε σε συνεργασία με δημόσιους φορείς ώστε αν υπάρξει πρόβλημα να λυθεί. Έχει μια καλή συνεργασία για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου για την κοινωνία των πολιτών για τα θέματα προσφύγων κ.α...Όσον αφορά τη μετανάστευση αναλαμβάνει θέματα παράνομης μετανάστευσης και οικογενειακής επανένωσης, έχει δίκτυο για τα θέματα αιτούντων άσυλο και συμμετέχει σε σεμινάρια επιμόρφωσης στελεχών διοίκησης. Όσον αφορά το θέμα της σωματεμπορίας ο ΣτΠ είναι αρμόδιος όταν σχετίζονται με την προστασία των θυμάτων και υποβάλλονται αναφορές. Από την εμπειρία μας μέχρι τώρα οι αναφορές που σχετίζονται με τα θέματα αυτά είναι λίγες, είναι μερικές υποθέσεις τον χρόνο και οι περισσότερες υποβάλλονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις και αφορούν γυναίκες που ήταν θύματα διακίνησης και οι περισσότερες σχετίζονται με αλλοδαπές για την διαδικασία άδειας διαμονής στα θύματα, θέματα που αφορούν στον κατάλογο ανεπιθύμητων.

Ερώτηση: - **Ποια είναι τα κύρια προβλήματα και εμπόδια που έχετε συναντήσει γύρω από το ζήτημα της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Βασικό πρόβλημα είναι ότι εξαρτά την προστασία τους από την άσκηση ποινικής δίωξης από τους διακινητές. Αυτό σχηματοποιείται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, πρέπει να καταγγεληθεί ο διακινητής για να ταυτοποιηθεί το θύμα. Πάγια θέση του ΣτΠ είναι ότι ανεξάρτητα από πρόληψη και καταστολή θα πρέπει να επικεντρωθεί η προστασία στο θύμα ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες ανεξαρτήτως από την άσκηση της ποινικής δίωξης, η προστασία του θύματος κάθε αυτού ανάλογα με τη χώρα προέλευσης. Υπάρχουν και προβλήματα τεχνικής φύσεως στις αρμόδιες αρχές που δεν είχαν το κατάλληλο λογισμικό να εκτυπώσουν άδεια διαμονής σε θύμα.

Ερώτηση: - **Ποιοι νομίζετε είναι οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Πιστεύω ότι η διόγκωση του φαινομένου πάντα υπήρχε αλλά τώρα λόγω και της διεθνούς συγκυρίας, είναι η επιθυμία των γυναικών να ξεφύγουν από άθλιες συνθήκες διαβίωσης. Μετά την κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ οπότε είναι αφενός η εκμετάλλευση των ανθρώπων και το ότι είναι πολύ προσοδοφόρο έγκλημα αλλά έχουμε και την εκμετάλλευση της εργασίας, οι συνθήκες ευνοούν αυτό δεν μας ζύπνησε

τώρα η επιθυμία για αγοραίο έρωτα. Ο υπ' αριθμόν ένα παράγοντας είναι το κέρδος, το ζήτημα είναι να έχουμε τους απαιτούμενους μηχανισμούς ώστε να παρέχουμε προστασία στα θύματα, νομίζω αυτό είναι το ζητούμενο και το πιο ρεαλιστικό.

Ερώτηση: - **Θα ήθελα να μου πείτε εάν μια αλλαγή στην μεταναστευτική πολιτική της χώρας μας, όπως για παράδειγμα η διεθνικότητα, θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου της σωματεμπορίας.**

Απάντηση : Σαφώς και θα βοηθούσε. Πλέον υπάρχουν τα μικτά ρεύματα μετανάστευσης, το ζήτημα είναι η πρόληψη και καταστολή για την φύλαξη των συνόρων, όλα αυτά ξέρετε είναι ένας φαύλος κύκλος...

Ερώτηση: - **Όσον αφορά τον επαναπατρισμό και την επανένταξη των θυμάτων τι έχετε να προσθέσετε;**

Απάντηση : Λίγες είναι οι περιπτώσεις των θυμάτων και από κει αντιλαμβάνεστε το κατά πόσο το υφιστάμενο σύστημα μπορεί να είναι και αποτελεσματικό. Όταν υφίσταται ένα τόσο τεράστιο θέμα το οποίο βλέπουμε καθημερινά και βλέπουμε στην Ελλάδα τα θύματα αριθμούν διψήφιο αριθμό ή ότι οι καταδικαστικές αποφάσεις είναι ελάχιστες τότε...οι εκτιμήσεις είναι ότι κάπως αλλιώς πρέπει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα πάντα στο πλαίσιο προστασίας των θυμάτων αν θέλουμε όντως να την παρέχουμε. Το ζήτημα της επανένταξης είναι σοβαρό, εξαρτάται από το σθένος των θυμάτων για να ξεφύγουν από την ταυτότητα τους.

Ερώτηση: - **Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σωματεμπορίας;**

Απάντηση : Χωρίς ουσιαστική συνεργασία δε γίνεται τίποτα και συντονισμός των δράσεων. Σε επίπεδο προτεραιοτήτων ρεαλιστικά είναι η προστασία των θυμάτων δηλαδή να υπάρχουν δομές αυτές και το νομοθετικό πλαίσιο διαφορετικά εάν δεν ξεκινήσουμε από το θύμα τα υπόλοιπα δε ξέρω κατά πόσο μπορούν να λυθούν και αποσύνδεση του θύματος από την ποινική διαδικασία και να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες προς αυτή τη κατεύθυνση. Το πρόβλημα είναι η προστασία του ατόμου, εφόσον έχουμε πολλαπλές παρεμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου δε μπορούμε να το παραβλέπουμε αυτό και να εξαρτάται η προστασία του θύματος από την άσκηση ποινικής δίωξης, προστασία δεν προσφέρει οπότε...Στο θέμα πρόληψης και καταστολής το νομοθετικό πλαίσιο είναι επαρκές, δεν έχουμε πολλά περιθώρια απόκλισης από τις

Ευρωπαϊκές Κοινοτικές Οδηγίες. Αυτό που έχουμε επισημάνει είναι η προστασία του θύματος, θα πρέπει να εισαχθούν άλλες διατάξεις που να δίνουν τη δυνατότητα σε αυτούς που θέλουν να παραμείνουν στη χώρα και να αναζητήσουν εργασία. Υπάρχει ένα ικανοποιητικό νομοθετικό πλαίσιο το πρόβλημα είναι στην εφαρμογή αλλά και σε επίπεδο υπηρεσιών, υποτίθεται στα χαρτιά υπάρχει...